

LLUKU

Temane Peangamo Llukuni Torumu Bokumu

I Bokumunge Ungu Pulu Mare

Ungu pulu mare inie yakondo gomo 1 molemo. Ye LLuku yu doketa ye te molorumu (Kollosi 4:14). ‘Yu Juda ye te molonje. Juda yambomanga ulsu yerenje.’ ningu pilimele. Yu Pollo kinie pea andoringili (Lipe Mundurumu Yema 16:10-17, 20:5-15, Pe Timoti 4:11, Pillimono 24).

LLuku yuni yuyu “I bokumu tokoro.” nimbe para sipe naa torumu nakolo yuni Lipe Mundurumu Yemanga bokumu sike torumu liemo ya Temane Peangamo kepe yuni yuyu sike torumula. LLuku 1:3-4 kinie Lipe Mundurumu Yema 1:1-2 kinie molemo ungu mare paa telu sipe mele. Mateyu, Mako, LLuku, Jono keme, enene boku toringimenga LLukuni torumu bokumu kamu sulu. Temane mare Mateyu, Mako, Jono kanu yemane naa toringi temane mare yuyu torumu.

‘Olio mana yamboma lipe taponjipe, Pulu Yemo bulu sipu ulu pulu keru telemolomonga mindili nomolo aulkena molemolomonga wendo lipe, Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokopa konjilimo yambo talapena sukundu pupu molomolo ulu pulumu liemili.’ nimbe Yesusi olionga nimbe kolo wangopa kolonjirimu mele ‘Paa pilipu konjemili.’ nimbe LLukuni i bokumu torumu.

LLukuni pilipelie i bokumu torumu ungu pengémo mele 19:10 molemo (boku ambolkonomonga alsena anjukundu “21. kisim bek 21.2.”). Yesusini yuyu “Yambomanga nimbu kolonjembo tangi.” nimbe alieli konopu kimbú sipe molorumu ungu tondolo te 9:51 molemo (Jono 3:14-18).

Ungu te kamu piliéni. Ye talo molo yepoko molo kisene ungu telumu molo temane telumu bokuna toringi nakolo wale aisili laye lupe lupe toringi. Temane te molo ungu te ‘paa mimi sipu piliembo.’ ningulie bokumanga yu mele mele molemo mele kanokolie boku gomoma wendo liku pali mimi siku kanani. I sipe mele: Mako 1:12-13 ponjili, Mateyu 4:1-11 kinie LLuku 4:1-13 kinie sulu tepa. Kanu temanemo Mateyu LLukutolone telu siku mele bokuna toringili molemo, nakolo angelloma oringi mele Mateyuni mindi torumu (4:11), Setenene “Walse kelepo ombó.” nirimu unguumu LLukuni mindi torumu (4:13). Ungu te LLuku

11:13 molemo akumu Mateyu 7:11 naa molemo. LLuku 22:62 Pita kola terimu temanemo Mateyu Makotolonga molemola nakolo Jono 18:27 naa molemo.

Ya ungu pulumu pora nikimu.

1 ¹⁻²Ye paa aili Tiopillasi, olio molemolo koleana Yesusi kinie ulu wendo orumuma pulu pulu wendo orumu kinie kanoko, yandopa wendo orumuma kanoko andoko moloringi yambomane pe olio temane toko siringi mele, aku temanemo “Sike.” nimbu tondolo mundupu pilimolo kanumu yambo aisilini ‘Aku temanemo bokuna kamu molopili tamili.’ ningu boku toringi.

³⁻⁴Akumunge pe kelepo nane kepe ‘Temanemonga pulumu paa pilipu konjembo.’ nimbu ou pulu pulu wendo orumu mele kepe yandopa ulu lupe lupema wendo orumu mele kepe akuma pali walsipu pilipu konjipu molorunduna nane ‘Aku ulumando yambo marene Tiopillasi nundu temane toko ungu mane silimele mele aku sipe wendo orumu uluma nu pilieni.’ nimbu, ‘Nane nundu ulumanga pali paa sike wendo orumu mele temane topo nimbu siembo.’ nimbu, boku topo nu simbu kinie papu.’ nimbu pilipulie aku temanemo topo i bokumu tokoro.

⁵Ye Nomi Kingi Erote kolea Judia nokopa molorumu kinie Pulu Yemo popo tonjirimu ye te molorumu, yunge imbi Sekaraya. Pulu Yemo popo tonjiringi yambomanga talape tenga imbi Apaya, Sekaraya yu kanu talapemonga ye te. Sekaraya menu ambo Illisapete Pulu Yemo popo tonjiringi yemanga talape tenga ambo te. Eltenga pea pulu pulu anda kolepamo Pulu Yemo popo tonjiringi yemanga pulu pulu ye nomi aili Erono. ⁶Aku ambo yetolo moloringili mele Pulu Yemone kanopa ‘Yambo sumbi nilitolo.’ nimbe kanorumu. Eltene yunge ungu manema kinie “Yamboma teai.” nirimu unguma pali pilku liku teko konjiku moloringili. ⁷Nakolo Illisapete we wayongono perimu, ambolango te naa meringili. Elte we ambu anda lelko moloringili.

⁸⁻⁹Walse Sekarayanga talapemone Pulu Yemo popo toko kaloringi kongono tenjiringi kinie yu kepe pea Pulu Yemonga kumbikerena kanu kongonomo tenjiringi. Aku tenjiku molkolie niringimuni, Pulu Yemo popo tonjiringi yemane teringi mele tengendo enenga talapena ye te Pulu Yemo popo toko kaloringi ulke tembele akumunge suluminiana suku ‘Nae pupe mune tolemo paura kekumu yambomanga nimbe kalonjimbenje piliemili.’ ningu kou kate teringi. Aku tekolie ‘Sekaraya yu kanu kongonomo tenjimbe.’ ningu kanoringine yu ulke tembele suluminiana suku pupe mune toli paura kekumu kalonjipurumu. ¹⁰Aku tepa angilirimu kinie ulke tembelena we yamboma maku toko Pulu Yemo popo toringi koleana yambo aisili Pulu Yemo kinie ungu ningu angiliringi.

¹¹᳚Sekaraya mune toli paura kekumu kalonjipe angilirimu kinie, kanu paura kekumu kalonji pu opu teringi polomonga ki umbukundu

Ailimunge angello te omba mona angilirimu kanorumu. ¹² Akumu kanopalie pungu pungu nimbe pipili aili tepa kolorumu.

¹³ Kanu kinie angellomone yundu nimbendo: “Sekaraya, pipili naa koloi.” nirimu. “Nu Pulu Yemo kinie mawa teleno mele Pulu Yemo yuni pilirimu. Nunge ambomo kango te kanopa limbe. Yunge imbi “Jono” ningu leani. ¹⁴ Yu molombamonga nu konopu aili teko siku kamele akoko moloni. Yu mengele kinie yambo aisili konopu singi. ¹⁵ Ailimuni yu kanopa ye aili peangamo nimbe kanomba. No waene kinie no tondoloma kinie walsikale kepe paa naa nopili. Anumunge olona we sukundu molomba kinie Pulu Yemonga Mini Kake Telimu omba yunge konopuna molopa kapola temba.

¹⁶ “Isirele yambomane enenga Aili Pulu Yemo liku bulu siringi yambomanga aisili Jonone tembamonga altoko konopu alowa teko Aili Pulu Yemo pea altoko pilku kapola kapola molonge. ¹⁷ Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuna pilipe yamboma nimbe sirimu ye. Illainja tondolo pepili uluma tepa molorumu mele Jono yu aku sipe tondolo pepili uluma tepa molomba. Aku sipe tondolo pepili uluma tepa molombamonga lapalini konopu alowa teko ambolangoma kelko konopu monjingila; Pulu Yemonga ungu manema liku su silimele yambomane konopu alowa teko, konopu sumbi nili yambomane telemele mele ‘Aku sipu teamili.’ ningu molongela; Jono yuni tembamonga Ailimu omba kinie Ailimu yunge ungumu sumbi siku pilku lingi yambo talape te molongela.” nimbe angellomone Sekarayando nirimu.

¹⁸ Aku nirimu kinie pilipelie Sekarayane angellomondo walsipelie nimbendo: “Aku nikinumu nambe tepo nane ‘Sike niku.’ nimbu pilimbuye?” nirimu. “Na anda lepo nanga ambomo ambu lerimu kanumu. Pe i nikinumu nambe tepa wendo ombamondo nikinuye?” nirimu.

¹⁹ Angellomone pundu topa nimbendo: “Nanga imbi Geperiele. Na Pulu Yemonga kumbikerena angilio. I kinié nundu nikiru mele Pulu Yemone “Aku siku nipui.” nimbe lipe mundumuna nundu ombo i temane peangamo topo sikiru. ²⁰ Nakolo nane “Kango mengele.” nikirumu ‘Kolo tokomonje?’ ningu pilkinu kene i ulumu ou wendo naa opili nu ungu naa nili moloni. Pe “Wendo omba.” nikiru mele amboma ambolango olona monjikulie melemelemanga walema omba pulimo mele aku sipe walema omba pumbe kinie i nikiru ungumu paa sike wendo omba.” nirimu.

²¹ Aku siku ungu ningu angiliengili Sekaraya ulke tembelemonga suluminiana sukundu koronga ou pupe molopa, welea wendo naa orumuna yamboma ulsukundu yu nokoko angiliringime konopu aisili liku munduringi. ²² Kanu kinie yu wendo ombalie nirimumuni, ungu te kerena manda naa nimbe kimuni mindi manda lepa angilirimu kinie kanokolie, ‘Sekaraya yu suluminiana suku molopalie melte omba angilili none tepa kumbikere lipe pinjimuna kanomu.’ konopu leringi.

²³Pe ulke tembelena yunge kongono walema pora nirimu kinie yunge ulkendo purumu. ²⁴Ulkendo pupe ʼambo Illisapete kinie pekolo moloringili kinie, pe Illisapete ambolango olona monjirimu. Monjipelie oli te pakara ‘Yambomane yu naa kanangi.’ nimbe lopi tepa molorumu. ²⁵Yuni nimbendo: “Kinié na kinie ulu tekemomo Ailimuni nanga nimbe tenjikimu. Na ambolango te naa merindumunge yamboma na kanoko keri kanoringi kinie pipili kolorundumunge Ailimu yuni na kondo kolomu lemo.” nirimu.

²⁶ʼIllisapete ambolango olona monjipili oli te pakara kolopa, talo pakara sipemo ke topa angilirimu kinie Pulu Yemone mulu koleana angello Geperiele kolea Gallilli disiriki Nasarete taonona lipé mundurumu. ²⁷Kanuna ambo wenepo te, ye te kinie ou naa peli we molorumu ambo wenepo te molorumuna mundurumu. Kanu ambo wenepomo yunge pulu lerimu yambomane ‘Yu ye te pupili.’ ningu mako toringi yemonga imbi Josepo. Kanu yemo yunge anda kolepa te ʼye nomi kingi, Depisi. Ambo wenepomonga imbi Maria.

²⁸Maria molorumuna angello Geperiele ombalie yundu nimbendo: “Ambomo, nu molonuna na okoro. Nu malo. Ailimu nu pea tapu toko molembele.” nirimu. ²⁹Nakolo kanu ungumu pilipelie yu konopu aisili lipé mundupelie, ‘A! I nikumumu nambolka unguri nimbe nikumunje?’ nimbe pilirimu.

³⁰Angellomone yundu nimbendo: “Maria, Pulu Yemone nu kanopa peanga kanokomo kene pipili naa koloyo. ³¹Pílie. Nu pe olona kango te monjikulie menimu. Mengolie yunge imbi “Yesusi” ningu leani. ³²Yu ye nomi molomba, yu imbi lelko ‘Paa Olandopa Molemomonga Malo.’ ningíla; Aili Pulu Yemone ‘Yunge anda kolepa Depisi Isirele yambomanga ye nomi kingi tondolomo molorumu mele yu aku sipe molopili.’ nimbéla; ³³Enenga anda kolepa Jekopone kalopa lirimu yamboma yuni kamu kamu nokombala; Yu ye nomi kingi ailimu molopa mindi pumbe.” nirimu.

³⁴Mariane angellomondo nimbendo: “I nikinu ulumu nambe tepa tembamondo nikinuye? Na ye te naa purundu kanumu.” nirimu.

³⁵Angellomone yundu nimbendo: “Nu molonine Paa Olandopa Yemonga Mini Kake Telimu omba nunge olona kango te monjinjimbe. Aku tembamonga kango nuni menimu yu kango kake telimu molomba; yu imbi lekolie ‘Pulu Yemonga Malo.’ ningíla. ³⁶ʼPulu Yemone nu “Tembo.” nikimu mele sike temba. Ulu tondolo te “Tembo.” nimbélie terimu mele niembo, Nunge pulu lemo ambo Illisapetendo “Ambo wayongono pelemo.” nilimele nakolo kinié yu ambo ambu lepili oli te pakara kolopa talo pakara sipemo ke topa angilipili yu kango te olona monjikimu kanumu. ³⁷Pulu Yemone ulu manda naa temba ulu te paa naa pelemo. Yuni uluma pali kapola telemo kanumu.” nirimu.

38_L Angellomone yundu aku sipe nirimu kinie pilipelie, Mariane nimbendo: “Na Ailimunge kongono kendemande ambomo molio. Nuni niku mele Pulu Yemo yuni na kinie aku sipe tepili.” nirimu.

Kanu kinie angellomone Maria mundupe kelepa yu purumu.

39_L Mulu koleana angellomone Mariando ungu nimbe pora sipelie kelepa purumu kinie, pe Maria kolea Judia disiriki pupe ma pangi tenga ola taono te lerimuna purumu. 40 Pupe akuna ye Sekarayanga ulkena suku pupelie ambo Illisapete kanopa “Na okoro.” nirimu kinie kanguluringili.

41 Illisapetene Marianga ungumu pilirimu kinie Illisapete yunge olona ambolangomo pukue topa ola manie terimu pilirimu. Kanu kinie Pulu Yemonga Mini Kake Telimu Illisapetenga konopuna pupe molopa kapola terimu kinie “I siku i siku ni.” nirimu mele 42 Illisapetene ungu tondolo tepa nimbelle nimbendo:

“Ambo molemelemanga pali nu malo. Ambomanga pali Pulu Yemone nu olandopa tepa konjirimu. Ambolango nu olona monjilino kepe yuni tepa konjimbela. 43 Na ambo keru te molonduna nanga Ailimunge anumu nu onumunge na konopu aisili lipu mundukuru. Aku tenumunge na kinie teko peanga siku. 44 Nu ongolie “Na okoro.” ninuna komuni pilindu kinie nanga olona molomu ambolangomo paa konopu sipe pukue topa ola manie temu. 45 Ailimuni nundu nirimu ungumu pilkulie ‘Sike nikimu. Yuni “Tembo.” nikimu mele sike aku temba.’ ningi tondolo munduku pilirinumunge yuni nu tepa konjikimu mele tepa konjimbe kene nu konopu siku molani.” nirimu.

46-47 Illisapetene nimbe pora sirimu kinie Mariane nimbendo:

“Pulu Yemo nanga Lipe Taponjipe, Mindili Nombo
 Molopo Kenjilio Aulkena Wendo Lipe,
 Kapola Molopo Molopo Konjimbua Aulkena
 Lipe Monjimbe Yemo kinie
 na konopu paa aili tepo sikirumunge
 nanga konopumuni
 Ailimu kapi nimbe imbi ambolopa ola linjikimu.

48 Pulu Yemo yuni yunge we ambo kendemande kerimu siye naa kolopa konopu lipe mundurumunge nanga konopumuni aku sipe yu kapi nikimu.

Yambomane pe pe kepe kalko lingi yambomane nando
 “Pulu Yemone nu tepa konjikimu. Nu malo.” ningi.

49 Tondolo Pulimuni na ulu tondoloma tenjirimunge nando aku siku ningi.

Tondolo Pulimu yu ye kake telimu.

50 Yu kinie pipili kolko pilku limele yamboma yu kondo kolopa molemo.

Enene pe pe kepe kalko lingíme kepe
kondo kolopa molopa mindi pumbe.

51 Yuni yuyu ulu tondoloma terimu.

Yambo kara puku enenga konopuna
eneno kapi ningu molemele yamboma
yuni anju anju topa makoropa mundulimo.

52 Yamboma nomi molko koleama nokoko molemelema

yuni topa manie mundupe,
yamboma enenga imbime
ene eneno topa manie mundumbema
yuni enenga imbime ambolopa ola linjilimo.

53 Engelene kolemele yamboma yuni

‘Olo tepili.’ nimbe langi peangama sipe,
yambo kamakoma mele teluri kepe naa sipe
“We pai.” nimbe makorolemo.

54-55 Yuni olionga pulu pulu anda kolepalimendo

“Tembo.” nimbe, nimbe panjirimu ungumu
komu naa sipe pilipe molopalie,
anda kolepa, Eporayamo kinie, Eporayamo yuni
yandopa yandopa kalopa lirimu yamboma kinie,
enendo “Tembo.” nimbe,
nimbe panjirimu mele tembando
olio Pulu Yemo yunge kendemande
Isirele yambo molemolo akuma yuni
kondo kolopa lipe taponjimbe tepa molemo.”

nirimu.

56 Maria Illisapete kinie pea molangili oli yepoko omba purumu kinie
pe Maria yu yunge ulke koleando kelepa purumu.

57 Illisapete ambolango memba walemo wendo orumu kinie yuni kango
te kanopa lirimu. 58 Yunge ulke kere pongolo yamboma kinie yunge
pulu lirimu yamboma kinie Ailimuni yu kondo aili tepa kolorumu mele
pilkulie ene yu pea konopu siku moloringi.

59 Wale yepoko pakara kangomo kanopa lipe nosipe molorumu kinie wale
engaki sipemonga yamboma sukundu sukundu ongo maku tokolie yunge
kangi te kopisiku makaye teko wendo liku ele tekolie niringimuni, yunge
imbimu yunge lapanga imbi manda lelko “‘Sekaraya’ niemili.” niringi

60 nakolo kangomonga anumuni “Molo.” nimbelle “Yunge imbi ‘Jono’
nimulú.” nirimu.

61 Enene yundu ningindu: “Eltenga pulu lemo yambo tenga imbi aku
sipe naa molemo.” niringi.

62 Kanu kinie enene “Lapane nambolka konopu lekemone, yunge imbi
lepa nae nimbéne, walsipu piliemili.” ningu lapando kimuni manda

leringi kinie ⁶³yuni pundu topa kimuni manda lepalie “Boku siei.” nimbelle, yuni bokuna topalie nimbendo: “Yunge imbi Jono.” nirimu. Akumu kanokolie yambomane paa konopu aisili leringi. ⁶⁴Kanu kinie walsikale Sekaraya yunge kerena kelepa ungu nimbelle Pulu Yemo kapi nirimu.

⁶⁵Aku terimuna kanokolie yunge ulke kere pongolo yambomane pipili paa koloringi. Kolea Judia disiriki ma pangima polorumu koleamanga pali aku temanemo mindi toliku puringi. ⁶⁶Aku ulumu piliringi kinie yambomane pali konopu liku mundukulie ningindu: “Ulu akumu we naa telemo. Ailimu i kangomo kinie molombamanga aku tekemo lemo.” ningu pilkulie “I kangomo pe nambe tepa molombanje?” niringi.

⁶⁷Mini Kake Telimu Jono lapa Sekarayanga konopuna omba molopa kapola terimu kinie Sekaraya yuni Pulu Yemone ungu umbu tonjirimu ungu te pilipe, pe wendo ombá mele yamboma nimbe sipelie nimbendo:

⁶⁸“Ailimu, Isirele yambomanga Pulu Yemo,
 yu kapi nimbu imbi ambolopo ola linjemili.
 Yu omba yunge yamboma lipe taponjipe
 umbuni tene ene ambolorumuna
 mindili nongo moloringi kanu umbunimunge
 wendo limuna pilipulie aku teamili.

⁶⁹Pulu Yemo yuni yunge kendemande
 [olionga ye nomi kingi] Depisini
 kalopa lirimu yambomanga ye tondolo peli te
 olio ‘Lipe taponjipe mindili nombo
 molopo kenjilimolo aulkena wendo lipe,
 kapola molopo konjimulú aulkena
 lipe monjipili.’ nimbe simu.

⁷⁰(Yuni ungu umbu tonjirimuma pilku
 yando ningu siringi yemane pe tembamondo
 koronga ou ningindu:)

⁷¹“Yuni olio lipe taponjipe
 olionga opa touma topa mundunjipe,
 olio kanoko keru kanoko mindili silimele yamboma
 ‘Aku siku naa teangi.
 Wendo ongo kapola molangi.’ nimbe
 aku siku telemele aulkena wendo limbe.”
 niringi mele kinié aku temba tekemo.

⁷²⁻⁷³Olionga anda kolepalime kondo kolopa,
 olionga pulu pulu anda kolepa Eporayamo kinie
 “Tembo.” nimbe, nimbe panjipe mi lerimu mele
 “komu naa sipu, nirindu mele teambo.” nimbelle
 aku temba tekemo.

74-75 ‘Pipili naa kolko, nanga kongonomo
 tondolo munduku tenjiku, konopu kake tepili molko
 nane kanopo peanga kanolio uluma mindi
 mana teko mololiku pangí.’ nimbelie
 olionga opa toumane olio toko mindili silimelema
 ‘Naa teangi. Olio we molamili.
 Lipu taponjipu tokomele aulkena wendo limbu.’
 nimbe, nimbe panjipe mi lerimu mele
 ‘Teambo.’ nimbelie aku tekemo.”

nirimu.

76 “Nanga kango ǀJonoǀ,
 nu kumbi lelko puku Ailimu ombá aulkemo
 akisinjinímunge pilkulie ningímuni,
 yambomane pe nundu ‘Olandopa Molemomonga
 ungu umbu tonjilime pilipe
 yando nimbe sili yemo.’ ningí.

77 ‘Ailimu yunge aulkemo akisinjembo.’ ningulie
 nuni yunge yambomando i siku ningu sini:
 “Ailimu yuni enenga ulu pulu kerí telemelema
 ‘Manie pupili.’ nimbe siye kolopalie
 ene lipe taponjipe
 mindili nolemelka aulkena wendo lipe,
 yu kinie pea molko konjingí aulkena lipe monjimbe.”
 ningu, aku ungunu enendo ningu sini.

78-79 Pulu Yemone olio kondo aili tepa kolopalie
 olio sumbulu toline molopo kololi aulkena molomoloma
 konopu pe nipili molomolo aulkena
 ‘Manda kanoko pangí.’ nimbe
 ‘Pa tenjipili.’ nimbe olio molemolona
 pa tenjilimu lipe mundukumu.”

nimbe Sekarayane nirimu.

80 Kango Jono yu ai lepa konopu tondolo pupe kapola molorumu. Yu pe
 Isirele yambomanga kumbikerena kongono tepa molombando ou kolea ku
 leline pupe molorumu.

2 ¹ǀJono pamemo molopiliǀ Romo Gapomano Ye Paa Aili Kumbine
 ‘Sisa Okasitasi’ nilimuni ungu mane te nimbe panjipelie “Romo
 gapomanomone nokolemo koleamanga molemele yamboma pali imbi
 tamili.” nirimu. ²(Kiriniasi kolea Siria poropinji nokorumu yemo
 molopili Romo gapomanomone yambomanga imbime pulu pulu torumu.)
³Ungu mane akumu Okasitasini nimbe panjirimu kinieǀ yamboma pali
 enenga anda kolepalimene kalko liringi koleamanga yu mele mele ene
 puringi.

⁴Ye Josepo kolea Gallilli disiriki Nasarete taonona molopa, [Romo ye nomimuni ‘Yamboma imbi tamili.’ nirimu, pilipelie nirimumuni, Nasarete mundupe kelepa yu kalopa lirimu anda kolepa Depisi ou perimu kolea Judia disiriki pupe Betellieme taonona purumu. ⁵Akuna “Oltonga imbitolo tangi pambili.” ningulu yu nondopa limbe ambo Maria kinie elte akuna puringili. Maria ulke pelimu pea puringili. ⁶⁻⁷Betellieme suku pukululie, yambo ponenge ongo pe pu opu teringi ulkemo si nirimuna [elte kongi dongi kinie kaoma panjiringi ulkena puku peringili. Akuna peringili kinie,] Maria ambolango mini torumu. Pe kango te kanopa lirimu. Aku kangomo yunge komolayemo. Kanopa lipelie mulu wambale marene lipe kangomo okopa, kongime langi noli kete tenga suku nosirimu.

⁸[Betellieme,] ulsukundu kongi sipisipi tapu ye mare era poniemanga ipulueli enenga sipisipime tapu teko moloringi. ⁹Kanu kinie ene moloringine Ailimunge angello te omba mona angilirimu kanoko, Ailimunge pa tondolo tepa telimu omba ene moloringi kolea pa terimu kanokolie, ene mini wale aili teko munduringi.

¹⁰Nakolo angellomone nimbendo: “Nane ene temane peanga te topo simbu okoro kene pipili naa kolayo. I temanemo yamboma pali konopu singí temanemo. ¹¹Kinié [ou molorumu ye nomi kingi,] Depisinge taonona ambo tene kango te memu. Yu Yamboma Lipe Taponjipe Mindili Nongo Molko Kenjilimele Aulkena Wendo Lipe, Kapola Molko Konjingí Aulkena Lipe Monjimbe Kangomo; yu Pulu Yemone “Ene nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” ou nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu; yu Ailimu. ¹²Sike nikiru molo kolo tokoronje ene puku kanangi mele nimbu siembo. Ambolango kiki te mulu wambalene okoko, kongime langi noli kete tenga nosíngi puku kanoko lenjingí. Aku siku kanoko lenjikulie nane ‘Sike nimu lemo.’ ningu pilingí.” nirimu.

¹³Aku nirimu kinie tamburembu mulu koleana angello paa aisili ou orumu angellomo angilirimuna ongo mona angilkulie niringimuni, Pulu Yemonga imbi ambolko ola linjiku yu kapi ningulie ningindu:

¹⁴“Mulu Koleana Paa Olandopa Pulu Yemonga imbi paa ola molopili.

Mana yambo yuni kanopa peanga kanolemo yamboma, konopu wayongo siku molangi.” niringi.

¹⁵Aku ningulie ene kongi sipisipi tapu yema munduku kelko mulu koleana kelko olando puringi.

Angelloma kelko mulu koleana olando puringi kinie sipisipi tapu yemane anju yando ningindu: “Olio Betellieme pupu i ulu kinié wendo okomo mele Ailimuni nimbe simumu kanopamolo.” niringi.

¹⁶Aku ningulie popenge teko pukulie niringimuni, Maria Josepotolo moloringili kanoko, ambolango kikimu kongimenga langi noli ketena

suku lerimu kanoko lenjiringi. ¹⁷Yu kanokolie, ou angellomone ene aku ambolangomondo nimbe sirimu mele yamboma ningu siringi.

¹⁸Kanu kinie sipisipi tapu yemane ningu siringi mele pilkulie yambomane konopu aisili liku munduringi. ¹⁹Nakolo Maria i unguma kinie ulu wendo orumuma pali konopuna panjipelie, pe kepe konopu kimbu sipe molorumu.

²⁰Sipisipi tapu yema kelko yando ongolie niringimuni, angellomone nimbe sirimu mele pali pilku kanoringimunge Pulu Yemo kapi niliku yunge imbi ambolko ola linjiliku yando oringi.

²¹Kangomo kanoko liku nosiku molangi wale yepoko pakara omba purumu kinie wale engaki sipemonga yunge kangi te kopisiku makaye tekolie, anumuni yu olona naa monjipili angellomone nirimu mele pilkulie yunge imbi “Yesusi” ningu leringi.

²²⁻²⁴Josepo kinie Mariatolo, elte kamu kake tepili molongele walemo wendo orumu kinie, Mosisini ungu mane sirimu te pilku liku tengelendo kolea aili Jerusalleme pukululie niringilimuni, kake tepili molongelendo Pulu Yemo popo toko kalopuringili. Ailimunge ungu mane te ou sirimu perimu akumu i sipe:

‘Ambo tene ambolango kanopa lipelie
yu pena pemba mele molomba.

Pena pemba walema pora nimbé kinie
kake tepili molombando,

kera waembono mele talo molo kera imili mele talo

Pulu Yemo popo topa kalopa sipili.’

nimbe ungu mane aku sipe nimbe perimu kanumu pilkulie tengelendo puringili. Ailimunge ungu mane nimbe perimu te pea pilku liku tengelendo puringilila. Aku ungu manemo i sipe:

‘Kango komo kanoko lingime pali

“Ailimunge” ningu yu siengi.’

nimbe perimu kanumu. Aku ungu manemo nimbe perimuna pilkululie ‘Oltonga kango komomo Pulu Ye Ailimu siembili.’ ningululie Jerusalleme pungilindu Yesusi mengo puringilila.

²⁵Ye anda te Jerusalleme molopili elte puringili, yunge imbi Simiono. Yu sumbi nirimu yemo; yu Pulu Yemonga ungu pilipe alieli Pulu Yemo kinie ungu nirimu yemo; yu Isirele yamboma kapola kapola molangi omba tenjimbe yemo kanombando nokopa molorumu; Mini Kake Telimu yunge konopuna sukundu molorumu. ²⁶Mini Kake Telimuni yundu ungu te ou nimbendo: “Nu ou we naa koloni. Nu ou Ailimuni “Ene nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu kanokolie pe koloni.” nirimu. ²⁷Mini Kake Telimuni Simiono yu lipe mundurumuna yu Pulu Yemo popo toko kalingi ulke tembelena purumu.

Kanu kinie Yesusi anumu lapatolo ungu manemone kangomando “Teai.” nimbe sirimu mele tengelendo kango Yesusi mengolo ulke tembelena sukundu puringili kinie ²⁸ Simionone omba kangomo kangulupe lipe Pulu Yemonga imbi ambolopa ola linjipelie nimbendo: ²⁹⁻³⁰ “Ye Aili Tondolo Olandopamo,

yamboma lipe taponjipe
mindili nolemelka aulkena wendo lipe
nu kinie pea molko konjingí aulkena
lipe monjimbe ye sikinumu
na kinié nanga mongone kanokoro kinie
ou nando ningu panjirinu mele wendo okomo kene
kinié na nunge kendemande yemo
konopu pe nipili kolombo.” nirimu.

³¹ “Kanu lipe taponjipe wendo lili ulumu
koleamanga pali yambomane kanangi.’ ningu tekeno.

³² Yu Isirele yambomanga ulsu
molemele yambomanga pa tenjipe,
nunge Isirele yambomanga imbi
ambolopa ola linjimbendo
pa tenjili mélemo molemo.”

nirimu.

³³ Anumu lapatolo Simionone kango Yesusindu nirimu mele pilkululie konopu aisili liku munduringili.

³⁴ Simionone “Pulu Yemone ene tepa konjipili.” nimbelle Yesusi anumu Mariando nimbendo: “Pflie. I kangomo molombamonga Isirele yambo aisili imbi ou molorumuma pe manie pungíla; aisili imbi ou naa molorumuma pe kinié imbi molombala. Yu molomba kinie yambomane kanokolie bulu siku ungu taka tonjingí. ³⁵ Ambomo, nu kepe ulu te wendo ombá. Nunge kamelena mindili aili tepa temba kinie yambo aisili konopu lenge mele mona lembe.” nirimu.

³⁶ Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ambo te, yunge imbi Ana, yu Juda yambomanga talape kanga Asa, ye Panuelenga lemenu; yu paa ambu lerimu; yunge menu yemo pea molangili ponie yepoko pakara omba purumu, pe yunge menu kolorumu kinie yu wayemo molorumu. ³⁷ Yu mana molopili yunge ponie paono kise kelepa yepoko omba pupe paono kise kelepa kise sipemonga yu we molorumu. Yu ulke tembelemo mundupe naa kelepale alieli kanuna mindi molopa ipulueli kepe tangoli kepe Pulu Yemonga popo topa imbi ambolopa ola linjimbendo taki taki langi naa nomba Pulu Yemo kinie ungu nimbe mawa tepa mindi molorumu. ³⁸ Simionone Yesusindu ungu nimbe molopili ene moloringine kanu ambomo yu ombalie Pulu Yemone kanu kangomo Juda yamboma sirimumunge, Pulu Yemo kinie “Ange, papu tekeno.” nirimu.

Kanu kinie pe Jerusalleme yamboma lipe taponjipe, umbuni tene ene ambolorumuna mindili nongo moloringi kanu umbunimunge wendo limbendo ombá yemo ‘Ombá.’ ningu nokoko moloringi yambomando Ana yuni kango akumu orumu mele kinie temba mele kinie nimbe sirimu.

³⁹ Josepo Mariatolo eltene Ailimunge ungu manetolo nimbe perimu mele pali pilku liku tekololie niringilimuni, elte Yesusi kinie kelko kolea Gallilli disiriki pukulu eltenga kolea kanga Nasarete yando oringili.

⁴⁰ Kangomo ai lepa enge nimbe molopa yunge konopuna pilipe konginjili aisili omba pepili molorumu, Pulu Yemone yu kanopa peanga kanopa yu tepa konjirimu.

⁴¹ Juda yambomane ponie tenga tenga kolea aili Jerusalleme ongo akuna suku Pulu Yemone enenga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele pilku ulu mare teringi kanu walema Yesusi anumu lapatolo kepe ‘Kanu walemo piliembili.’ ningulu ponie tenga tenga Jerusalleme olando puringili. ⁴² Kango Yesusi molopili yu ponie engaki rurepo omba purumu kinie kanu wale ‘Pulu Yemonga wale.’ ningu koro moloringi walemo altopa wendo orumu kinie alieli Juda yamboma Jerusalleme puringi mele Yesusi anumu lapatolo kinie yu kinie pea olando puringi.

⁴³ Jerusalleme puku kanu ulumu piliringi walema pali pora nirimu kinie anumu lapatolo ulkendo pungilí puringili kinie kango Yesusi anju molorumu elte naa kanoringili. ⁴⁴ ‘Olionga yambo mare kinie okomo.’ konopu lelkolo wale telumunge we pukululie niringilimuni, pe ipupini kolea kalá torumu kinie puku aulkena pengendo eltenga pulu lerimu yamboma kinie we yamboma kinie pea puku moloringimendo walsiku piliku andoko kororingili. ⁴⁵ Yu naa kanoko lenjikulie Jerusalleme altoko puku koropuringili.

⁴⁶ Wale talo koroko kelkololie niringilimuni, pe wale yepoko sipemonga [Pulu Yemo popo toko kaloringi] ulke tembelena puku kanoringili kinie yu akuna suku molorumu kanoko lenjiringili. Yu ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie pea moloringi, yuni enenga ungu niringime pilipelie, anju enendo walsipe pilirimula. ⁴⁷ Yu enene niringime mimi sipe pilirimu mele kepe, pundu topa nimbe konjirimu mele kepe, yambo moloringimene pilkulie enene ‘Yunge pilipe konginjili paa pepamo.’ ningu pilku konopu liku munduku mini wale munduringi.

⁴⁸ Eltene yu kanu ulkena molorumu puku kanokololie suru ningulu anumuni yundu nimbendo: “Kangomo, olto kinie pea pamili ou naa oli, nambemuna tenuye? Lanie olto mini wale mundulipulu nu andopo koropo kelembulu.” nirimu.

⁴⁹ Aku nirimu kinie yuni anumu lapatolondo nimbendo: “Elte [koleamanga pali] nambemuna na andoko korongiliye? ‘Na ya Taranga ulkena molemo.’ konopu naa lengiliye?” nirimu. ⁵⁰ Nakolo yuni nirimu ungu pulumu eltene naa piliringili.

⁵¹Yu elte kinie Nasarete taono maniendo pupelie nirimumuni, eltenga unguma pilipe tenge panjipe molorumu. Yunge anumuni kanu uluma konopuna panjipe pilipe mindi molorumu.

⁵²Yesusi yu ai lemba lerimu kinie yu pilipe konginjili olandopa olandopa pemba perimu; Pulu Yemo kinie yamboma kinie yu kanoko paa peanga kanoko moloringila.

3 ¹Ye Tapiriasi Sisa, Romo gapomanomone nokorumu koleamanga pali, Isirele yambomanga kolea akumanga pali kepe yu ye paa aili kumbinemo molorumu. Yu kanu koleamanga pali Romo ye paa aili kumbinemo molopili ponie tene po omba pupe ponie tene pape sipemo wendo orumu kinie yu aku sipe we molorumu. Kanu poniemonga Pondiasi Paillate kolea Judia disiriki yambomanga ye nomimu molorumu; Erote kolea Gallilli disiriki yambomanga ye nomimu molorumu; Erote angenu Pillipu kolea Ituria disiriki kinie Terekonaitisi disirikitolo yambomanga ye nomimu molorumu; LLaiseniiasi kolea Apillini disiriki yambomanga ye nomimu molorumu.

²Ene aku koleama nokoko molangi Anasi kinie Kayapasitolo Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopatolo molangili Sekaraya malo Jono kolea ku leline molorumu kinie Pulu Yemone Jono yu ungu umbu tonjirimu.

³Pulu Yemone ungu umbu tonjirimu kinie pilipelie Jono yu pupe no Jodane nekendo yakondo andopa yamboma ungu mane sipelie nimbendo: “Ene ulu pulu keru telemelema kanoko keru kanoko konopu alowa tekolie ‘Pulu Yemone olionga ulu pulu kerime ‘We manie pupili.’ nimbe siye kolopili.’ ningu ‘No liemili.’ ningu wai.” nirimu.

⁴Aku kongonomo Jonone terimu mele yu naa molopili koronga ou yuni yamboma Yesusinge unguma sumbi siku pilku lingi aulkemo lipe nosinjimbe mele, Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye Aisayane nimbe boku torumu akuna molemo mele i sipe:

“Kolea ku leline

┌kumbi lepa pumbe,┐ ye tenga kerena
ungu te nimbendo:

“Ailimu ombá aulkemo teko mimi teame.

Yu ombá aulke kangama toko sumbi siei.” niku.

⁵“Ma pangima akuku kalalu siku,
kolo lemomanga akuku pe toko,
aulke anakale manekale telemoma toko sumbi siku,
aulke ola manie pulimoma kolta lenge.

⁶Aku tenge kinie
Pulu Yemone olio lipe taponjipe
‘Mindili nolemelka aulkena wendo ongo
yu kinie pea molko konjingi aulkena
pangi.’ nimbe lipe mundumbe yemo

yambomane pali kanonge.” nikimu.”
nimbe ƵJonone pe temba mele Aisayane ou aku sipe nimbe sipe bokuna torumu molemo.Ƶ

⁷Yambo aisili Jono molorumuna ‘Yuni olio no linjipili.’ ningu onge oringi kinie yu kanopalie nirimumuni, ene iri topalie nimbendo:

“Kolo topa yamboma tepa kenjili wambiyemonga waloma, Pulu Yemo mumindili kolomba walemonga naene “Ene talopa lelkolie pai.” nimu kinie ene ‘Pulu Yemone naa tepa kenjipili.’ ningu ‘No liemili.’ ningu okomeleye? ⁸Ene sumbi siku molko, ulu peangama mindi teko molonge kinie ene ulu pulu keru teringime paa sike munduku kelko konopu alowa tenge mele mona lemba. “Olio anda kolepa Eporayamone kalopa lirimuma molemolomonga yambo peangama molemolo.” ningu aku siku ningu naa pilieme. Nane ene nimbu sikiru: ‘Pulu Yemone i koumando “Eporayamone kalopa lirimu yamboma au leangi.” nilkenje kouma Eporayamone kalopa lirimu yamboma molemelka.’ nikiru. Ene Eporayamone kalopa lirimu yamboma molemelemonga uluri naa telemo.

⁹“Unju peko tomba loumu Pulu Yemone koronga unju puluna ambolopa ola lipe molemo. Unju mongo peanga naa tomba unjuma yuni peko topalie tepena kalomba.” nimbe Jonone aku nirimu.

¹⁰ƵYambo Pulu Yemo kanopa peanga kanolemo ulu puluma naa telemelema Pulu Yemo yuni mongo simbe mele Jonone nimbe sirimu kinie pilkulie, ongo maku toringi yambomane ningindu: “ƵYuni olio mongo naa sipili.’ nimbu, nambe temoloye?” niringi.

¹¹Yuni enendo pundu topa nimbendo: “Wale pakoli talo nosilimele yamboma enene yambo wale pakoli te naa nosingime moke teko siengi. Langime kepe aku siku teangila.” nirimu.

¹²Kou takisi lili yema kepe ‘No liemili.’ ningu oringi. Yuni ungu nirimumu pilkulie yundu walsiku pilkulie ningindu: “Ungu Mane Silimu, olio nambe temolo kinie Pulu Yemo yuni olio kanopa peanga kanombaye?” niringi.

¹³Yuni enendo nimbendo: “Ene kou takisi likulie gapomano yuni “Kou i siku liei.” nimbe mako topa simbe mele liengi. Enene kolo toko mare ola panjiku limele aku mele naa liengi.” nirimu.

¹⁴Kanu kinie ami ye mare yu walsiku pilkulie, “Olio kepe nambe teamiliye?” niringi.

Yuni pundu topa nimbendo: “Enene yambomanga kou mone wa lingindu kolo toko kopene we naa tangi. Gapomanomone mele kalomba koumu mindi liku nosiku, taka lelko molangi.” nirimu.

¹⁵Jonone terimu mele kanokolie yambomane yu kinie konopu aisili liku munduku, ‘Pulu Yemone olionga anda kolepalimendo “Ene nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” nirimu ye nomi Kirasimu i yemonje?’ ningu pilku moloringi.

¹⁶Ningu piliringi mele pilipelie Jonone pundu topa enendo nimbendo: “Nane yamboma no mindi linjilio. Nakolo ye te ombámo yuni ƘPulu Yemonga, Mini Kake Telimu kinie tepemo kinie ene linjimbe Ƙlingí. I ombá yemo yunge tondolomo paa olandopa, nanga tondolomo paa maniendopa. Na yu kinie manda molo. ƘYambo ailimenga kongono keru teli kendemande yambomane sike enenga ailimenga kongono keru tenjingindu kimbu su wendo linjilimele nakolo, ombá yemonga kimbu su wendo linjimbu kanu kongonomo paa olandopa mele nane tenjimbu kapola naa telka, na ye paa keru. ¹⁷Yuni yunge rasi witi apuruli apulu pokomo ambopolalie yunge rasi witi mongo kinie rasi witi kilu kinie apurumbendo molemo. Yunge rasi witi apuruli polomo tepa mimi tembandu rasi witi pali ‘wendo liembo.’ nimbe apurupelie mongoma lipe rasi witi nosilimo mingine ‘Lepili.’ nimbe nosimbendo mingi topa, pe kiluma lipe maku topa tepe naa kumbulupe nomba pepa mindi pulimona kalomba.” nirimu.

¹⁸‘Yambomane “Olio yambo molopo kenjilimolo yamboma. Olio ulu pulu kerime mundupu kelepo konopu alowa teamili.” niengi.’ nimbe Jonone yamboma ungu mane aisili aku sipe sipe, temane peangamo topa sirimu.

¹⁹Walse, pe mele, Jonone kolea Gallilli disiriki yambomanga ye nomi kingi Erote iri torumula. Yu angenunge ambo menu Erodiasi Ƙmangopa lirimu, ulumu kinie ulu pulu keru lupe aisili terimuma kinie nimbe para sipe yu iri torumu. ²⁰Jonone yu iri torumumunge Erotene mumindili kolopalie yu ka sipe ka ulkena panjirimu. Yuni aku terimumu tepa kenjirimula.

²¹ƘErotene Jono ou ka naa sipili, yambo aisili Jono no linjipe molorumuna ongo no liringi kinie Yesusi kepe omba no lirimula. No lipelie Pulu Yemo kinie ungu nimbe angilirimu kinie mulumu kengeya lepa anju yando purumu, ²²Pulu Yemonga Minimu, kera waembono mele, manie omba Yesusi molorumuna pupe kangine ola molorumu. Muluna ungu te wendo ombalie nimbendo: “Nu nanga konopu monjilio kangomo. Nu kinie konopu sipu molio.” nirimu.

²³Yesusi yu mana molopili ponie wane paono tene mele omba purumu kinie yunge kongonomo pulu monjipe terimu.

Yambomane Yesusindu ‘Josepo malo.’ ningu piliringi.

Josepo yunge lapa Illai.

²⁴Illai lapa Matate.

Matate lapa LLipai.

LLipai lapa Melkai.

Melkai lapa Janai.

Janai lapa Josepo.

²⁵Josepo lapa Matatayasi.

- Matatayasi lapa Emosi.
 Emosi lapa Neame.
 Neame lapa Esillai.
 Esillai lapa Nakai.
- 26 Nakai lapa Meate.
 Meate lapa Matatayasi.
 Matatayasi lapa Semene.
 Semene lapa Joseke.
 Joseke lapa Joda.
- 27 Joda lapa Joanane.
 Joanane lapa Resa.
 Resa lapa Serapapele.
 Serapapele lapa Sialtele.
 Sialtele lapa Nerai.
- 28 Nerai lapa Melkai.
 Melkai lapa Edai.
 Edai lapa Kosame.
 Kosame lapa Ellemadame.
 Ellemadame lapa Ere.
- 29 Ere lapa Josua.
 Josua lapa Elliesa.
 Elliesa lapa Jorimu.
 Jorimu lapa Matate.
 Matate lapa LLipai.
- 30 LLipai lapa Simiono.
 Simiono lapa Juda.
 Juda lapa Josepo.
 Josepo lapa Jonamo.
 Jonamo lapa Ellayakimu.
- 31 Ellayakimu lapa Mellia.
 Mellia lapa Mena.
 Mena lapa Matata.
 Matata lapa Netane.
 Netane lapa Ye Nomi Kingi, Depisi.
- 32 Depisi lapa Jesi.
 Jesi lapa Opete.
 Opete lapa Boasi.
 Boasi lapa Sallimono.
 Sallimono lapa Nasono.
- 33 Nasono lapa Aminadape.
 Aminadape lapa Ramo.
 Ramo lapa Esirono.

- Esirono lapa Peresi.
Peresi lapa Juda.
- 34 Juda lapa Jekopo.
Jekopo lapa Aisake.
Aisake lapa Eporayamo.
Eporayamo lapa Tira.
Tira lapa Neyo.
- 35 Neyo lapa Serake.
Serake lapa Reu.
Reu lapa Pelleke.
Pelleke lapa Epe.
Epe lapa Silla.
- 36 Silla lapa Kenane.
Kenane lapa Apakisate.
Apakisate lapa Seme.
Seme lapa Noa.
Noa lapa LLameke.
- 37 LLameke lapa Metusalla.
Metusalla lapa Inoke.
Inoke lapa Jarete.
Jarete lapa Mallallele.
Mallallele lapa Kenane.
- 38 Kenane lapa Inosi.
Inosi lapa Sete.
Sete lapa Adame.
Adame lapa Pulu Yemo.
Adame Pulu Yemonga malo.

4 ¹ Yesusi [no lirimu kinie] Mini Kake Telimu yu kinie omba molopa yunge konopuna molopa paa tengepea tepili no Jodane mundupe kelepalie nirimumuni, Mini Kake Telimuni yu kolea ku leline memba purumu. ² Akuna Yesusi [Mini Kake Telimu kinie molopili] [kurumanga nomi] depelemo omba yu kondi topa molopili oli te koro talo omba purumu. Kanu walemanga langi naa noli we molopa perimu kinie yu engelene kolopa molorumu.

³ Kanu kinie [kurumanga nomi] depelemone yu [kondi topalie] nimbendo: “Nu Pulu Yemonga Malo liemo i kouma ‘Pillawa kaloli au lepili.’ ni.” nirimu.

⁴ Nakolo yuni pundu topa nimbendo: “Pulu Yemonga bokumuni nimbendo:

“Langimene mindi yamboma konde mololi ulu pulumu naa silimo.”

nimbe molemo kanumu.” nirimu.

⁵Kanu kinie depelemone Yesusi yu lipe memba pupe [ma pangi] paa olana tenga anjipelie, yu ma koleama pali walsikale lipe ora sipelie nirimumuni, ⁶⁻⁷yundu nimbendo: “I koleamanga pali tondolomo kinie mele peangama kinie Pulu Yemone nando “Nokoi.” nimbe koronga sirimu. Ime nane ‘Yambo te simbu.’ nindu liemo manda simbu. Nu na popo toko nanga imbi ambolko ola linjinu liemo i tondolomo kinie mele peangama kinie pali nu lieni simbu.” nirimu.

⁸Kanu kinie Yesusini depelemondo nimbendo:

“Pulu Yemonga bokumuni nimbendo:

“Pulu Yemo enenga Ailimu manjiku
popo toko imbi ambolko ola linjiku,
yunge kongonomo manjiku tenjiku molangi.”

nimbe molemo kanumu.” nirimu.

⁹⁻¹¹Kanu kinie depelemo yuni Yesusi lipe kolea aili Jerusalleme memba pupe, [Pulu Yemo popo toko kaloringi] ulke tembelemonga memba, paa ola imuna memba pupe anjipelie nirimumuni, yundu nimbendo: “Nu Pulu Yemonga Malo liemo nu lipe taponjimbe kene pou ningu manie pui.”

[nirimu.] “Pulu Yemonga bokumuni nimbendo:

‘Pulu Yemone yunge mulu koleana angellomane
‘Nu ongo nokangi.’ nimbé.

Enene nu ‘Kou tene kepe naa topili.’ ningu
nu enenga kimene oko polko lingi.’

nimbe molemo kanumu. Aku sipe nirimu kene pilkulie aku siku tei.”
nirimu.

¹²Yesusini yundu pundu topalie nimbendo: “Pulu Yemonga yambomando ungu te pea nimbe molemola. Akumu i sipe:

‘Pulu Yemo enenga Ailimuni “Tembo.” nilimo mele
‘Sike nilimonje molo kolo tolemonje kanamili.’
ningu enene yu manda manjiku naa teangi.’

nimbe molemola kanumu.” nirimu.

¹³Depelemone Yesusi kondi pali topa pora sipelie nirimumuni, ‘Pe yu manda altopo kondi tombo wale te nondopo pilipulie kelepo ombo.’
nimbe yu mundupe kelepa purumu.

¹⁴Kanu kinie Minimunge tondolomone Yesusi kelepa kolea Gallilli disirikindu yando memba orumu kinie akuna andopa terimu mele temanemo koleamanga pali anju anju purumu piliringi. ¹⁵Yuni Juda yamboma maku toko Pulu Yemonga ungumu piliringi ulkemanga pupe ungu mane sirimu kinie yambomane pali yu kapi niringi.

¹⁶Yesusi kolea Gallilli disiriki yamboma ungu mane silipe andopalie nirimumuni, yu Gallilli lerimu kolea Nasarete taono ou molopa ai lerimuna kelepa orumu. Ombalie [Juda yambomanga koro moloringi]
wale Sambatemonga koleamanga pali ene maku toko Pulu Yemonga

ungumu piliringi ulkemanga yu alieli purumu mele Nasarete ungu piliringi ulke akuna aku sipe purumu. [Maku toko moloringi kinie,] yuni “Na bokumu kanopo niembo.” nimbe ola angilirimu. ¹⁷[Pulu Yemonga bokuma nokorumu yemone,] Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye Aisayane koronga ou torumu bokumu lipe sirimu kinie, Yesusini lipe sukundu ungu molorumu te kanopalie nimbendo:

¹⁸“[Aisayane i sipe nimbendo,]

“Ailimunge Minimu na kinie molemomo
yuni nando nimbendo:

“Yambo koropama temane peangamo toko siku,

ka ulkena pelemele yambomando

‘Wendo ongo we molangi.’ ningu

mongo keru leli yambomando

‘Mongu peanga lepili kanangi.’ ningu,

mindili nongu molemele yamboma

‘Mindili naa nongu, molko konjengi’ ningu,

¹⁹‘Kinié poniena Ailimuni yamboma kanopa

kondo kolomba poniemo wendo okomo.’

ningu siliku andoi.” nimbe

Minimuni aku sipe ye te mako topalie nirimu.”

nimbe Aisayane nirimu.” nimbe Yesusini aku sipe boku kambu topa nirimu.

²⁰Ungu akumu kanopa nimbe pora sipelie bokumu altopa pipi sipe bokuma nokorumu yemo sipe, [“Ungu te niembo.” nimbe,] Yesusi yu manie molorumu. Yamboma pali yu mindi nemo nemo ningu kanoko moloringi.

²¹Kanu kinie yuni enendo nimbendo: “Kinié Pulu Yemonga bokuna ungumu kanopo nindu pilíngi akuna Aisayane “Wendo ombá.” nimbe, ou nirimu mele kinié wendo okomo. [Kinié na tembo okoro ulu akumanga ou nirimu.]” nirimu.

²²Moloringi yambomane “Yu ye peangamo. Yu paa telemo.” ningu yu nirimu mele pilkulie “Paa nimbe konjikimu.” ningulie mini wale munduringi. [Nakolo,] enene ningindu: “I yemo [yu nae konopu lekemoye?], Yu Josepo malo mindi, [olionga we ye te mindi lemo,]” niringi.

²³[Nakolo,] Yesusini [yuyu molorumu mele nirimu kinie pilkulie yu konopu keru panjiringi mele pilipelie,] enendo nimbendo: “Ungu iku tolemelemanga te nando toko ningí teko molemelenje konopu lekero. Enene nando i siku ningí tekemelenje: “Nu sike doketa moleno liemo nu kuru tomba kinie nunge maratenemo nunu liku nani. Pe nu konde puni [kinie kanopolie ‘Nu sike doketa moleno lemo.’ nimbu pilimulú.” ningu aku ungu ikumu na toko singí tekemelenje?], Nando ningindu: “Nuni Kapeniame taono ulu tondoloma terinu pilirimulu mele ya nunge pulu

kolea ʼNasarete, akuna aku siku teani. ʼKanopolie nu “molio.” nikinu mele ‘Sike nikinu lemo.’ nimbu pilimolo.ʼ” ningí tekemelenje?

²⁴“Nane enendo sike nimbu sikirumu: Yambomane ulu pulu te telemele mele i sipe: Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilipe yamboma nimbe silimo ye tene yunge pulu koleamonga yamboma ungu nimbe silimo kinie pilkulie nilimelemone, enene ‘Yu olionga we yere. Yu imbi mololi ye te molo.’ ningu yu nilimo unguma naa pilku liku su silimele. ʼKolea lupe yambo marene ongo ungu ningu silimele kinie aku unguma mindi pilku limele. Yambomane aku siku telemele mele enene aku sikula telemele.ʼ”²⁵“Nane paa sike nimbu sikiru mele ene piliengi!” nimbu ʼtemane talo tambo.ʼ

“Illainja Pulu Yemone ungu umbu tonjirimoma pilipe ʼyunge pulu lerimu,ʼ Isirele yamboma nimbe sipe molopili ulu te wendo orumumu niembo. Pulu Yemone “Lo naa opili.” nirimu kinie ponie yepoko kelepa oli kise talo pakara lo naa omba paa engele lerimu kinie Isirele koleana sukundu ambo waye aisili ʼengelene kolko,ʼ moloringi. ²⁶Nakolo Pulu Yemone “Isirele ambo waye te liku taponjiku langi sieni.” nimbe Illainja akuna naa lipe mundurumu. ʼIsirele ulsukundu lerimu,ʼ kolea aili Saidono nondopa lerimu kolea kanga Sarepate ambo waye te ʼLangi pora naa nipili.ʼ nimbe Pulu Yemone kanu ulsukundu ambomo,ʼ molorumuna Illainja lipe mundurumu kanumu.

²⁷“Illaisia kepe ou Pulu Yemone ungu umbu tonjirimoma pilipe ʼyunge pulu lerimu Isirele yamboma,ʼ nimbe sipe molopili Isirele koleana sukundu yambo aisili kuru kendi norumu, nakolo ene pali telu kepe konde naa puringi, kuru kendi nomba we perimu. ʼKolea Isirele ulsukundu lerimu,ʼ kolea Siria ye Nemana mindi kuru kendi norumu kinie Illaisiane yu ʼlipe taponjipe,ʼ tepa konde lirimu. ʼPulu Yemone Illainja kinie Illaisiatolo lipe mundurumuna ulsukundu yambo talo aku siku liku taponjiringili nikiru mele paa sike nikiru piliei.ʼ” nirimu.

²⁸Aku sipe mele nirimu kinie pilku keru pilkulie Pulu Yemonga ungumu piliringi ulkena sukundu moloringi yamboma pali paa lakoko mumindili koloringi. ²⁹Mumindili kolkolie ola angilku yu kanu koleana ulsu toko pulu siku munduku, kanu koleana nondopa kopó te lerimuna toko manie mundungí teringi. ³⁰Nakolo yu ene maku toko angiliringine sumbi sipe pupe tenga lupe pumbe purumu, yu manda naa amboloringi.

³¹Kanu kinie Yesusi yu kolea Gallilli disiriki lerimu taono te Kapeniame akuna maniendo purumu. Akuna ʼJuda yambomanga koro moloringi,ʼ wale Sambatemo wendo orumu kinie Yesusi ʼJuda yamboma maku toko Pulu Yemonga ungumu piliringi ulke kanuna suku pupe,ʼ ene ungu mane sirimu. ³²Mane sirimu kinie yu namba lerimu yemane pipili naa kolko tondolo munduku mane siringi mele yuni aku sipe mane sirimuna pilkulie yambomane mini wale munduringi.

³³Kanu kinie ulke kanuna suku kuru te ye tenga konopuna molopa ya ambolorumu ye te molorumu, yemonga konopuna suku molorumu kanu kurumuni yu “Ungu ni.” nimbe tópe sirimuna, opa ungu tondolo mundupe nimbelie nimbendo: ³⁴“Kolea Nasarete ye Yesusi, nu pea olio kuruma, kinie teluna tapu topo manda naa molomolo. Nu olio kinie nambemuna onuye? Nu olio toko konjini onuye? Nane nunge imbi pilio. Nu Pulu Yemonga Ye Kake Telimu.” nirimu.

³⁵“Aku sipe nirimuna pilipelie, Yesusini kanu kurumu iri topalie yundu nimbendo: “Nu ungu naa ningu yemonga konopuna ongo wendo pui!” nirimu kinie kurumuni yemo topa manie mundupelie omba wendo purumu. Yemo yu uluri naa terimu, we manda molorumu.

³⁶Yesusini aku terimu kanokolie, yamboma suru ningu, mini wale munduku, enene eneno anju yando ningindu: “I ulumu nambolka uluri tekemonje? Ungu mane konde te wendo ombámo. Ye namba leli tene we yambomando “Teai.” nilimo mele i yemone kurumando kepe aku sipe nilimo kinie kanu kuruma yunge ungumu pilku liku wendo olemele.” niringi. ³⁷Kanu kinie yuni aku sipe terimu mele temanemo kanu koleamonga sukundu lerimu koleamanga pali anju anju purumu piliringi.

³⁸Kanu kinie kanu maku toko Pulu Yemonga ungumu piliringi ulkemo Yesusi mundupe kelepa pupelie nirimumuni, Yesusi Saimononga ulkena suku purumu. Akuna Saimononga kolepa ambomo kuru topa kangi nomba konjipili lerimuna Yesusindu “Liku taponji.” ningu mawa teringi. ³⁹Aku siku yu mawa teringi kinie ambomo lerimuna pupe angilipelie nimbendo: “Kangi manda noi.” nirimu kinie kangi nomba kelerimu. Ambomone sumbi sipe ola angilipe wendo ombalie, oringi yema langi sipe nokopa molorumu.

⁴⁰Kanu walemonga ipupini, ena pumbe purumu kinie, kuru lupe lupe torumu yamboma Yesusi molorumuna mengo oringi kinie kanu yamboma ene yu mele mele kini ambolopalie ene pali tepa konde lirimu.

⁴¹“Konopuna kuru molorumu, yambo aisili oringi, Kanu kurumando “Ongo wendo pai.” nirimu kinie, ongo wendo puku ru ningulie ningindu: “Nu Pulu Yemonga Malo moleno.” niringi. Kurumane yu aku siku imbi sikulie yu Pulu Yemone mako topa lipe mundurumu ye nomi, Kirasimu molorumu mele piliringine yuni ene iri topa “Molio mele anju ningu naa siei.” nimbe enenga kerema pipi sirimu.

⁴²Ipulueli ou Yesusi ola molopa penando pupe kolea ku leli tenga purumu kinie yambo aisili yu koroko yu molorumuna ongo yundu ningindu: “Olio kinie pea kamu molamili. Tenga naa pui.” ningu mawa teringi. ⁴³Yuni enendo pundu topa nimbendo: “Pea molamili mangali, kolea wemanga pea pupu, Pulu Yemo omba ye nomi kingi molomba temane peangamo topo silipu andombo. Akumunge na yando lipe mundurumu kanumu.” nirimu.

⁴⁴Aku nimbelle yu pupe kolea Gallilli [disiriki] sukundu andopa, kolea lupe lupemanga pupe Juda yamboma maku toko Pulu Yemonga ungumu piliringi ulkemanga pupe kanu temane peangamo topa silipe andorumu.

5 ¹Walse, Yesusi nomu Geneserete, [akumundu 'Nomu Gallilli' niringila kanumu,] aku nomu kélona angilipe yamboma Pulu Yemonga ungumu nimbe sirimu kinie pilingindu ene yu angilirimuna puku maku toko nondoko nondoko puku ekelepa teko molko piliringi. ²Kanu kinie yuni nona andoli sipi talo nomu kélona lerimutolo kanopalie, oma lili yema koronga nomu kélona wendo puku enenga oma lili walema kulumiye toko moloringi kanorumu. ³Sipi te Saimono Pitanga, akuna sukundu pupelie yuni yundu mawa tepalie nimbendo: "Sipimu laye kolte paka toko nona sukundu mundoi." nirimu. Paka topa nona sukundu mundurumu kinie aku sipimunge suku yu manie molopalie nirimumuni, no kélona liku maku toko moloringi yamboma ungu mane sirimu.

⁴Ene ungu mane sipe pora sipelie yuni Saimonondo nimbendo: "Sipimu nomu ai suku singine kunduku mengo pukulie oma lili walema nona manie mundu." nirimu.

⁵Saimonone pundu topa nimbendo: "Ye Nomimu, sumbulu telu oma lili kongono tondolo mundupu tepo molopo tangonjipulie oma te paa naa límulu. Nakolo aku nikinu kene walemo nona manie mundembo." nirimu.

⁶Kanu kinie walema nona manie munduringi kinie oma aisili walemanga sukundu puringine walema nomu sipine sukundu lingí teringi kinie sungu nimbé terimu. ⁷Walema sungu nimbé terimu kanokolie enene enenga oma lili kongono pea tapu toko teringi yema, sipi tenga moloringime walsikulie "Ongo liku taponjengi wai." niringi. Oringi kinie sipi talo pea peke siringi umbuni tepa nona manie pumbe terimu.

⁸Aku ulumu kanopalie Saimono Pita Yesusinge kumbikerena omba manie molopa tamalu pepalie nimbendo: "Ye Ailimu, na ulu pulu keri ambololi yemo [nu kake teli yemo,] [Teluna molkombolo kapola naa tekemo] kene anju puku nu lupe moloi." nirimu. ⁹Yu kinie, yu kinie pea moloringime kinie, enene oma aisili walsikale tangoli liringi kanokolie ene suru ningu mini wale munduringine [Saimonone aku sipe nirimu,] ¹⁰Seperinge malo Jemisi kinie Jonotolo elte Saimono Pita kinie kongono teluna tapu toko teringili yetolo, elte pea mini wale munduringilila.

Kanu kinie Saimonone nirimumu pilipelie Yesusini yundu nimbendo: "Nu pipili naa koloyo. Kinié oma linindu oma lili wale liku nona manie mundulino kinie omama walena omba pelemo mele, pe nanga kongono tenjinindu nanga ungumu pilku ningu siliku andoni kinie yamboma nanga talapena sukundu ongo molonge." nirimu. ¹¹Kanu kinie enenga sipitolo nomu kélona mengo ulsu ongolie, sipitolo melema pali lepili munduku kelko Yesusi lombili puringi.

¹²[Kolea Gallilli disiriki sukundu lerimu] koleamanga tenga Yesusi molorumu kinie ye te kuru kendi aili tepa nomba perimumu omba

Yesusi kanopalie manie molopa tamalu pepa yu mawa tepalie nimbendo: “Ailimu, nunge konopumuni na ‘Konde pambo.’ konopu lenu liemo nuni na manda teko konde lini.” nirimu kinie ¹³Yesusini yemo kini ambolopalie yundu nimbendo: “ ‘Nu konde pani.’ konopu lekero kene konde pui.” nirimu kinie tamburembu kuru kendimu nomba kelerimu.

¹⁴Kanu kinie Yesusini yu ungu te tondolo mundupe nimbendo: “Nuni ya ulu tekeromo yambo telurindu kepe paa naa ni! Sumbi siku puku Pulu Yemo popo tonjili yemo nunge kangimu liku ora siku, ‘Na altopo kangi peanga lepili molgoro kene.’ ningu Mosisini “Tei.” nimbe ungu mane sirimumu pilku liku tenindu “Pulu Yemo popo toko kalko si.” nirimu melemo liku Pulu Yemo popo tonjili yemondo “Kalonji.” ningu yu sieni. Pe yambomane nu kanokolie ‘Yu sike kangi peanga lepili molemo.’ ningu piliengi kene nikiru mele isili ou tepui.” nirimu.

¹⁵Nakolo yuni terimu mele anju anju yambo aisilini pilkulie niringimuni, yu molorumuna sukundu sukundu ongo yu temane peanga topa nirimumu pilingindu ongo, yuni ‘Ene tepa konde lipili.’ ningu oringi kanopalie ¹⁶yu ene oringine mundupe kelepa kolea ku leli tenga pupe Pulu Yemo kinie ungu nirimu.

¹⁷Walse Yesusi yuni yamboma ungu mane sipe molorumu. Kuru toli yamboma tepa konde lili tondolomo yu kinie pepili molorumu. Pulu Yemone kanu tondolomo yu sirimu. Parisi yema kinie, Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie, yu ungu mane sirimuma pilku moloringila. Kanu yema, kolea Gallilli disiriki sukundu lerimu koleamanga moloringime kinie, kolea Judia disiriki sukundu lerimu koleamanga moloringime kinie, kolea aili Jerusalleme moloringime kinie, Yesusi molorumuna ongo maku toko yu ungu mane sirimuma pilku moloringi.

¹⁸⁻¹⁹Yu molorumuna ye marene kimbu ki kolopa pora sirimu ye te taropola teko mengo onge oringi nakolo yambo aisili ulke kerepuluna ekelepa teko angiliringine ulkena suku Yesusi molorumuna nondoko mengo pungí aulke te naa kanokolie niringimuni, ulke imuna mengo ola pukulie Yesusi molorumuna [kana kana ulkemo tekisikulie] yemo taropola pali moko toko manie munduringi. ²⁰‘Yesusini i yemo manda tepa konde limbe.’ ningu tondolo munduku pilkulie yu mengo oringi kanopa pilipelie Yesusini kanu yemondo nimbendo: “Kangomo, nunge konopuna ulu pulu keru terinu pelemoma manie pupili, we siye kolkoro.” nirimu.

²¹Parisi yema kinie, Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie, Yesusini aku nirimu pilkulie [pilku keru pilku] konopu kimbú sikulie, “I ye Pulu Yemo marake tekemo yemo naeye? Yambomane ulu pulu keru telemelema naene ‘Manie pupili, we siye kolkoro.’ manda nimbe? Pulu Yemone mindi manda telemo.” ningu eneno ningu pilku molko konopu kimbu siringi.

²²Kanu kinie Yesusini ene aku siku konopu kimbú siku moloringi mele pilipelie enendo nimbendo: “Enene ɲane nikirumunge, aku siku nambemuna konopu kimbú sikimiliye? ²³I yemondo “Nunge ulu pulu kerime manie pupili, we siye kolkoro.” nimbú kinie ene ulu te naa kanokolie ‘We we tepa nikimu.’ konopu lengeye? Molo “Ola angilku nunge kunungumu liku mengo kimbu kongono teko andoi.” nimbú kinie yu ola angilimbene naa angilimbenje mona lemba manda kanokolie ‘Aku sipe mindili sipe nikimunje?’ konopu lengeye? ²⁴Nakolo ‘Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo tondolo pelemomone ya ma koleana yambomanga ulu pulu kerime “Manie pupili, siye kolkoro.” manda nimbé.’ ningu piliengi!’ nimbú ɲaku sipu nindu.” nirimu.

Aku nimbelle kimbu ki kolopa pora sili yemondo nimbendo: “Nane ‘Nu ola angilku nunge kunungumu liku mengo ulkendo pui.’ nikiru.” nirimu. ²⁵Aku nirimu kinie ene kanoko molangi yemo sumbi sipe ola angilipe yunge kunungumu lipe memba omba pena pupelie Pulu Yemo kapi nilipe ulkendo purumu. ²⁶Yu aku terimu kanokolie, ene suru ningu mini wale munduku Pulu Yemo paa pipili kolko yunge imbi ambolko ola linjiku yu kapi ningulie ningindu: “Olio i ulu wendo okomo kanokomolomo ulu paa te lupe lepamo.” niringi.

²⁷Kanu kinie Yesusi ɲulkemo mundupe kelepa, pena pupelie nirimumuni, kou takisi lirimu ye te, yunge imbi LLipai, kou takisi lipe molorumu kanopalie yundu “Na kinie pea pambili lombili oi.” nirimu. ²⁸Kanu kinie LLipai yu ola angilipe kou takisi melema we lepili mundupe kelepa yu lombili purumu.

²⁹Pe LLipaini yunge ulkena Yesusinge langi aisili kalonjirimu. Akuna kou takisi lili ye aisili kinie, we ye mare kinie, ene Yesusi LLipaitolo kinie pea manie molko kanu langime noringi. ³⁰Aku teringi kanokolie Parisi yema kinie, Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie, enene Yesusi yu lombili andolimendo ningindu: “Ene kou takisi lili yema kinie ulu pulu kerime teli wema kinie ene pea nambemuna langi nokomeleye?” niringi.

³¹Aku siku niringi pilipelie Yesusini enendo nimbendo: “Kuru naa tolemo yamboma doketana naa pulimele. Kuru tolemo yamboma mindi doketana pulimele kanumu. ³²Nane ‘Yambo sumbi nilime na molombona wangi.’ nimbundu ma koleana naa orundu. Ulu pulu keru teli yamboma ɲlipu taponjipu, enendo ‘Ene ulu pulu keru telemelema kanoko keru kanoko konopu alowa teko ɲna molombona wangi.’ nimbundu orundu.” nirimu.

³³ɲKanu kinie, enene Yesusindu walsiku pilkulie ningindu: “No Linjili, Jono lombili andolime kinie, Parisi yema lombili andolime kinie, enene walse walse langi mi toko naa nongo Pulu Yemo kinie mawa telemele nakolo nu lombili andolimene aku siku naa telemele, langi kinie no kinie we nolemele. ɲPe nu lombili andolimene telemele mele papuye?” niringi.

³⁴Aku siku niringi pilipelie Yesusini pundu topa enendo ɔngu iku te topa yu kinie ulu te wendo ombá mele nimbelle, nimbendo: “Ambo limbe ye te yunge pulu lemo yema kinie molemo kinie ene konopu sikulie “Langi mi topo naa namili.” manda ningíye? Manda naa ningi. ³⁵Pe mindi, ambo limbe yemo ene molongena ongo wendo lingí kinie kanu walemanga sike ɔkonopu keru panjiku, langi naa nongendo mi tonge. ɔsili ou molo.” nirimu.

³⁶Yesusini aku nimbelle nirimumuni, ɔOu Juda yambomane ulu teringi uluma kinie pe ulu konde wendo okomomo kinie teluna manda naa pengele mele paa piliengi!’ nimbe, ɔngu iku talo topalie nimbendo:

“Mulu wambale ou te sungu nilimo kinie olione mulu wambale paa konde tenga te kopisipu lipu, sungu nilimomonga naa topo tambululimolo kanumu. Yambo tene aku sipe topa tambulkenje kanu mulumbalemo nona panjilke kinie mulu wambale konde kopisilimu kanga lepa lli nimbelle mulu wambale oumu kelepa kamu aili tepa sungu nilke. Ulu te i sipela: Mulu wambale oumu kinie mulu kopisili kondemo telu sipe molo akumunge kapola kapola molo.

³⁷Kongi meme kalumuni teli mingi ou tenga no waene konde naa kolemolu kanumu. Yambo tene mingi ou tenga no waene konde te kolkanje kanu no waenemo mingine sukundu pepalie pe akolka kinie kanu mingi oumu naa akopa sungu nilke. Kanu kinie nomo kepe mingimu kepe kamu keru lelka. ³⁸Akumunge no waene konde kongi meme kalumuni teli mingi kondena mindi kolemolu kanumu.

³⁹Ye tene no waene ou te nombalie kanu waene oumu nomba peanga pilipelie no waene konde waka naa kolemo.” nirimu.

6 ¹Walse, ɔJuda yambomanga koro moloringi, wale Sambate tenga, Yesusi kinie yu lombili andolime kinie rasi witi poniemanga ongo puringi kinie yu lombili andoli yemane rasi witi mongo mare nongendo inie toko liku kilu toringi. ²Aku teringi kanokolie Parisi yemane Yesusi yundu ningindu: “Kána! ɔKoro molemolu, wale Sambatemonga ‘Kongono naa teangi.’ nimbe pelemo ungu manemo nambemuna nunge lombili andoli yemane ungu manemo pulue tokolie aku siku tekemeleye?” niringi.

³Yesusini pundu topa nimbendo: “Ene Pulu Yemonga bokuna sukundu ɔanda kolepa ye nomi kingi, Depisini terimu mele nimbe molemo temanemo kanokolie temanemonga pulumu naa pilimeleye? Depisi kinie yu pea puringi yema kinie ene engelene kolkolie niringimuni, ⁴Depisi Pulu Yemo molorumu sele ulkena sukundu pupe, Pulu Yemonga kumbikerena lerimu pillawa kalolime lipe nomba, yu pea puringi yema sirimu noringila kanumu. Kanu pillawa kalolimendo Pulu Yemone ungu mane sipelie nimbendo:

“We yambomane paa naa nangi.

Pulu Yemo popo tonjili yema manjiku nangi.”

nirimu Ƶkanu ungu manemo pulue torumu,Ƶ kanumu. ƵEne konopu talo nambemuna lemeleye? Depisi yuni ou aku terimu mele ene pilku keru naa pilimelemonga pe kinié na lombili andoli yemane tekemele mele kanoko keru naa la kanai.Ƶ” nirimu.

5“Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemone Sambate walema nokolemona ƵSambate wale kinie yamboma molko konjingindu tenge mele manda nimbé kanumu,Ƶ” nirimu.

6Pe walse, koro mololi wale Sambate tenga, Yesusi omba Juda yamboma maku toko Pulu Yemonga ungu piliringi ulkena suku pupelie ungu mane sirimu. Kanu ulkena ye te molorumu, yunge ki umbukundu kamu kolopa kukurumu. 7Kanu kinie akuna moloringi Parisi yema kinie, Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie, enene ‘Yesusini ulu te tepa kenjimbe kinie yu kote tenjimulú.’ ningu ulu te tepa kenjimbe te Ƶalieli koroko molkolie,Ƶ ‘ƵKoro molemolo,Ƶ wale Sambate kinie yuni yemo tepa konde limbenje.’ ningu yu mimi siku kanoko moloringi. 8Ene konopuni piliringi mele pilipelie Yesusini kanu ki kolopa kukurumu yemondo nimbendo: “Yamboma molemelena ongo ola angilieni.” nirimu kinie yemo yu akuna omba ola angilirimu.

9Kanu kinie yemando nimbendo: “Ene i sipu walsipu pilkiru. ‘Sambate wale kinie ulu nambolka ulu te manda temoloye? ‘Sambate walemonga ungu manemone “Teangi.” nilimo mele teamili.’ nimbu yamboma lipu taponjimulú kinie manda molo tepo kenjimulú kinie mandaye? ‘Naa kolangi. Konde pangi.’ nimbu temolomo manda molo topo konjimulúmu mandaye?’ nimbu walsikiru.” nirimu. 10Aku sipe ene nimbe walsipelie yuni ene pali nemo nemo nimbe kanopalie ki kukuli yemondo nimbendo: “Nunge kimu sinio si.” nirimu kinie yemone yunge ki sinio sirimu kinie ki kolopa kukurumumu altopa kamu peanga lerimu.

11Aku terimu kanokolie mumindili aili teko kolko enene eneno anju yando ungu mele teko ningindu: “Tepa kenjikimumunge yu nambe teamiliye?” ningu moloringi.

12Pe walse ipulueli Yesusi yu Pulu Yemo kinie ungu nimbendo ma pangi tenga ola pupe Pulu Yemo kinie ungu nimbe molopili kolea tangorumu.

13Ipulueli ou yu lombili andolimendo “Wai.” nimbelle ‘Enenga ye engaki rurepo nanga kongonomo teangi lipu mundembo.’ nimbelle aku yema mako topalie enendo nimbendo: “Ene ‘Nanga kongonomo tenjipangi.’ nimbu lipu mundukuru yema.” nirimu.

14ƵKanu ye engaki rurepo mako torumumanga imbime i sipe,Ƶ Saimono (yunge imbi te Pita) yu keme, Pita angenu Enderu keme, Jemisi keme, Jono keme, Pillipu keme, Batollomiu keme, 15Mateyu keme, Tomasi keme, Allapiasinge malo Jemisi keme, “Olio Juda yamboma oliolio

gapomano molamili.” niringi talape ye Saimono keme, ¹⁶Jemisi malo Judasi keme, Judasi Isikeriote, Yesusi pe lipé opa touma sirimu yemo keme, ʼaku yema ʼnanga kongono tenjipangi lipu mundukuru.ʼ nimbe mako torumu yema.

¹⁷Kanu kinie yu kinie, yuni “Nanga kongonomo tenjipangi.” nimbe lipé mundurumu yema kinie, ma pangine manie oringi kinie yu lombili andoringi yambo aisili kinie, kolea Judia disiriki moloringi yambo aisili kinie, kolea aili Jerusalleme peringi yambo aisili kinie, nomu kusa kélona lerimu kolea aili Taya kinie Saidonotolonga peringi yambo aisili kinie, yu molorumuna sukundu sukundu ongo liku maku toringi. ¹⁸Yu temane peanga topa, ungu mane sipe terimu pilingindu ongo, yuni ene kuru torumuma ʼTepa konde lipili.ʼ ningu oringi. Enenga yambo mare konopuna kuru keru molorumuma tepa konde lirimula. ¹⁹Yamboma tepa konde lili tondolomo yu pepili molorumuna ene oringime pali ʼYu ambolamili.ʼ ningu yu molorumuna nondoko nondoko oringi. Kanu kinie ongo yu amboloringi kinie kanu tondolomone ene pea pali tepa konde lirimu.

²⁰Kanu kinie Yesusi manie molopa yu lombili andoringime olando sipe kanopalie enendo nimbendo:

“Ene koropa pulimoma

Pulu Yemo enenga ye nomi kingimu molopa
ene nokolemomonga ene malo.

²¹Ene kinié engele telemoma

ene pe walse olo tembamonga ene malo.

Ene kinié kola telemelema

ene pe walse tae tengemonga ene malo.

²²Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo

pilku molemele yamboma,

ene nanga yamboma molemelemonga

we yambomane ene kinie konopu keru panjiku,

“Olio molemolona anju pai.” ningu,

enendo “Ene yambo kerime.” ningu,

ningu kenjiku, enenga imbime

pilku keru pilku tenge kinie ene malo.

²³“Yambomane ene aku siku mele telemelemonga, ene mulu koleana pungí kinie kanuna ʼPulu Yemone,ʼ ene mele kalopa konjimbe kene ʼkanu yambomane ene aku siku teko kenjingí,ʼ kinie konopu aili teko siku, konopu paa peanga pepili molangi. Yambomane kinié ene mindili silimele mele, aku siku ene naa molangi koro ou Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siliku andoringi yamboma we yambomane ene kepe mindili siringila kanumu.

²⁴“Nakolo ene kamako lemelema,

ou kinié ene molko konjiku
konopu peanga pepili molemele
melema koronga nosilimele,
pe aku siku naa molongemonga
mindili nongo molko kenjingí.

25 Ene kinié olo telemo yamboma
pe walse engelene kolongemonga
mindili nongo molko kenjingí.
Ene kinié tae telemele yamboma
pe walse ene kola tengemonga
mindili nongo molko kenjingí.

26 We yambomane pali ene kapi ningu
taki taki enendo “Yambo peangama.” ningí kinie
ene mindili nongo molko kenjingí.
Kanu yambomane enendo
ungu peangama ningu kapi ningí mele
ou ene naa molangi koro ou
Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma naa pilku
we kolo toko yambo ningu siringi yambomando
i yambomanga anda kolepalimene
ungu peangama aku siku niringila.

Pulu Yemonga unguma sumbi siku niringi yambomando kapi naa ningu
mindili siringi kanumu.” 27 28 29

27 28 29 “Aku nimbelle Yesusini we moloringi yambomando nimbendo;”
“Akumu na lombili andolimendo nikiru, nakolo nane ungu nikiruma
pilku molemele yamboma, enendo ungu te pea niembo piliengila! Enene
enenga opa touma konopu monjiku, ene kinie konopu kerí panjilimele
yamboma teko konjiku teangi. 28 Enendo ‘Yambo kerime kene molko
kenjengi!’ nilimele yambomando ‘Ene yambo peangama kene molko
kenjengi.’ niengi. Ene teko kenjilimele yamboma ‘Pulu Yemone lipe
taponjipili.’ ningu enene enenga mawa tenjengi.

29 “Yambo tene nunge kumbikere ekendonga laruwe tomba kinie topele
toko ‘ekendonga kamu laruwe topili.’ nieni. ‘Nunge wale sulu peangamo
liembo.’ nimbé yambomo nunge wale pakolimu kepe ‘pea we lipili.’ nieni.
30 “Melema si.” ningu mawa tenge yamboma pali melema we sieni. Nunge
melema we limbe yambomondo “Altoko nanu si.” ni naa nieni.

31 “‘Yambomane nu kinie teangi.’ konopu leno mele, nuni anju
yamboma aku siku teani.

32 “Ulu pulu kerí telemele yamboma kepe eneno anju yando kondo
kolemele pilkulie ene yando kondo kolemele yamboma mindi kondo
kolonge manda molo. Ene kanoko kerí kanolemele yamboma pea kondo
kolangi. 33 Ulu pulu kerí telemele yamboma kepe eneno anju yando kondo

kolko teko konjilimele pilkulie ene yando kondo kolko teko konjilimele yamboma mindi teko konjingí manda molo. Ene teko kenjilimele yamboma pea teko konjengi. ³⁴Ulu pulu kerí telemele yamboma kepe eneno anju yando pundu anjiku, ‘Walse altopo sukundu limbu’ ningu pundu anjilimele pilkulie, ene yando pundu tolemele yamboma mindi pundu anjingí manda molo. Ene pundu naa tolemele yamboma pea pundu anjengi.

³⁵“Ulu pulu kerí telemele yamboma eneno anju yando telemele mele ene ulu te olandopa teangila. Enene enenga opa touna kepe kondo kolko, teko konjiku, pundu anjiku, teangi. ‘Enene pe walse altoko aku siku yando teangi.’ ni naa ningu, we teangi. Aku siku tenge kinie Pulu Yemonga ambolangoma molkolie, yuni ene mele aisili kalomba lingí. Pulu Yemo yuni mana yamboma kinie aku sipe tepa molemola. Yu teko kenjilimele yamboma kinie, yundu ‘Ange.’ naa ningu we molemele yamboma kinie kanuma tepa konjilimo. ³⁶Enenga Lapa Pulu Yemo teko kenjilimele yamboma kepe yu aku sipe kondo kolopa we tepa konjilimo mele ene teko kenjingí yamboma aku siku kondo kolko teko konjengi.”
nirimu.

³⁷“Enene yamboma telemele uluma naa apurungí kinie [Pulu Yemone] ene ulu telemelema naa apurumbela. Enene anju yambomane telemele mele apuruku kanokolie “Teko kenjikimili. Tekemele mele [Pulu Yemone] kanopa kerí kanopili.” naa ningí kinie [Pulu Yemone] enene telemele mele apurupe kanopalie “Teko kenjikinú. Tekeno mele kanopo kerí kanokoro.” naa nimbéla. Yambomane ene kinie teko kenjingí uluma ‘Manie pupili.’ ningu siye kolonge kinie [Pulu Yemone] enenga ulu pulu kerime ‘Manie pupili.’ nimbe siye kolombala. ³⁸Enene yamboma pe pe kepe ‘Pundu naa tangi.’ ningu melema we singí kinie yuni ene aku sipe we simbela. Melema simbendo layetolo naa simbe; olandopa olandopa simbe. Enene anju singí kanopalie ene yando aku sipe simbela.” nirimu.

³⁹Yesusini enendo ungu iku wallo te topa sirimula. Akumu i sipe: “Mongo kerí leli ye tene mongo kerí leli ye te aulke manda lipe ora simbeye? Peatolo kombuna manda naa tolkaye? ⁴⁰Ungu mane pilku mololi yamboma enenga ungu mane silimu toko manie naa mundulimele. Ou ungu mane pilku puku pora silimele kinie pe mindi enenga ungu mane silimu pea kapola kapola mele molemele.

⁴¹“Nuni angenanga mongona nurupulu te lemo kanoleno nakolo nunge mongona unju aili te lemomo naa kanoleno akumu nambemuna telenoye? ⁴²Nunge mongona unju aili lemomo naa kanokolie angenando “Ano, nunge mongona nurupulu te lemomo wendo linjembo.” nambe teko nilinoye? Topele mapele toli yambomo, nuni nunge mongona lemo unju ailimu ou wendo likulie pe kanoko konjiku angenanga mongona lemo nurupulumu manda wendo linjini.”
nirimu.

43 Ƙƙanu kinie Yesusini ungu te pea nimbelle ungu iku pokore topalie nimbendo:ƙ

“Unju peangamone mongo keru te manda naa tomba; unju kerimuni mongo peanga te manda naa tombala. 44 Unju mongo te kanokolie kanu mongo torumu unjumu imbi manda silimele. ‘Amu nambo.’ ningu, takeme manda olko toko naa nolemelka. Molo ‘Me te nambo.’ ningu, silipu manda mengo naa nolemelka. Amu lupela takeme lupela kanoko, me lupela silipu lupela kanolemele kanumu. 45 Aku sipe mele, yambo peanga tene yunge konopuna ulu peanga pelemoma telemo, nakolo yambo keru tene yunge konopuna ulu keru pelemoma telemo. Yambo te yunge konopuna pelemo unguma mindi kerena nilimo.” Ƙnirimu.ƙ

46 “Nane nilio unguma pilku liku naa tekolie enene nando “Ailimu” we nambemuna nilimeleye?” Ƙnimbelle pe yuni ungu iku te pea enendo topa nimbendo:ƙ

47 “I nanga unguma pilku liku tenge yamboma ene ye te molemo mele niembo: 48 Ye te yuni yunge ulkemo ‘Ingi nimbe angilipili.’ nimbe we ma kinie okia kinie akupe ele tepalie, akuna manie kou polona ola takorumu. Ulkemo aku sipe takopa konjirimuna pe no topa ulkemo paa topa kalalu simbe terimu kinie topa tekisi naa tekisipe ingi nimbe we angilirimu.

49 “Nakolo i nanga unguma pilku liku naa tenge yamboma ene ye te molemo mele niembo: Ye te yunge ulke we ma pange teline ola walu takorumu. Pe no topa ulke kanumu topalie ulkemo walsikale kamu topa kalalu sirimu.” nirimu.

7 1 Yamboma piliengi kanu unguma nimbe pora sipelie Yesusi Kapeniame taonona sukundu purumu. 2 Akuna Romo yambomanga ami ye wane anderete nokorumu ye tenga kendemande te yu paa konopu monjirimumu kuru aili tepa topalie yu kolomba tepa lerimu. 3 Kanu ami ye nomimuni Yesusi orumu pilipelie yuni Juda tapu ye mare lipe Yesusi molorumuna mundupelie nimbendo: “Nanga kendemandemo ƙkuru aili tepa tomu kene,ƙ ongo teko konde li.” nirimu. 4-5 Kanu Juda tapu yemane Yesusi molorumuna ongo aku siku ningu, yunge ningu tondolo munduku mawa tenjikulie ningindu: “I kendemande kolkomomonga ami ye nomimu yu paa peanga. ƘYu Juda ye te molo,ƙ nakolo olio Juda yamboma konopu monjipe, olio maku topo Pulu Yemonga ungumu pilimolo ulkemo yuni takonjirimu kene nuni yu liku taponjinu liemo papu.” niringi.

6 Aku niringi pilipelie Yesusi ene kinie kanu yemonga ulkena pumbe purumu. Kanu ulkemonga nondopa orumu kinie kanu ami ye nomimuni yunge pulu lemo yambo mare Yesusi orumuna lipe mundurumu ongolie yundu ningindu: “Ami ye nomimuni i sipe nikimu: “Ailimu, na ye kerimu mele molio, nu nanga ulkena oni kinie kapola naa temba kene nu mindili siku ya naa wani. 7-8 Nu molenona na ye kerimu manda naa ombola konopu lendu. Na ye tene kepe nokopa molemo, yunge ungumu pilipu

lipu telio. Nane kepe ami ye mare nokopo molio. Kanu yemanga tendo “Pui.” nilio kinie yu pulimo. Molo tendo “Oi.” nilio kinie yu olemo. Molo nanga kongono tenjili kendemande yambo tendo “I siku tei.” nilio kinie yu aku sipe telemo kanumu. Aku sipela, nuni ungu te we nini kinie nanga kendemande ʼyemo,ʼ we konde pumbe kene nu we ni.” nikimu.” niringi.

⁹Yesusini Romo ami ye nomimuni nimbe mundurumu mele pilipelie yu konopu aisili lipe mundupelie yu lombili oringi yambomando nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: I Isirele yambomanga talapena ulsu mololi yemone na ungumuni mindi manda temba mele nimbe tondolo mundupe pilimo mele koleamanga pali, Isirele koleana sukundu kepe, yambo telurini kepe aku siku piliringi mele paa naa kanorundu.” nirimu. ¹⁰Aku nirimu pilkulie ami ye nomimuni Yesusi molorumuna mundurumu yema kanu ami yemonga ulkena yando ongolie kendemandemo konde purumu kanoringi.

¹¹Yesusi Nene taonondo purumu, yu lombili andolime kinie yambo mare aisili kinie pea puringi. ¹²Yu taono pala kerepuluna nondopa purumu kinie Nene ye te kolorumumu ono tengendo taropola teko mengo ulsu pungí oringi. Kanu kolorumu yemo yunge anumu lapatolone yu komolayemo meringili kinie pe te lupe naa meangili lapa kolorumu. Pe yunge anumu ambo wayemo molopili yu kolorumula. Kango kanumu ono tengendo yambo aisili anumu kinie tapu toko puringi.

¹³Ailimuni ambomo kanopalie paa kondo kolopa yundu “Kola naa tei.” nirimu. ¹⁴Kanu kinie yu yambo taropolamonga nondopa omba taropolamo omba ambolopalie, meringi yema we mengo angiliengi yuni nimbendo: “Kango yemo, ola moloi.” nirimu. ¹⁵Kanu kinie kolorumu yemo ola molopa yu ungu nirimu. Kanu kinie Yesusini ye kolorumumu lipe yemo yunge anumu yuyu sirimu.

¹⁶Yesusini aku terimuna yambomane pipili kolkolie ningindu: “Pulu Yemonga ungu umbu tonjilime pilipe yamboma nimbe sili ye aili te olio molemolona wendo omu lepamo.” ningu Pulu Yemo yunge imbi ambolko ola linjikulie ningindu: “Pulu Yemo yunge yamboma molemelena omba lipe taponjimu.” niringi. ¹⁷I Yesusini terimumunge temanemo kolea Judia disiriki pali kinie Judia ulsu kolea lupe lupema pali kinie anju anju purumu piliringi.

¹⁸Yesusini terimu mele Jono yu lombili andolimene yundu ningu siringi kinie yuni yu lombili andolimenga talo “Yando wale.” nimbelle Yesusi molorumuna elte lipe mundupelie nimbendo: ¹⁹“ʼPulu Yemone olio nokopa konjimbe yere,ʼ “Lipu mundumbu.” nimbe, nimbe panjirimu yemo ‘Ombá.’ nimbu nokopo molemolo kanumu nu molo te lupe ombámo nokopo molamiliye?” nirimu.

²⁰Kanu yetolone Yesusi molorumuna ongolo yundu ningilindu: “No Linjili Jonone olto lipe mundupelie nimbendo: “ʼPulu Yemone olio

nokopa konjimbe yere, “Lipu mundumbu.” nimbe, nimbe panjirimu yemo ‘Ombá.’ nimbu nokopo molemolo kanumu nu molo te lupe ombá nokopo molamiliye?” nimu.” niringili. ²¹Aku siku walsiku pilkululie niringilimuni, ena tenga [we kanoko angiliengili] Yesusini kuru lupe lupe torumu yamboma kinie, konopuna kuru molorumu yamboma kinie, mongo keru lerimu yambo aisili kinie, tepa konde lipu molorumu kanoringili.

²²Pe Yesusini eltendo pundu topa nimbendo: “Eltene ya kanokombele mele kepe pilkimbili mele kepe Jono ningu sipale. Mongo keru leli yamboma mongone kanoko, kimbu keru leli yamboma kapola andoko, kuru laká nolime umbu kangu angilipe, komu silime komuni pilku, kolopa lelime ola molemele kepe, koropa pulime temane peangamo topo silio pilimelela kanumu. Aku siku Jonondo ningu siele. ²³Na kanokolie ‘Yu sike kanu yemo molemo.’ ningu tondolo munduku pilkulie, altoko konopu talo naa panjiku molonge yamboma ene malo.” nirimu.

²⁴Jonone mundurumu yetolo kelko nendo puringili kinie Yesusini kelepa yambo aisili maku toko moloringimendo Jonondo nimbendo: “[Kolea ku leline Jono no linjipe molorumu kinie,] ene kanu kolea ku leline nambolka kanonge puringiye? [Molo,] Ikepanie mele poporomene lope lope tenjipe molorumu te kanonge puringiye? [Jono yu aku sipe mele molo kanumu,] ²⁵[Alieli kanolemele mele kanonge naa puringi liemo,] ulu nambolkare kanongendo puringiye? Ye te mulu wambale paa peangama pakopa molorumu kanonge puringiye? Akumu molola. Yambo kamako molko, mele aisili nosiku, mulu wambale paa peangama pakolemelema ye nomi kingimenga ulkena manjiku molemele kanumu.

²⁶“[Aku sili te kanonge naa puringi liemo,] Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilipe yamboma nimbe sili ye te kanonge puringiye? Akumu sike nakolo nane enendo nimbu sikiru. Jono yu sike Pulu Yemonga ungu umbu tonjirimuma pilipe nimbe sili ye te nakolo yu Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe nimbe sili ye we te molo. ²⁷Yuni Pulu Yemone ou “Lipu mundumbu.” nirimu yemonga aulkemo tepa mimi temu kanumu. Kanu yemondo Pulu Yemonga bokuna sukundu molemo ungu te i sipe: [Pulu Yemone yunge Malondo nimbendo,]

“Piliyo! Nanga ungu ninjimbe yemo nane nu puni aulkena yu kumbi lepo lipu mundukuru.

Yuni nunge aulkemo akisinjimbe.” nirimu.’

kanu unguumu bokuna molemo. ²⁸Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Ou mana moloringi yambomanga te [No Linjili,] Jono kinie manda molo.

Jono olandopa mele. Nakolo kinié wale kondemo wendo okomo. Kanu walemo Pulu Yemo ye nomi kingi molopa nokolemo yambomanga te paa imbi naa molopa paa koropa puli yambomo olandopa; Jono yu maniendopa. [Ou moloringi yamboma manie mele; kinié na ‘Sike.’ ningu tondolo munduku pilingimunge konopu peanga pemba yamboma olandopa.]” nirimu.

²⁹Yesusini aku sipe nirimu pilkulie we yamboma kinie kou takisi liringi yema kinie Yesusini Jonondo nirimu ungumu pilku peanga pilku Pulu Yemo kapi niringi. Kanu yambomane ou [No Linjili] Jonone nirimu ungumu pilku peanga pilkulie ene ulu pulu keru teringime bulu siku, konopu alowa teko ‘Olio Jonone no linjipili.’ ningu no liringi. ³⁰Nakolo Parisi yema kinie, Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku konjiringi yema kinie, enene ‘Pulu Yemone Jono naa mundurumu.’ ningu pilkulie, Pulu Yemone “Yambomanga lipu taponjipu tenjimbu.” nirimu ungumu pilku keru pilku bulu sikulie pe ‘Jonone olio no naa linjipili.’ ningu no naa liringi.

³¹Kanu kinie Yesusini ungu te pea nimbendo: “Kinié mana molemele yamboma nambolka melte ene manda lepo manda nimbunje? [Ene molemele mele i sipu nimbu siembo;] ³²Ene yamboma maku tolemele koleana ambolangoma pepe pereko molemele mele. Kanu ambolangomanga marene ne anju molemele ambolango mare [pea pepe pereko molonge aulke te koroko kelkolie] enendo walsikulie ningindu:

“Konana nímulu kinie
ene ‘Pea konana niemili.’ naa ningu
“Molo.” níngi.

Pe kelepo kola temulu kinie
ene ‘Pea kola teamili.’ ni naa níngi.

[Pea pepe perepo molomolo aulke te molo lepamo.]”

nilimele. [Kinié molemele yamboma ene kanu ambolangoma mele molemele.] ³³[Na kinie No Linjili Jono kinie oltone nilimbolo unguma enene pilku keru pilimele; telembolo mele kanoko keru kanolemelela]. Jono ombalie ga kinie no waene kinie naa nomba molorumu kinie [kanoko keru kanokolie] ningindu: “Yunge konopuna kuru te molemo.” niringi. ³⁴Pe Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo omba ga kinie no waene kinie norumu kinie [kanoko kerila kanokolie] ningindu: “Yu ga aisili nomba keru pilipe, no waene aisili nomba kekelepa topa telemo yemo. Yu kou takisi lili yema kinie, ulu pulu keru telemele yambo wema kinie ‘Yu kinie pulu lepili pea tapu topo molamili.’ nimbe telemo.” nilimelela. [Enene aku siku Jono kanoko kerila kanolemele. Na kanoko kerila kanolemele.] ³⁵Nakolo pilipe konginjili ulu pulumu Pulu Yemo kinie pelemona yunge ambolangomane pali yuni telemo melemando ‘Papu telemo.’ níngi.” nirimu.

³⁶Walse, Parisi ye tene Yesusindu “Langi pea nambili oi.” nirimu kinie yunge ulkena suku pupe akuna langi polona nondopa polo tenga manie molorumu kinie ³⁷kanu koleana molorumu ambo ulu pulu keru teli tene Yesusi yu kanu Parisi yemonga ulkena suku langi nomba molorumu pilipelie, yu kopongo wele paa peanga te mingi pali lipe akuna memba pupelie nirimumuni, ³⁸Yesusi molorumuna bulkundu kimbuna nondopa kola tepa angilipelie, pe Yesusi yunge kimbutolo kola mongone kulumiye tonjipe, pe ambomo yunge penge lapisemo lipe kanu kimbutolo kulu tonjipe, kimbutolo kangulupe, kopongo wele memba orumu kanumuni kimbuna ape kanjinjirimu.

³⁹Kanu ulke pulu ye Parisi, [Saimono,] yuni ambomone aku terimu kanopalie yuyu konopuni pilipelie ‘I yemo paa sike Pulu Yemone ungu umbu tonjilimo pilimo ye te molkanje i ambo yu ambolkomomo molemo mele kinie ulu keru telemo mele kinie manda pilipelie “Na naa ambolko, ongo wendo pui.” nilke.’ konopu lerimu.

⁴⁰Yesusini [Saimono,] konopuni pilirimu mele pilipelie yundu nimbendo: “Saimono, nu ungu te niembo.” nirimu kinie

Saimonone pundu topa nimbendo: “Ungu Mane Silimu, kapola, ni.” nirimu.

⁴¹[‘Aku nirimu kinie Yesusini yundu temane te topa nimbendo:’] “Ye tene ye talo kou mone pundu anjipe sirimu. Ye te wane anderete kina mele sipe, ye te tene kina mele sirimu. ⁴²Pe elte pea pundu manda naa tonjiringili kinie ye pundu anjirimu kanu yemone pundutolo we siye kolopa “Uluri molo, yu tepili.” nirimu. Aku nirimumunge yetolonga naene yu konopu olandopa monjirimu konopu lekenoye?” nimbe Yesusini Parisi yemondo aku nimbe walsirimu.

⁴³[‘Kanu Parisi ye,] Saimonone yundu pundu topa nimbendo: “Pundu aili anjirimu yemo, konopu lekero.” nirimu kinie

Yesusini “Paa niku.” nirimu.

⁴⁴Kanu kinie Yesusini topele topa kanu ambomo angilirimuna kanopalie Saimonondo nimbendo: “I ambomo kána! Na nunge ulkena sukundu ondu kinie [olio Isirele yambomane ye ponenge kokele olemo kinie telemolo mele,] nuni nando aku naa tenu. Nuni “Kimbu kulumiye toi.” ningu no naa sinu nakolo i ambomone nanga kimbumu yunge kola mongone kulumiye tonjipe, yunge penge lapisemo lipe nanga kimbumu kulu tonjimu. ⁴⁵Na ondu kinie nuni na naa kangulunu nakolo i ambomone na ondu kinie kepe yandopa kinié kepe nanga kimbumu kangulupe molemo. ⁴⁶Na ondu kinie nuni nanga pengena kopongo wele liku ape naa kanjinu nakolo i ambomone nanga kimbutolo kopongo wele peanga tene ape kanjinjimu. ⁴⁷Yuni ulu pulu keru aisili terimuma manie pumumunge na konopu aili tepa monjipelie aku sipe temu. Nakolo ulu pulu keru layetolo mindi telemo yambomo yunge terimu mele ‘Manie pupili, siye kolkoro.’ nimbé yemo konopu laye tepa monjimbela.” nirimu.

⁴⁸Ye Saimonondo aku sipe nimbe pora sipelie nirimumuni, ambomondo nimbendo: “Nunge konopuna ulu pulu keru terinu pelemoma manie pupili, siye kolkoro.” nirimu.

⁴⁹Aku nirimu pilkulie yu kinie langi nongo moloringime yuni nirimu mele pilku keru pilkulie enene anju yando ungu mele teko ningindu: “Yambomane ulu pulu keru telemelema i yemone “Manie pupili, siye kolkoro.” nikimu yemo yu naeye? ‘Na Pulu Yemo.’ konopu lepalie nikimunje?” niringi.

⁵⁰Kanu kinie Yesusini ambomondo kamu nimbendo: “Nane nu ulu pulu keru terinu mele ‘Omba wendo pupili.’ manda nimbú.’ ningu pilku onumunge na sike aku sipu manda lipu taponjikiru kene nu konopu pe nipili mololiku pani.” nirimu.

8 ¹Kanu kinie pe Yesusi pupe, kolea ailime kinie kangama kinie akumanga andopalie nirimumuni, Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokomba temane peangamo topa silipe, yamboma ungu mane silipe andorumu. Yu lombili andoli ye engaki rurepo kinie ²ambo mare kinie yu pea andoringi. Kanu ambomanga mare ou kuru topa, mare ou kuru enenga konopuna perimu kinie Yesusini ene pali tepa konde lirimu. Te, kolea Makatalla ambo Maria, ou yunge konopuna kuru yepoko pakara moloringimendo Yesusini “Ongo wendo pai.” nirimu kinie ongo wendo puringi. ³Te, ambo Joana, Susa menu. Susa yu kolea Gallilli disiriki ye nomi kingi Erotenga ulke tapu yemo. Te, ambo Susana. Ene kinie we ambo aisili kinie Yesusi nokoringi. Kanu ambomane enenga kou mone nosiringime likulie Yesusi kinie yu lombili andolime kinie enenga langi kinie melema topo toko liku siku nokoringi.

⁴Kanu kinie Yesusi molorumuna kolea lupe lupemanga moloringi yamboma sukundu sukundu ongo, liku maku toringi kinie yuni enendo ungu iku te topalie nimbendo:

⁵“Ye tene rasi witi umbu poniena andopa tanda sirimu. Tanda silipe andorumu kinie

umbu mare aulkena manie purumu, kanuma yambomane kimbuni kambiliringi; keramane ongo liku noringila.

⁶Umbu mare kou perimuna manie pupelie akuna no naa molorumuna mulie topa wendo omba walsikale kolorumu.

⁷Umbu mare kombulu siri ka mele molorumuna manie purumu, siri ka melemo wendo omba witi umbuma topa norumuna omba peanga naa lepa ‘mongo te naa torumu.’

⁸Umbu mare ma peangana manie purumuma wendo omba mongo peangama topa, mongo tokapu kise mele torumu.” nirimu.

‘Aku nimbelle’ “Yambo komu peo lemomane i ungumu piliei.” nirimu.

⁹Yesusini aku nirimu kinie, yu lombili andolimene yundu ningindu: “Aku ungu ikumunge pulumu ningu si.” niringi.

¹⁰Kanu kinie yuni enendo nimbendo: “Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma kinie melema kinie nokolemomonga ulu pulu ou yuyu pilirimu kanu ulu puluma ‘Ene kinié [na lombili olemele yamboma,] piliengi!’ nimbelle ene ‘Ungu ikumanga puluma piliengi!’ nimbelle ene nimbe sikimu. Nakolo we yamboma ‘Unguma nimbu siembo.’ nimbelle ungu ikuma mindi topo silio. [Pulu Yemone Aisayanga kerena nimbendo:]
 ‘Ene mongone kanokolie naa kanoko,
 komuni pilkulie naa pilimele.’

nirimu akumunge we yambomando ungu ikuma mindi tolio.” nirimu.

¹¹Aku nimbelle yuni nimbendo: “Aku ungu ikumunge pulumu i sipe:
 “Langi umbu tanda sirimu kanu umbuma Pulu Yemonga unguumu.

¹²Umbu mare aulkena manie purumuma yambo mare aku silime molemele. Enene unguumu pilimele kinie pe [kurumanga nomi,] depelema omba ‘Aku unguumu kamu tondolo munduku pilíngi liemo Pulu Yemone ene lipe taponjipe aulke kerine wendo limbe kinie manda molo.’ nimbe ungu tanda sili konopuna pupe pelemoma wendo limo.

¹³Umbu mare tanda sirimu kou perimuna manie purumuma yambo mare aku silime molemele. Enene unguumu pilkulie konopu siku pilku limele. Nakolo ene pulkeno naa mundukulie unguumu laye kolte mindi pilku molemele. Pe ene konopuna umbuni temba kinie molo [Setene omba,] manda manjipe kondi ka temba kinie, ene pilimele unguumu siye kolemele.

¹⁴Umbu mare tanda sirimu kombulu siri ka mele molorumuna manie purumuma yambo mare aku silime molemele. Enene unguumu pilkulie pe aulkena pungí pungí kinie konopuna umbuni telemo umbunime kinie, mele aisili nosilimele melema kinie ya ma koleana uluma teko konopu singí uluma kinie, kanu sili ulu mare wendo omba ungu kanumu topa nolemo kinie unguumuni uluri naa tepa langi mongo kamu naa tolemo.

¹⁵Umbu mare tanda sirimu ma peangana manie purumuma yambo mare aku silime molemele. Enene enenga konopu peanga pepili molko unguumu pilkulie kanu unguumu kamu liku tondolo munduku pilkulie, tondolo pupili molemele kinie kanu umbuma langi mongo [aisili,] tolemo.”
 [nirimu.]

¹⁶Yesusini enendo ungu iku te pea topa nimbendo:

“Yambomane tepe llame kandokolie mingine suku naa panjiku polo maniekondo naa nosikulie nilimelemone, ‘Yambo ongema kolea kanangi ulkena suku pa tepili.’ ningu polo tenga ola nosilimele. ¹⁷Aku sipe mele, kinié lopi telemo melema pe walse mona lemba yamboma kanonge; kinié aki topa lemo melema pe walse pa temba kinie yambomane kanu melema kanonge.

¹⁸“Aku temba kene enene ungu pilimele akumu mimi siku piliengi!
 Pulu Yemonga unguumu pilku molemele yamboma paa olandopa nimbe

simbe pilingí. Pe paa aisili pilingí. Nakolo naa pilku molemele yamboma ene laye kolte pilimele ungumu kepe wendo limbe.” nirimu.

¹⁹Walse Yesusi ulke tenga suku molorumu kinie yunge anumu kinie angenupili kinie yu kanongendo oringi. Akuna yambo aisili ekelepa teko moloringine yu molorumuna nondoko manda naa ongolie ²⁰ungu te ningu munduringi kinie, yambomane yundu ningindu: “Aminie kinie angenali kinie nu kanongendo ongo pena angilimele.” niringi.

²¹Yesusini enendo pundu topa nimbendo: “Pulu Yemonga ungumu pilku liku telemele yamboma nanga anumu kinie nanga angenupili kinie molemele.” nirimu.

²²Walse, Yesusi kinie yu lombili andolime kinie ene nona andoli sipi tenga sukundu puringi kinie pukulie, yuni enendo nimbendo: “Nomu nekendo pamolo.” nirimu kinie akuna pungí puringi. ²³Sipine pungí puringi kinie Yesusi yu uru perimu. Yu uru pepili poporome aili te nomuna torumu. Aku terimuna nomumu apisipe ola ombalie, no sipine sukundu sukundu omba peke lepalie sipimu memba nona manie pumbe terimu kinie ene no wangonge teringi.

²⁴Kanu kinie yu uru perimuna puku toko makinjikulie ningindu: “Ye Nomimu, Ye Nomimu, olio no wangokomolo.” niringi kinie yu makilipelie poporomemo kinie no apisipe ola orumu nomumu kinie iri torumu. Kanu kinie poporomemo topa kelepa, nomumu lope naa tepa we lerimu.

²⁵Kanu kinie yuni lombili andolimendo nimbendo: “ ‘Pulu Yemone olio nokomba.’ ningi, tondolo munduku naa pilkimiliye?” nirimu.

Yuni terimu mele kanokolie, yemane pipili kolko mini wale mundukulie anju yando eneno walsikulie ningindu: “Apa! I yemo naenje? Poporomemone kepe nomumuni kepe yuni eltendo “Teale.” nilimo ungumu pilku liku kelkembele.” niringi.

²⁶Kanu kinie nomuna nekendo puku kolea Gerasa puringi. Nomu yakondo kolea Gallilli, nomu nekendo kolea Gerasa kanumu.

²⁷Akuna oringi kinie Yesusi sipine wendo omba kélona angilirimu kinie kanu kolea ye te yu molorumuna orumu. Kanu yemo kuru aisili yunge konopuna molorumumunge mulu wambale telu kepe naa panjipe, we we andopa, ulke tenga naa pepa, yambo ono koleana pelipe andopa molorumu.

²⁸⁻²⁹Kurumuni kanu yemo taki taki lirimuna yambomane ka senene yu kimbu kime ka toko yu nokoko moloringi nakolo ka senema sungu sirimu kinie pe kurumuni kolea ku leline yu memba purumu. Kanu yemone Yesusi kanopalie kalle nimbe yu angilirimuna manie molopa tamalu pepa tondolo mundupelie nimbendo: “Yesusi, Pulu Ye Paa Olandopa Ailimunge Malo, na kinie ulu nambolka uluri tenindu onuye? “Na mindili paa naa lipu simbu.” ni.’ nimbu mawa tekero.” nirimu. Yu kokele ombá orumu kinie, Yesusini ou nimbendo: “Kurumu, i yemonga konopuna ongo wendo

pui.” nirimu mele pilipelie yemone aku sipe “Naa tei.” nimbe mawa terimu.

³⁰Aku nirimu kinie Yesusini yemondo walsipelie nimbendo: “Nunge imbi naeye?” nirimu kinie

yemo yunge konopuna kuru aisili molorumuna pilipelie yuni “Nanga imbi Paa Aisili.” nirimu. ³¹Kanu kuru aisilimene wale aisili Yesusi mawa tekolie ningindu: “Olio ‘ongo wendo pangi.’ ningu toko makorokolie “‘I ma koleamo munduku kelko, Pulu Yemone kowa muru paa lepa mindi pupe naa pora nilimo murumunge, olionga ye nomi Setene walse lipe mundumbe, kanu murumunge pai.’ ni naa ni.” ningu mawa teringi.

³²Akuna ma pangi tenga umbu kongi aisili ímu nongo moloringi kanokolie Yesusi mawa tekolie ningindu: “Olio, toko makorokolie, ‘Ne kongimenga konopuna molopangi.’ ni.” niringi kinie yuni “Kapola, akuna pangi.” nirimu.

³³Aku sipe nirimu kinie kuruma kanu yemonga konopuna wendo ongolie kongi akuna moloringimenga konopuna puku moloringi kinie kanu kongime kekelepa toko lkisiku puku kopona pukue toko nomuna suku puku no wangoringi.

³⁴Ulu akuma wendo orumuna kanokolie kongi tapu teko moloringi yema talopa lelko pukulie niringimuni, kolea ailine moloringi yamboma kinie, kolea kangamanga moloringi yamboma kinie, ulu akuma wendo orumu mele temanemo toko siliku puringi. ³⁵Kanu temanemo piliringi yamboma ‘Uluma wendo orumu mele kanamili.’ ningu wendo puku Yesusi molorumuna ongolie ou kuru aisili konopuna molko ongo wendo puringi yemo mulu wambale pakopa, umbu konopu pepili Yesusi molorumuna nondopa manie molorumu kanokolie ene pipili koloringi. ³⁶Yesusini terimu mele mongone kanoringi yambomane pe oringi yamboma ningu siringi. Kuru aisili konopuna moloringi yemonga konopuna kuruma ongo wendo puringi kinie yemo yu umbu konopu pepili molorumu mele ningu siringi.

³⁷Kanu kinie kolea Gerasa yamboma pali paa mini wale mundukulie Yesusi mawa tekolie ningindu: “Olionga koleana naa mololi kelko pui.” niringi kinie yu kelepa pumbendo nona andoli sipine suku purumu. ³⁸Yu pumbe terimu kanopalie, kuru aisili konopuna ou molko wendo oringi yemone yundu nimbendo: “Pea pambili.” nimbe mawa terimu.

Nakolo Yesusini “Molo.” nimbe yundu nimbendo: ³⁹“Nu ulkendo puku Pulu Yemone nu lakopa tepa konjimu mele nunge yamboma ningu sipui.” nirimu. Yesusini aku nirimuna pilipelie ye kanumu pupe kolea ailine suku moloringi yamboma pali Yesusini yu kinie lakopa tepa konjirimu mele nimbe sirimu.

⁴⁰Kanu kinie Yesusi yu nomu yakondo orumu kinie yu ‘Ombá.’ ningu maku toko nokoko moloringi yambomane “Nu papu okono.” ningu konopu siringi.

41-42 Juda yamboma maku toko Pulu Yemonga ungumu piliringi ulke te nokorumu ye te, yunge imbi Jairasi, Yesusi molorumuna orumu. Kanu kinie yu Yesusinge kimbuna nondopa omba manie molopa tamalu pepa yundu mawa tepalie nimbendo: “Nanga ulkendo pea pambili oi.” nirimu. Yemo yunge ambolamo, yunge lemenu telu mindi, yu ponie engaki rurepo mele omba purumu kanu ambolamo, kuru paa aili tepa torumumunge yu nondopa kolomba tepa lerimumunge [yemone Yesusi aku sipe mawa terimu.]

Pe Yesusi kanu ulkena pumbe purumu kinie yambo aisili liku maku toko yu kakapu teko ekelepa teko pea puringi.

43 Kanu yambo pea puringimenga ambo te yunge pena perimu walema pora naa nirimu. Yu pena mindi pepili ponie engaki rurepo omba purumu. Yu doketamanga yunge kurumu ‘Pora nipili.’ nimbe andopa, yunge kou mone pali ene sirimu nakolo kuru kanumu pora naa nirimu. 44 Kanu ambomo Yesusi pumbe purumu kinie bulkundu omba, yunge wale pakolimunge pundumu ambolorumu kinie walsikale yunge kuru torumu kanumu pora nirimu.

45 Aku terimu kinie Yesusini nimbendo: “Na naene ambolomuye?” nirimu. Enene pali “Na molo.” niringi kinie [yu lombili andoli ye, Pitane yundu nimbendo: “Ye Nomimu, yambo aisili nu angilinona nondoko nondoko ongo kakapu teko ekelepa teko angilkimili kanumu.” nirimu.

46 Nakolo Yesusini altopa nimbendo: “Na yambo lipu taponjilio tondolo mare nanga kangine omba ulsu pumuna pilipulie yambo tene na ambolomumundu nikiru.” nirimu. 47 Aku sipe nirimu pilipelie ambomo yu lopi manda naa tepa, yu terimu mele Yesusi pilipe molorumu kanopalie yu kimbu ki pungu pungu nipili Yesusi molorumuna omba manie molopa tamalu pepalie, yamboma pilku angiliengi yuni ‘Kuru pora nipili.’ nimbe omba yu ambolorumu kinie walsikale konde purumu mele nimbe para sirimu kinie

48 Yesusini yundu nimbendo: “Ambomo, ‘Nu manda tepa konde limbe.’ ningu tondolo munduku pilinu kanu ulumuni nu konde pukunu. Konopu pe nipili mololiku pani.” nirimu.

49 Yesusini ambomondo aku sipe nimbe molorumu kinie, ye te, yamboma maku toko Pulu Yemonga ungu piliringi ulke nokoli ye [Jairasi] nge ulkena molopalie omba [Jairasindu] nimbendo: “Nunge ambolamo kolopa pora simu. Ungu Mane Silimu ‘Mindili nopili.’ ningu we naa mengo wani.” nirimu.

50 Yuni nirimu mele Yesusini pilipelie [ulke nokoli yemondo] nimbendo: “Mini wale naa munduyo. Nunge ambolamo nane ‘Manda lipe taponjimbe.’ ningu tondolo munduku pilku moloni kinie yu konde pumbe.” nirimu.

51-53 Kanu kinie Yesusi yemonga ulkena ombalie ulkena sukundu yambo aisili ambola kolorumumu kondo kolko kola teko moloringi kanopalie

enendo nimbendo: “Ambolamo kolou naa kolomu. We uru mindi pelemo kene kola naa teai.” nirimu. Nakolo yu sike kolopa pora sirimu pilkulie yuni “We uru pelemo.” nirimumunge enene yu ungu taka tonjiku tae tenjiringi. Pe yu ʼambolamonga suluminianaʼ pumbe purumu kinie ‘We yamboma pali naa ongo anju pai.’ nimbelle Pita keme, Jono keme, Jemisi keme, kanu ambolamonga anumu lapatolo kinie “Ene mindi pea pamili.” nimbe ʼambola onomo lerimuʼ suluminiana ene memba purumu.

⁵⁴Pupelie ambolamonga kimu ambolopa yundu walsipelie nimbendo: “Ambolamo, nu ola moloi.” nirimu kinie ⁵⁵yunge mini purumu kanu minimu altopa sukundu orumu kinie ambolamo walsikale ola molorumu. Kanu kinie Yesusini ʼanumunduʼ nimbendo: “Ambolamo langi mare liku si.” nirimu.

⁵⁶Yuni terimu mele kanokololie ambolamonga anumu lapatolo elte paa mini wale munduringili nakolo yuni eltendo tondolo mundupe nimbendo: “Ulu i tekeromo yambo telurindu kepe anju puku paa naa ningu siele.” nirimu.

9 ¹Walse Yesusini yu lombili andoli ye engaki rurepondo “Yando wai.” nimbelle, enene yambomanga konopuna kuru molemoma “Ongo wendo pai.” ningu toko makoronge tondolomo sipelie, yambo kuru tolime ‘Konde pangi.’ ningi nambamo sirimu. ²Aku sipe tepalie enendo nimbendo: “Ene puku, Pulu Yemo omba ye nomi kingimu molomba temane peangamo yamboma toko siliku andoko, kuru tolime teko konde liliku pangi.

³“Pungindu, ene melema naa mengo we pangi. Apulu mingi kepe, mele wale kepe, langi kepe, kou mone kepe, wale pakoli talo kepe naa mengo we pangi.

⁴“Pe kolea tenga suku pukulie akuna molongendo ulke teluringe suku pukulie akuna mindi peko molkolie pe aku koleamo munduku kelko pangi. ʼUlke pinie pinie naa andoko, ulke teluringe mindi langi nongo peangi.’ ⁵Kolea marenga suku pungi kinie kolea pulu yambomane “Papu ongi. Pea peamili wai.” ni naa ningu enene ungu ningime pilku naa lingsi liemo kanu koleana yambo kerime munduku kelko pungindu ene liku su singimunge kanu koleana yamboma ‘Kamu molko kenjengi! Pulu Yemone ene lipe naa taponjimbe mele piliengi!’ ningu enenga kimbuna kanu koleamanga ma angilimbema kulu tokolie pangi.” nirimu.

⁶Aku nirimu kinie kanu yema puku, koleamanga andoko, Pulu Yemonga temane peangamo toko siliku, kuru torumu yamboma teko konde liliku, teliku andoringi.

⁷⁻⁸Kolea Gallili disiriki nokorumu ye nomi kingi Erotene Yesusini terimu mele temane toringi pilipelie, ‘I yemo naenje?’ nimbe pilipe sundurumu. Yambo marene ningindu: “I yemo ʼNo Linjiliʼ Jono ʼtalko kolorumu kanumuʼ lomboropa wendo omunje.” ningu moloringi. Marene

ningindu: “Pulu Yemone ou konde molopili olando lirimu ye, Illainja kelepa omba molemo.” ningu moloringi.

Marene ningindu: “Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi ye koro ou moloringimenga ye te kolopalie lomboropa wendo orumu.” ningu moloringi.

⁹Ye nomi kingi, Erotene Yesusini terimu mele temane toringi, pilipelie nimbendo: “No Linjili, Jono ‘yunge pengemo wendo pupili.’ nimbu nomimu karu lerindu yu kolorumu nakolo i ulu tondolo lupe lupe telemo pilio yemo yu naenje?” nirimu. Aku sipe nimbelle “I ye Yesusi kanamboa!” nimbe molorumu.

¹⁰Yesusini “Nanga kongonomo tenjipai.” nimbe lipe mundurumu yema yu molorumuna kelko yando ongolie niringimuni ulu teringime yu temane toko siringi. Kanu kinie kanu yema lipe memba pupe ‘Tenga oliolio molamili.’ nimbe ene Besaida taonona memba purumu.

¹¹Nakolo yambo paa aisili ene akuna puringi mele pilkulie yu purumuna akilku lombili puringi. We yamboma oringi kanopalie Yesusini enendo “Papu ongi.” nimbelle ene Pulu Yemo omba ye nomi kingi molomba temane peangamo topa sipe, enenga yambo kuru torumuma ‘Konde pangi.’ nimbe ene tepa konde lirimu.

¹²Pe ipupini ena pumbe terimu kinie yu lombili andoli ye engaki rurepo yu molorumuna ongo yundu ningindu: “I koleana yambo te naa pelemo kene ya maku toko molemele yamboma ‘Puku kolea marenga langi topo toko liku nongo pepangi.’ ni.” niringi.

¹³Aku niringi kinie Yesusini lombili andolimendo nimbendo: “Enene eneno yamboma langi mare liku siengi.” nirimu.

Enene yundu ningindu: “Ya langi aisili molo. Pillawa kaloli kanga te pakara kinie oma kaloli talo kinie, aku langi pokore mindi lemo. Molo nuni ‘Olio kolea tenga puku i yambomanga langi topo toko linjipangi.’ ningu nikinuye?” ningu walsiringi. ¹⁴(Kanu yamboma layetolo molo, ye pape tausini mele akuna moloringi.)

Kanu kinie Yesusini enendo nimbendo: “Yambomando ‘ene tokapu talo talo ningu manie molangi.’ niengi.” nirimu kinie ¹⁵enene aku siku yambomando niringi kinie yamboma pilku liku aku siku manie moloringi.

¹⁶Kanu kinie Yesusini pillawa kaloli te pakara kinie oma talo kinie kanuma lipelie mulu koleana olando sipe kanopa Pulu Yemo kinie, “Ange.” nimbe langi akuma ambolopa pike lepa lombili andolime moke tepa sipelie “Anju yamboma siei.” nirimu, enene yamboma moke teko siringi. ¹⁷Ene pali kanu langime noringi kinie olo terimu. Pe lombili andolimene langi goli lerimuma liku maku toko wale basikete engaki rurepo toko peke siringi.

¹⁸Walse, Yesusi yuyu Pulu Yemo kinie ungu nimbe molorumu kinie yu lombili andoli ye pea moloringimendo walsipelie nimbendo: “Yambomane na imbi lelko nae nilimeleye?” nirimu.

¹⁹Enene yundu pundu toko ningindu: “Marene “Nu No Linjili Jono [kolorumumu kinié kelepa lomboropa ola molemomo,]” ningu pilku, marene “Nu, [Pulu Yemone ou konde molopili olando lirimu ye,] Illainja kelepa omba molemo.” ningu pilku, marene “Nu Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye te ou kolorumumu kinié lomboropa ola molemo.” ningu pilimele.” niringi.

²⁰[Aku niringi kinie,] yuni enendo walsipe pilipelie nimbendo: “[We yambomane aku siku nilimele,] nakolo enene eneno na nae nilimeleye?” nimbe walsirimu.

Pitane pundu topa nimbendo: “Nu [Pulu Yemone ‘Olio nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.’ ou nimbe mako torumu ye nomi,] Kirasimu.” nirimu.

²¹Pitane aku nirimu pilipelie Yesusini enendo tondolo mundupe nimbendo: “Na molio mele [Pitane kinié nikimumu,] enene anju yambo telurindu kepe [sili ou,] paa naa ningu siei.” nirimu.

²²[Nimbelie,] yuni [yu kinie wendo ombá mele,] ene nimbe sipelie nimbendo: “Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo sike mindili aisili nombá. Juda yamboma nokolemele tapu yema kinie, Pulu Yemo popo tonjili ye ailime kinie, Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane sili yema kinie, enene [ningindu: “Yu Pulu Yemone naa mundurumu. Yu Pulu Yemonga Malo naa molemo.” ningu,] yu liku bulu siku yu toko konjingí. Yu toko konjingí kolomba kinie wale talo omba pumbe kinie yepoko sipemonga Pulu Yemone yundu ‘Lomboroko ola moloi.’ nimbé.” nirimu.

²³Kanu kinie Yesusini akuna maku toko moloringimendo pali nimbendo: “Yambo tene ‘Yu lombili pambo.’ nimbelie yuni alieli yunge konopumuni pilimo melemanga ‘Topo manie mundembo.’ nimbe, yamboma unju perana angilku mindili nongo kolemele mele yuni unju pera mele gomo lembando ‘Na yu lombili pumbundu mindili nondu liemo papula; kolondu liemo papula.’ nimbelie na lombili opili. We naa opili.

²⁴Yambo tene yunge mana molopa naa kololi ulu pulumu ambolomba temba kinie yu kolopalie sike molopa kenjipe mindi pumbe. Nakolo yambo tene na konopu monjipelie nanga kongono “Tenjembo.” nimbe temba kinie yu kolopalie yu konde molopa kenjipe mindi puli ulu pulumu sike kanopa limbe. ²⁵[Akumu nambemuna nikiruye,] Yambo tene mana melema pali yuyu lipe nosipelie yu mini pali Pulu Yemo naa molomba koleana pupe mindili nomba molopa kenjilkenje kanu melemane kanu yambomo nambe tepa lipe taponjilkenje? Lipe naa taponjilkemo.

²⁶“Nanga yambo mare we yamboma kinie molkolie ningindu: “Olio Yesusinge unguma pilipu lipu, yu lombili andopo molemolo mele we yambomane naa piliengi!” ningulie, na kiyongo ningu lombili andolemele yamboma ene kinie ulu te pe wendo ombá mele nimbu siembo: Manie

Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo pe Lapanga tondolo pa telimu kinie ʼmulu koleana,ʼ angello kake telime kinie ʼmanie,ʼ ombá temba kinie, kanu we yamboma molongena yunge yamboma mona molongendo we yamboma molongena kanokolie yu ou naa opili ʼOlio yunge yamboma molemolo mele we yambomane naa piliengi!ʼ ningu pipili kolko lopi teko molonge yamboma yuni lipe wekendo kanopa, ʼNa moliona naa wai.ʼ nimbéla.ʼ ʼnirimu.ʼ

²⁷ʼNane enendo paa sike nimbu sikirumu: Ene ya angilkimilimenga mare ou kolou naa kolangi Pulu Yemo ye nomi kingimu omba molopa kolea nokombando ombá kanonge.ʼ nirimu.

²⁸Yesusini ʼyu lombili andolimendo aku sipe nimbe sirimu kinie,ʼ pe koro te omba purumu kinie Pita keme, Jemisi keme, Jono keme, ene lipe memba pupe ʼPulu Yemo kinie ungu niembo.ʼ nimbelie ma pangine ola ene lipe memba purumu. ²⁹Yuni akuna Pulu Yemo kinie ungu nimbe molopili yunge kumbikeremo alowa tepa, yu pakorumu mulu wambalema ena tondolo topa yambomanga mongo takele telemo mele aku sipe kake terimu. ³⁰⁻³¹Yu aku sipe molopili, ʼJuda yambomanga koronga ou moloringili ye aili talo,ʼ Mosisi kinie Illainjatolo, ongolo pa terimuna ongo angilkululie elte kinie Yesusi kinie enene Yesusi yu kolea aili Jerusalleme akuna Pulu Yemone yundu ʼTei.ʼ nirimu mele tepa kolomba mele ningu moloringi.

³²Pita kinie, yu pea akuna moloringi yetolo kinie, ene siye tepa uru ombá terimu nakolo pe ene makilku umbu konopu pepili molkolie Yesusi yunge kangi alowa tepa molorumu mele kinie, yunge tondolo pa terimu mele kinie, yu kinie angiliringili yetolo pea kanoringi.

³³Kanu kinie aku yetolo pungilí puringili kinie Pitane Yesusindu nimbendo: ʼYe Nomimu, olio ya molopamolo peanga lepamo. Olione ulke takaye yepoko takonjemili. Te nunge, te Mosisinge, te Illainjanga takonjemili.ʼ nirimu. (Nakolo aku nirimumu ʼpipili paa kolopalie,ʼ yuni nimbé mele naa pilipe ungu te walu nirimu.) ³⁴Pitane aku sipe nimbe molopili kupe te omba ene aki torumu. Kupena sukundu puringi kinie ene pipili terimu. ³⁵Kupe torumuna sukundu ungu te wendo ombalie nimbéndo: ʼI yemo nanga Malomo. Nane ʼEnengaʼ nimbu,ʼ yu mako topo lipu mundurundu. Yuni ungu nimbéma pilku liengi.ʼ nirimu. ³⁶Aku ungumu nimbe kelerimu kinie Yesusi yu mindi molorumu kanoringi.

Enene aku siku kanoringi mele anju naa ningu para siku, yambo teluri kepe ou naa ningu siringi.

³⁷Opali, ipulueli ou ʼYesusi kinie yu lombili andoli ye yepoko kinie,ʼ ene ma pangine maniendo onge oringi kinie yambo aisili yu lingí oringi. ³⁸Oringi yambomanga ye tene Yesusindu nimbendo: ʼUngu Mane Silimu, ʼNanga kango nanamo, yu nanga kango telumu mindi, kondo kolko liku taponjeni.ʼ nimbu mawa tekero. ³⁹Yunge konopuna kuru te pelemomone

yu lipe mindili sipe tolemo kinie kangomone kalle nimbe, yu kuru kopalli topalie apapu memba molemo. Yu aku sipe taki taki telemona kangomo yu kangime pange mange telemola. ⁴⁰Nu lombili andolimendo aku temanemo topo sipu enene kanu kurumu ‘Makorangi.’ nimbu mawa tendu nakolo ene manda naa tengi.” nirimu.

⁴¹[_Aku nirimu kinie, pilipelie Yesusini, yamboma iri topalie,] nimbendo: “Kinié molemele yamboma ene [‘Pulu Yemone uluma sike manda temba.’ ningu,] tondolo munduku naa pilimele. Ene konopu karaye tepa pepili molemele yamboma, na ene kinie molopo, wale nambepa molopo mane sipu ulu mare lipu ora simbu kinie mimi siku pilingfyē? [‘Na ene kinie siye tekemo.’] nimbelle pe kanu yemondo nimbendo: “Nunge kangomo na moliona mengo oi.” nirimu. ⁴²Memba ombá orumu kinie kanu kurumuni kango kanumu topa lipe manie mundupelie yu torumu kinie Yesusini kurumu iri topa kangomo tepa konde lipelie, yu konde molorumu kinie lapa sirimu. ⁴³Aku sipe terimu kanokolie yamboma Pulu Yemonga tondolomo konopuni pilkulie mini wale munduringi.

Yuni terimu mele ene suru ningu mini wale munduku molangi Yesusini yu lombili andolimendo nimbendo: ⁴⁴“I nikiru mele pilku konjeyo. Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo [ka sikulie yu tonge,] yema anju singí.” nirimu.

⁴⁵Nakolo yuni nirimu ungumu pilku sundukulie ‘I ungumunge pulumu nambolkarenje, naa pilkimulu.’ niringi nakolo “Nambolka ningu nikinuye?” ningu walsiku pilingindu pipili kolko naa walsiringi. Pulu Yemone ‘Ene kanu ungumunge pulumu isili ou naa piliengi!’ nimbe terimu kanumu.

⁴⁶[Walse Yesusi lombili andolimene,] ene eneno anju yando ungu mele tekolie ningindu: “Olionga ye nae paa olandopa molemoye?” niringi.

⁴⁷Enene konopu leringi mele pilipelie, Yesusi ambolango kanga te lipe yu molorumuna nondopa monjipelie ⁴⁸enendo nimbendo: “Yambo tene ‘Na Ailimunge yambomo molio.’ nimbe i ambolangomo lipe taponjimbe kinie kanu yambomone aku tembamonga na lipe taponjimbela. Kanu kinie na lipe taponjimbe yambomone na lipe mundurumu yemo lipe taponjimbela. Enenga ye tene ‘Nanga imbi ola naa molopili.’ nimbe, ‘Ye tenga lupe imbi ola molopili.’ nilimo yemo yu enenga paa olandopa molombamonga [aku sipe ulumu pemba,]” nirimu.

⁴⁹Yesusi lombili andoli ye Jonone Yesusindu nimbendo: “Ye Nomimu, olio kanomulu, ye tene nunge imbi lepa kuru mare yambomanga konopuna molongime “Ongo wendo pai.” nimbe topa makoropa molomu kanomulu. Kanopolie yu olio pea tapu topo naa molemolo kene yundu “Nu aku siku naa tei.” nímulu.” nirimu.

⁵⁰Aku nirimu kinie pilipelie Yesusini yundu [kanu yemone terimu ulumundu,] nimbendo: “Yambo te olio kinie opa tou naa molemo

yambomo olionga opa lkerayemo molemo kene enene yundu “Molo.” naa niengi.” nirimu.

⁵¹Kanu kinie Yesusi kolea aili Jerusalleme yu kolopalie pe mulu koleana olando pumbe walemo nondopa wendo orumu pilipelie konopu tondolo mundupe ‘Jerusellemendo pambo.’ nimbelle pumbe purumu.

⁵²Yu lombili andoli ye mare lipe mundupelie nimbendo: “Kinié ipulueli kolea Sameria lerimu taono te nondopa lembana peamili kene ene akuna puku olio manda pemolo ulke te koroko liengi.” nirimu kinie puku kororingi. ⁵³Nakolo kanu Sameria yamboma [ene kinie Isirele yamboma kinie opa tou molkolie] yu Jerusellemendo pumbe purumu kanokolie enene “Molo, ya manda naa penge.” niringi.

⁵⁴Aku siku niringi kanokolie yu lombili andoli ye Jemisi kinie Jonotolone yundu ningilindu: “Ailimu, ‘oltone ‘Mulu koleana tepe wendo omba i Sameria yamboma nomba konjipili.’ niembili.’ konopu lekenoye?” ningu walsiringili.

⁵⁵Nakolo yu topele topa elte kanopa iri topa “Aku ningu kenjikimbili.” nirimu kinie ⁵⁶yu kinie ene kinie kolea tenga puku pepuringi.

⁵⁷Ene aulkena pungí puringi kinie ye te omba Yesusindu nimbendo: “Nu puni koleamanga pali nu lombili ombó.” nirimu kinie

⁵⁸Yesusini yundu nimbendo: “Pílie! Owa takarama ulke pelemelemanga pelemele; kerama enenga mi takolemelemanga pelemele; nakolo Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemonga pelemo kolea te naa lemo [kene, nu ‘Yu lombili pupulie kapola naa molombo.’ ningu pilkulie na lombili wani. We naa wani,]” nirimu.

⁵⁹Kanu kinie yuni ye tendo nimbendo: “Na pea pambili lombili oi.” nirimu kinie kanu yemone yundu pundu topa nimbendo: “Ailimu, [nu kamu lombili wambo mangali] ou pupu nanga lapamo kinie pea molambo. Pe yu kolomba kinie ono tepolie nu lombili ombó.” nirimu.

⁶⁰Nakolo Yesusini yundu altopa nimbendo: “[Nanga ungumu naa pilku] yambo kololi [none teli] yambomane yambo kolongema ono teangi. Nu ‘Pulu Yemo omba ye nomi kingimu molopa yamboma nokomba temane peangamo yamboma piliengi!’ ningu toko siliku andani.” nirimu.

⁶¹Kanu kinie ye tene yundu nimbendo: “Ailimu, nu lombili ombó nakolo ou pupu nanga yamboma kondo kolopo ‘Molai.’ nimbulie pe nu lombili ombó.” nirimu kinie

⁶²Yesusini yundu nimbendo: “Na ‘Lombili ombómo.’ nimbe ombalie nondopa siye kolomba yambo te yu Pulu Yemo ye nomi kingi molopa nokomba koleamonga kongonomo manda naa temba.” nirimu.

10 ¹Kanu kinie Yesusi kolea aili Jerusellemendo pumbe pupelie nirimumuni, yu pumbe purumu kolea marenga ye pokore kumbi lepa lipe mundurumu. Yuni ye tokapu yepoko mako topa ye talo talo nimbe lipe mundupelie ²ene ungu iku mele topa nimbendo:

“Poniena langi aisili nou lepa pelemo nakolo kanu langime puku liku nosingí yamboma layetolo kene Ponie Pulu Yemone ‘Kanu langime liku nosili kongonomo puku tenge yamboma poniena lipe mundupili.’ ningu mawa teangi. ³Ene lipu mundukuru yema ene sipisipi melema, yambo owa takara aili kerimene sipisipi topa nolemo mele yamboma molemelena lipu mundukuru. _┌Nanga ungunu andoko ningu singí kinie pilku keru pilkulie yambomane ene mindili liku singí. _┘ ⁴Pukulie, wale tapi kepe, kou mone kepe, mele wale kepe, kimbu su alowa teko monjingíme kepe naa mengo we pangi. Aulkena pukulie yamboma kanoko enendo ungu te naa ningu we pangi.

⁵“Kolea tenga sukundu pukulie akuna molongendo ulke telurige puku pepukulie ou aku ulke pulu yambomando ningindu: “Ene konopu peanga pepili molangi.” niengi. ⁶Aku ningí kinie kanu ulkena ‘Konopu peanga pepili molambo.’ nimbé yambo te molomu liemo yu konopu peanga pepili molomba. Molo aku ningí kinie kanu ulkena ‘Konopu peanga pepili molambo.’ nimbé yambo te naa molomu liemo ene akuna ‘Pangi.’ nimbu mundukuru yema eneno konopu peanga pepa umbuni te naa tepili molonge. ⁷Kongono telemo yemo yu mele papu kalemele kene pungí ulkena peko, ulke pulu yemone langi simbema nangi. Ulke pinie pinie naa andoko, ulke teluna mindi langi nongo peangi.

⁸“Kolea tenga suku pukulie ningímuni, kanu kolea pulu yambomane enendo “Papu ongi. Olio pea molamili wai.” níngi liemo ene langi singíme nongo, ⁹akuna kuru tomba yamboma teko konde liku, enendo ningindu: “Pulu Yemo omba ye nomi kingi molopa olio nokomba walemo ene molemelena nondopa ombá.” niengi.

¹⁰“Molo kolea tenga suku pukulie aku kolea pulu yambomane enendo “Ene nambemuna ongiye?” ningu, “Pea peamili wai.” naa níngi liemo _┌aku koleamo munduku kelko pungindu _┘ aulkena puku angilkulie yambomando ningindu: ¹¹“Enene olio liku su síngimunge ‘Ene kamu molko kenjengi! Pulu Yemone ene lipe naa taponjimbe mele paa piliengi!’ nimbu, olionga kimbuna ya koleamonga ma angilkimuma kepe kulu topolie pukumulu.” niengi. ‘Akumu piliengi!’ ningu aku siku ningulie pe ungu te pea enendo kamu ningindu: “_┌Ene lepi lepi tamili piliengi! _┘ Pulu Yemo omba ye nomi kingi molopa yamboma nokomba walemo nondopa ombá.” niengi.

¹²“Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Kote walemo wendo ombá kinie kolea aili Sodomu _┌yamboma ou ulu pulu keru aisili sike teringi nakolo _┘ enenga kote kanga mele pemba. Nakolo i yambo _┌enendo “Pea molamili wai.” ni naa ningu, enenga ungu pilku naa lingí yamboma, _┘ kote walemo wendo ombá kinie enenga kote aili mele pemba.” nirimu.

¹³“Kolea Korasini kinie Besaida taonotolo _┌akuna molemele yamboma _┘ mindili nongo paa molko kenjingí. Kanu koleatolonga sukundu ulu

tondolo aisili terindu ʼnakolo akuna molemele yamboma konopu alowa naa telemele.ʼ Kolea aili Taya kinie Saidonotolonga sukundu ulu tondolo naa terindu nakolo kanu koleatolonga sukundu nane ulu tondolo aku sipu telka kanolemelkanje kanu koleatolonga ʼyambomane,ʼ ene ulu pulu keru telemelema koronga munduku kelko, bulu siku, konopu alowa telemelka. ¹⁴ʼAkumunge,ʼ kote walemo wendo ombá kinie kanu kolea aili Taya kinie Saidonotolonga ʼyamboma ulu pulu keru sike telemelemonga,ʼ enenga kote kanga mele pemba. Nakolo ene kolea Korasini kinie Besaidatolonga ʼyamboma,ʼ na ulu tondoloma terindu kinie kanokolie konopu alowa naa teringimunge,ʼ kote walemo wendo ombá kinie enenga kote aili mele pemba.

¹⁵ʼKapeniame taono ʼyamboma enene,ʼ ʼMulu koleana pupu molamili.ʼ konopu lekemeleye? Aku manda molo. ʼEnene nanga unguma alieli pilimele nakolo konopu alowa naa telemelemonga,ʼ ene kolea kerine puku molonge.ʼ ʼnirimu.ʼ

¹⁶ʼAku nimbelle yuni lipe mundumbe terimu yemandu ungu te pea nimbendo:ʼ ʼEnene ungu ningíme pilipe limbe yambomone nane ungu nilio ungumu pilipe limbela. Enene ungu ningíme naa pilipe ʼOlio pea molamili.ʼ naa nimbe temba yambomone na kinie ʼPea naa molambili.ʼ nimbéla. Nando ʼPea naa molambili.ʼ nimbé yambomone na ma koleana lipe mundurumu ye kanumundu ʼPea naa molambili.ʼ nimbéla.ʼ nirimu. Yesusini aku nimbe pora sipelie ʼYunge kongono tenjipangi.ʼ nimbe ene lipe mundurumu.

¹⁷ʼWalse,ʼ Yesusini lipe mundurumu ye tokapu yepoko yu molorumuna paa konopu siku yando ongolie enene yundu ningindu: ʼAilimu, olione nunge imbi lepolie kuru kerime kepe olione ungu nirimuluma pilku liku teringi.ʼ niringi.

¹⁸Yesusini enendo nimbendo: ʼAku siku teliku andoringi kinie ʼkurumanga nomi,ʼ Setene kariapá mele tepa, topa manie mundurumu nane kanorundu, ¹⁹Pilieme! Ene tondolo te sirindu. Yambo nomba konjili kongi ka wambiye molo kiriwara aku melema ene naa kanoko kambilingí kinie aku melemane ene nanga yamboma ʼUluri naa tepili.ʼ nimbu ene kanu tondolomo sirindu. Olio kinie opa tou ʼSetene,ʼ yu sike tondolo pulimo nakolo ene kanu tondolo sirindumunge yuni ene uluri manda naa temba. ²⁰Nakolo aku sipu nikirumunge konopu naa siku, kuruma enenga ungumu pilku liku telemelemonga konopu naa siku; ʼPulu Yemone,ʼ mulu koleana ʼmolopa,ʼ enenga imbime topa monjirimumunge konopu siku molangi.ʼ nirimu.

²¹Yesusini Pulu Yemonga Mini Kake Telimu kinie konopu aili tepa sipelie Pulu Yemondo nimbendo: ʼTara, Mulu Matolo Kinie Nokoko Moleno Ye Nomimu, nane nu kinie ʼAnge.ʼ nikiru. ʼOlio pilipe konginjili pelemo. Olio oliolio ungumanga puluma pali pilipu konjilimolo.ʼ ningu

pilimele yamboma ene nane telio ulumanga pulumu ‘Naa piliengi!’ ningu naa ningu sirinu. Yambo ambolango pame ʼmele,ʼ molko, nane nilio unguma komu tenjiku molemele yamboma mindi nane telio ulumanga pulumu ‘Piliengi!’ ningu, ene ningu sirinu kanumunge nu kapi nimbu “Papu terinu.” nikiru. Sike Tara, nuni ‘aku sipe wendo ombá kinie konopu simbu.’ ningu aku siku terinumunge ʼaku sipe wendo okomo.ʼ” nirimu.

²²ʼPulu Yemondo aku sipe nimbelle kelepa yambo moloringimendo nimbendo:ʼ “Melema pali Tarane na sirimu. Yambo tene Malo paa sike molemo mele pilipe kanopa imbi silimo yambo te molo; Lapane mindi kanopa imbi silimo. Yambo tene Lapa paa sike molemo mele pilipe kanopa imbi silimo yambo te molo. Malone mindi kanopa imbi silimo; Malone ‘Lapa lipu ora siembo.’ nimbé yamboma ene Lapa kanoko imbi singíla.” nirimu.

²³Kanu kinie yu lombili andoli yema ene eneno moloringine pupe ‘Ene mindi piliengi!’ nimbe enendo nimbendo: “Ene mongone kanolemele melema kinie uluma kinie kanolemele yamboma ene malo. ²⁴Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Ou moloringi yamboma, Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yema kinie, ye nomi kingime kinie, kanu yambo aisili kinié ene mongone kanoko molemele melema kinie uluma kinie kanongendo “Kanamola!” ningu moloringi nakolo naa kanoringi. Ene kinié komuni pilku molemele melema pilingindu “Piliemola!” ningu moloringi nakolo naa piliringi.” nirimu.

²⁵Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilipe konjirimu ye tene ‘Yuni nimbe kenjimbenje manda manjipu piliembo.’ nimbe Yesusindu walsipe pilipelie nimbendo: “Ungu Mane Silimu, na nambe tembo kinie konde molopo konjipu mindi puli ulu pulumu limbuye?” nirimu.

²⁶Yesusini yundu nimbendo: “Pulu Yemonga ungu manema Mosisini bokuna torumu bokuna kanokolie nambolka nimbe molemo kanolenoye?” nirimu.

²⁷Yuni pundu topa nimbendo: “Pulu Yemonga ungu manemane nimbendo:

‘Enene enenga kamelema kinie,
 enenga minime kinie,
 enenga tondolomo kinie,
 enenga pilipe konginjilime kinie,
 akumane Aili Yawe enenga Pulu Yemo manjiku
 tondolo munduku konopu monjengi.’

nimbe pepa,

‘Enene eneno yu mele mele konopu monjiku
 enenga kangimu eneno
 kondo kolko nokolemele mele

aku sikula pulu lemo yamboma
konopu monjiku nokoko molangi.’
nimbe pelemo.” nirimu.

²⁸Yesusini yundu nimbéndo: “Nu paa sike nikinumu. Nu aku siku tenu liemo molopa mindi puli aulkena puni.” nirimu.

²⁹Nakolo Pulu Yemonga ungumanga puluma pilipe yamboma mane sili yemone ‘Yambomane ‘Na paa pilimo yemo’ ningu piliengi!’ nimbelie kelepa nimbendo: “Nanga pulu lemo yamboma nameleye?” nirimu.

³⁰Yesusini ungu te pundu topa nimbendo:

“Juda ye te kolea aili Jerusalleme mundupe kelepa kolea aili Jeriko pumbe purumu kinie wa noli yema ongo yunge mulu wambale toroko kulku liku yu toko nosiku ene puringi. ³¹Kanu kinie Pulu Yemo popo tonjili ye te kanu aulkemonga maniendo pumbe pupelie nirimumuni, yemo aulkena lerimumu omba kanopalie yu lerimuna siye kolopa aulke kiririme ekendonga omba purumu. ³²Pe aku sipela Pulu Yemonga kongono tenjili talape LLipai ye te yemo toko nosiringine omba kanopalie yu lepili siye kolopa aulke kiririme ekendonga omba yu purumula.

³³Nakolo Sameria ye te kanu aulkena pumbe ombalie yemo lerimuna omba kanopalie yu kondo kolopa, ³⁴lerimuna nondopa pupe kangi toringimenga kopongo kinie no waene kinie ondo lepa kanjinjipelie banisini ka tonjipelie nirimumuni, pe yuni yu kangulupe ola lipe yunge kongi dongi bulu mingine ola nosipe memba pupelie yambo ponenge ongo pe pu opu teringi ulke tenga memba pupe nosipe nokopa molorumu. ³⁵Peringili kinie ipulueli ou yu pumbe tepalie nirimumuni, kou pape kina mele wendo lipe ulke pulu yemo sipelie nimbendo: “Yu nokoko konjiyo. Pe i sikiru koumu manda naa tepa nunge kou mare olandopa pumu liemo pe kelepo yando ombolie nunge kou pundu tombo.” nimbe Sameria yemone nirimu.” nimbe Yesusini aku nirimu.

³⁶“Aku nimbelie kelepa nimbendo:” “I ye yepoko ongo puringimenga ye wa nolimene toko nosiringi yemonga pulu lerimu yemo naeye? Juda ye ou pulu pulu ongo kanokolo we ongo puringili yetolonga te molo yunge opa tou ye akilipe orumu yemoye?” nimbe walsipe pilirimu.

³⁷Pulu Yemonga ungumanga puluma pilipe yamboma mane sili yemo yuni nimbendo: “Yemone yu we kondo kolorumu yemo lemo.” nirimu.

Kanu kinie Yesusini yundu nimbendo: “Nu puku aku siku tepui.” nirimu.

³⁸Kanu kinie Yesusi kinie yu lombili andolime kinie ene ongo pukulie kolea tenga pupe ambo Mata yunge ulkena “Pea molamili oi.” nirimu kinie yu akuna purumu. ³⁹Mata yunge angenu Maria molopalie yu Yesusini ungu peanga nilimo nimbémo ‘Piliembo.’ nimbe Yesusi molorumuna omba nondopa manie molopalie nirimumuni, Yesusi ungu nimbe molorumu mele yu pilipe molorumu.

⁴⁰Nakolo Mata yuyu langi kalonjipe, kongono tepa molopalie yu kongono takaraki lerimuna kanu kongonomo mindi pilipelie Yesusi molorumuna pupe nimbendo: “Ailimu, nanga angenu na lipa naa taponjikimuna na nanu mindi langi simbundu kongono tepo molgoro kanokolie kondo naa tekemoye? Yuni na ‘Omba lipa taponjipili.’ ni.” nirimu.

⁴¹Aku nirimu kinie pilipelie Yesusini yundu pundu topa nimbendo: “Ambo Mata, ulu aisili mele nu konopu aisili liku munduku konopu umbuni tepili moleno ⁴²nakolo ulu telu mindi nu naa pilku teleno. Kanu ulu peangamo Mariane ‘Teambo.’ nimbelle [nanga ungumu pilipe] molemo. Kanu ulu peangamo yuni naa temba aulke te molo.” nirimu.

11 ¹Walse, kolea tenga, Yesusi yu Pulu Yemo kinie ungu nimbe molopalie pe nimbe pora sirimu kinie yu lombili andoringi ye tene yundu nimbendo: “Ailimu, olio Pulu Yemo kinie ungu nimulú mele mane sieni. [No Linjili] Jono yu lombili andoringi yema mane sirimu mele olio aku siku mane sieni.” nirimu.

²[Aku sipe nirimu kinie pilipelie] Yesusini enendo nimbendo: “Ene Pulu Yemo kinie ungu ningindu i siku mele niengi:

“Tara,

yambomane ‘Nu imbi ola molopa,
ye kake teli peangamo moleno.’ ningu molangi.
Nu ye nomi kingimu molko
yamboma nokoni walemo wendo opili.

³Kinié kepe pe alieli kepe
olio nomolo langime siyo.

⁴Yambomane olio teko kenjilimele kinie
siye kolopo ulu te naa telemolo kene
olione nu tepo kenjilimolo kinie
nuni aku sikula siye kolko
olio ulu te naa teyo.
Olio ‘Ulu tene kondi topili.’ naa nieni.”

ningu aku siku niengi.” nirimu.

⁵Aku nimbelle pe enendo ungu te pea nimbendo: “Nu nunge pulu lemo yambo te paa ipuluai ai burumi molombana pukulie yundu ninindu: “Ano, ga mare siyo. ⁶Ye ponenge te kolea tenga pumbendo nanga ulkena pemba okomo nakolo na ga te naa lemo kene nuni na ga mare si.” nilina kinie

⁷yuni nundu nimbendo: “Nuni na umbuni te aku siku naa si.” nilke. “Ambolangoma kinie ou nambune sipu uru pemulu kene na ola molopo wendo ombo melte nu manda naa simbu, molo.” nilke.

⁸“Nane enendo nimbu sikiru: Yu angena molemomonga ola molopa ga naa silke nakolo nuni yu kimbu kimbu siku mawa telinamonga yu siye kolopa wendo omba ga silke.

⁹“Aku telkamonga ene ɽnanga lombili andolimeɽ ndo ungu te pea nikirula: ɽLapa, Mulu Koleana Molemo Yemo,ɽ melema mawa teko “Si.” niengi. Aku tenge kinie melema sike simbe lingí. ɽLapa molemonaɽ melema korangi. Aku tenge kinie melema sike kanoko lingí. Ulke kerepuluna angilku “Sukundu wamili.” niengi. Aku ningí kinie “Sukundu wai.” nimbe nambune tonjimbe. ¹⁰Mawa tenge melema sike simbe lingí, koronge melema sike kanoko lingí, “Sukundu wamili.” ningí kinie sike nambune tonjimbe. Aku temba kene aku teai.

¹¹“Enenga ye te yunge malo ombalie “Tara, oma te nambo si.” nimbé kinie yunge lapane wambiye te simbeye? ¹²Molo kangomone “Tara, kera mulu te nambo si.” nimbé kinie yunge lapane kiriwara molo makena te lipe simbeye? ¹³Pe ene konopu kerí pepili molemele yambomane aku siku enenga ambolangoma mele peangama silimele liemo, enenga mulu koleana molemo Lapamone ɽmele paa olandopa naa simbeye? Olandopa simbemo,ɽ Yambomane yundu “Mini Kake Telimu olionga konopuna omba pepili si.” ningu mawa tenge yamboma yuni ene simbe lingí.” nirimu.

¹⁴Walse ye te yunge konopuna kuru te molorumuna ungu manda naa nirimu kinie Yesusini kanu kurumu makoromba makororumu. Kurumu wendo omba ulsu purumu kinie kanu yemo ungu nirimu. Aku terimu kanokolie yambomane mini wale munduku moloringi. ¹⁵Nakolo yambo mare ɽYesusi kinie konopu kerí panjiringiɽ kanumane ningindu: “Kurumanga nomi Belsipuli Yesusinge konopuna molopalie yu tondolo silimona yuni kuruma topa makorolemo.” niringi. ¹⁶Yambo marene Yesusi manda manjiku “Nambolka nimbenje.” ningu yundu ningindu: “Nu sike Pulu Yemone ‘Kongono tenjeni.’ nimbe lipe mundurumunje kanamili, mulu koleana ɽPulu Yemone mindi manda tembaɽ ulu tondolo te tei.” niringi.

¹⁷Enene aku siku konopuni piliringi mele Yesusini pilipelie ɽYesusi Setene kinie opa tou moloringilimunge Setenene yu naa lipe taponjilke mele paa piliengi!ɽ nimbe,ɽ enendo nimbendo: “Yambo talape te konopu teluna naa pupili molko suku singine owe panjiku ene eneno opa teko lupe lupe molemele kinie kanu talapemo pora nilimo. ɽMoloɽ ulke teluna pelemele yamboma konopu teluna pupili naa molko ene eneno opa telemele kinie kanu yambo talapemo sungu siku lupe lupe molonge. ¹⁸Aku sipela, Setenene yunge kuru te makorolkanje aku telkamonga yunge talapemo kinie opa mele telka. Pe yunge talapemo nambe tepa kapola molemelkaye? ɽPora nilke,ɽ Enene nando “Belsipulini yu lipe taponjilimona yuni kuruma makorolemo.” nikiimi kanumu. Sike aku telkanje Belsipuli yunge talapemo pora nilke.

¹⁹“Ungu te piliengila! Nane Belsipulinge tondolomone kuruma makorolio liemo enenga yemane naenga tondolomone kuruma makorolemeleye? Akumunge, ɽenenga ye kuruma makorolemele yemane

‘Pulu Yemone olio tondolo silimona olione kuruma makorolemolo.’ ningu pilimelena, enene nando i nikimili unguma kanu yemane pilku apurukulie “Ene kolo tokomele.” ningí. ²⁰Nakolo sike Pulu Yemone na tondolo silimona nane kuruma makorundu liemo Pulu Yemo ye nomi kingimu molomba walemo ene molemelena koronga wendo omu.”
 ̀nirimu.̀

²¹“Ye enge nili tene opa melema ambolopa yunge ulkemo nokopa konjilimo kinie ye tene we manda sukundu omba melema wa naa limo. Yunge ulke lemo melema kapola lemo. ²²Kanu ulke nokolemo pulu yemone ‘Nanga opa melema ambolopolie nanga melema manda nokopo konjimbú.’ nilimo nakolo yunge opa tou ye te tondolo olandopa pulimomo omba yu tomba tepalie opa toumuni ulke nokolemo yemo topa manie mundupe yu ambolemo opa melema anju lipe, yunge ulkena lemo melema lipe memba pupe yunge pulu lemo yamboma moke tepa silimo.

²³“Na naa lipe taponjilimo yambomone na kinie opa tou molemo. Yambo tene na lipe taponjipe ̀kongi sipisipime,̀ sukundu naa limo yambomone ̀kongi sipisipime,̀ topa bulu balu silimo.” ̀nirimu.̀

²⁴Yesusini ungu te pea nimbendo: ̀“Kuru te ye tenga konopuna wendo ombalie, no naa mololi koleamanga pupe manda koro molomba tenga korolemo. Te naa kanopa lenjipelie yuni nimbendo: ‘Na ou molopolie wendo ondu ulkena kelepo pambo.’ nimbé. ²⁵Aku nimbelle ye omba yu ou molopa purumu ulkemo kanolemo kinie, ulke puri memba tepa peanga tepa we lemo kinie kanopalie nilimomone, ²⁶yu kelepa anju pupelie, kuru kara puli paa olandopa yepoko pakara lipe memba omba ene pea kanu ulkena sukundu puku molemele. Kanu kinie aku yemo ou molopa kenjilimo nakolo pe paa kamu olandopa mele molopa kenjilimo.”
 nirimu.

²⁷Yesusini aku sipe nimbe molopili maku toko moloringine ambo tene ungu tondolo tepa nimbendo: “Nu paa teko konjilinomonga ambo nu memba ame sirimumu yu malo.” nirimu.

²⁸Yesusini nimbendo: “Sike nakolo yambo Pulu Yemonga ungumu pilku liku teko molemele yamboma ene malo paa olandopa.” nirimu.

²⁹Yesusi molorumuna yambo aisili sukundu sukundu ongo liku maku toringi kinie yuni enendo nimbendo: “Kinié mana molemele yamboma kerime mindi molemele. Ene teko kenjiku Pulu Yemo liku su silimele yambomane “Na molopo nilio mele sikenje, kanamili kene Pulu Yemone mindi ulu tondoloma manda telemo mele tei.” ningu na mawa telemele. Nakolo ̀na Pulu Yemo kinie tapu topo kongono telembolo mele lipe ora simbe ulu,̀ te wendo naa ombá. ̀Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilipe yamboma nimbe sirimu ye,̀ Jona kinie wendo orumu ulu akumuni mindi lipe ora silimo manda kanonge. ³⁰Jona kinie ̀oma aili te kinie,̀ ulu tondolo te wendo orumu ulumuni Ninipa yamboma ̀kinie ulu umbuni

te wendo ombá mele, lipé ora sirimu aku sipe mele Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo kinie ulu tondolo te wendo ombá ulumuni kinie molemele yamboma kinie ulu te pe wendo ombá mele lipé ora simbe. Lipé ora simbe ulu te lupe wendo naa ombá, naa kanonge.

³¹⁻³²“Ou kolea aili Ninipa yamboma sike molko kenjiringi nakolo Pulu Yemone ungu umbu tonjirimu mele, Jonane pilipe, pupe Ninipa yamboma nimbe sirimu kinie pilkulie teko kenjiringi mele kanoko keru kanoko konopu alowa teko molko konjiringi. Aku teringimunge kinie molemele yambomane Jonanga olandopa ye te ya molemo yemonga ungumu liku su siku naa pilimelemonga kote walemo pe wendo ombá kinie Ninipa yambomane kotena angilku, kinie molemele yambomando “Teko kenjiringi. Mindili nonge kinie papu.” ningi.

“Ou olio Isirele yambomanga ye nomi kingi, Sollomonu yu ye paa tondolo te molopa, yu ungu lupe lupema pilipe konginjilimu pepili molorumu mele kolea Sipa nokorumu ambo nomi kuinimu pilipelie, Sollomonone ungu peangama mindi nirimu mele pilimbendo yu kolea suluna molopalie Sollomonu molorumuna, wale aisili aulkena pelipe orumu. Aku sipe terimumunge, ye nomi Sollomononga olandopa ya molemo yemone nilimo ungumu kinie mana molemele yambomane naa pilku, liku su silimelemonga kote walemo wendo ombá kinie kolea Sipa ambo nomi kuinimuni nimbendo: “Nane Sollomonone ungu peanga nirimu mele pilimbundu aulke suluna orundu nakolo Sollomononga olandopa molorumu yemone nirimu ungumu ene naa pilku, liku su siringi yamboma aku teringimunge ene papu mindili nonge.” nimbé.” nirimu.

³³Aku nimbelle Yesusini ungu te pea nimbendo: “Yambomane tepe llame kandokolie loyekolona naa nosiku, mingine suku naa nosikulie nilimelemone, Ulkena suku pa tepili. Yambo ongema kolea kanangi.’ ningu polona ola nosilimele.” nirimu.

³⁴“Nunge mongomo nunge kangimunge tepe llame mélemo. Aku kene nunge mongo peanga angilimo kinie nu kangi pali pa tepili moleno kinie nu molko konjilino. Nakolo nunge mongomo keru lemba kinie nunge kangi pali sumbulu topili andoni. ³⁵Akumunge, nunge kangine pa teli pembamo ‘alowa tepa sumbulu naa topili.’ ningu kangi pa tepili molemo mele molko konjiyo. ³⁶Nunge kangine pa tepa tengepea tepili molko sumbulu telu kepe naa topili moloni kinie nunge kangi konopuma pali pa tepili moloni. Tepe llame pa telemo kanolemolo mele nunge kangi konoputolo pa tepili moloni.” nirimu.

³⁷Yesusini ungumu nimbe pora sirimu kinie kanu Parisi yemanga tene Yesusindu nimbendo: “Langi pea nambili oi.” nimbelle yu kinie pupe langi nombando manie molorumu. ³⁸Nakolo yu ou ki kulumiye naa topalie ga we norumu kanopalie kanu Parisi yemone konopu aisili lipé mundurumu.

³⁹Yesusini ɿyu konopu lipe mundurumu mele, pilipelie ɿngu iku mele topa, yundu nimbendo:

“Ene Parisi yema pellete kinie kapo kinie ulsukundu kulumiye tolemele nakolo akumunge sukundu, enenga konopuna sukundu mele, kalaro aisili molemo. Ulu pulu kerime kinie, melema wa limele ulu pulumu kinie akuna pelemo. ⁴⁰Ene paa aroma tolemele. Kangi terimu yemone konopumu pea naa terimuye? ɿPeatolo terimu kene, ene kangi no lelko kake tepili molemele mele aku siku enenga konopu kake tepili molongi liemo papu. ⁴¹Ene konopu alowa tekolie yambo koropama kondo kolko enenga nosilimele melema singi kinie enenga konopu kalaro molemomo kolo wangopa kake tepili molonge mele yambomane kanonge.” ɿnirimu,ɿ

⁴²“Parisi yema, ene mindili nongo paa molko kenjingi! Enene poniena olemo mele kangama lkepa kulue kemu aku sipe melema mengo kambu toko tene tene ningu liku nosikulie telu telu ningu wendo liku ‘Pulu Yemonga kongono tenjili yema siemili.’ ningu silimele. Pulu Yemone aku siku ‘Teai.’ nirimu mele ene papu telemele nakolo ulu olandopa uluma naa telemele. We yamboma kondo naa kolko, Pulu Yemone yamboma konopu monjilimo mele ene manda lelko yamboma konopu naa monjilimele. Aku siku ulu olandopa mele telemelkanje papu. Kinié ulu manierendopama telemele mele munduku naa kelkolie aku uluma kinie ulu olandopama kinie peatolo telemelkanje papu. Nakolo aku siku naa telemelemonga ene mindili nongo paa molko kenjingi!

⁴³“Parisi yema, ene Juda yamboma maku toko Pulu Yemonga ungumu pilimele ulkena sukundu pukulie manie molongendo ye ailime molemele polo peanga akuna ‘molamili.’ ningu mendo puku polo akuna konopu siku molemele. Yamboma maku toko molemele koleamanga mongo kenge teko andonge kinie ‘We yambomane olio kanoko kapi niengi.’ ningu pilkulie konopu siku pilku molemelela. Aku telemelemonga ene mindili nongo paa molko kenjingi!

⁴⁴“ɿParisi yema,ɿ ene yambo ono kolea tenga ‘Yambo inie ono telemele.’ ningu naa pilku walu siku kimbu kambilimele mele ene aku siku molemelemonga mindili nongo paa molko kenjingi!” nirimu.

⁴⁵Yesusini aku sipe nirimu pilkulie Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilipe konjirimu ye tene yundu nimbendo: “Ungu Mane Silimu, ‘Nuni Parisi yema aku siku iri tokonomonga olio kepe iri tokono.’ konopu lekemolo.” nirimu kinie pilipelie

⁴⁶Yesusini kelepá ene ɿri topalie,ɿ nimbendo: “Sike nikinú. Ene Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku konjili yema mindili nongo paa molko kenjingi! Enene ungu mane siku ‘Teai.’ nilimele mele we yamboma ene pilkulie tengendo umbuni kolemele. Aku siku umbuni aisili mindili siku menge mele ‘Meangi.’ ningu sikulie enene eneno laye kolte kepe ‘Lipu taponjipu meamili.’ naa ningu molemelemonga ene ɿkepe,ɿ mindili nongo paa molko kenjingi!

47-48 “Ene Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku konjili yema, enenga anda kolepalimene Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yema toko konjiringi. Kinié, yandopa, ene kanu yema ono teringi koleama au silimele. Anda kolepalime enene kanu yema toko konjiringi pilku peanga pilkulie pe kinié ene kanu yema ‘Papu toringi.’ ningu enene ono teringi koleama au silimelemonga ene mindili nongo paa molko kenjingí!

49 “Ou enenga anda kolepalimene aku siku teringi, kinié enene aku siku telemele, monga Pulu Yemo yuyu ungu pali pilipe konginjili yemone ou nimbendo: “Nane ye mare ungu umbu tonjipu ‘Enene yamboma ningu siengi.’ nimbu lipu mundupu, ye mare ‘Nanga kongonomo tenjipai.’ nimbu lipu mundumbu kinie yambomane mundumbu yemanga mare mindili siku, mare toko konjingí.” Pulu Yemone nirimu.

50-51 “Koro ou Pulu Yemone ma kokele tepa wamorumu kinie enene Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi ye kanuma toko, pe yandopa yandopa kanu sili yema pali toko konjiringi. Koro ou Adame malo Epele toko konjiku, pe yandopa yandopa kanu sili ye lupe lupema toliku puku, pe kamu Pulu Yemone ungu umbu tonjirimu unguma pilipe yamboma nimbe sirimu ye Sekaraya Pulu Yemo popo toko kaloli, ulke tembelena sukundu toko konjiringi. Kanuna sukundu suluminia kake telimu anjukundu lepa, Pulu Yemo popo toko melema kaloringi polomo yakondo lerimu, kanu suku singine yu toko konjiringi. Ou moloringi yambomane kanu yema toko konjiringimunge Pulu Yemone ene sike mongo sirimu nakolo kinié molemele yambomane ene Pulu Yemone kote pilipelie anda kolepalimene aku siku teringimunge ene mongo simbela.

52 “Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku konjili yema, enene ungu manemanga puluma pilku konjilimele nakolo “We yambomane naa pilingi!” ningu ene pilingí aukemo pipi silimele. Ene Pulu Yemonga bokuna molemo ungumu alieli kanolemele nakolo apurukulie Pulu Yemone “ ‘Ye te ene lipe taponjipili.’ nimbu lipu mundumbu.” nirimu yemondo nimbe bokuna molemo unguma kanokolie pilku sundulimele. Sumbi siku pilingí aukemo ene naa pulimele; bokuna aku yemondo nilimo unguma ‘Piliemili pamili.’ ningu molemele yambo lupema pilingí aukemo “Molo.” ningu pipi silimelela. Aku telemelemonga ene mindili nongo paa molko kenjingí!” nirimu.

53-54 Yesusini aku ungumu nimbe pora sipelie, aku ulkemo mundupe kelepa pumbe purumu kinie yuni iri torumu ye Parisime kinie Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie enene ‘Yu ungu nambolka ungu mare pea nimbelle, yu ungu nimbe kenjimbe kinie yu kote tenjimulú.’ ningulie enene ungu lupe lupe aisili popenge teko walsiku pilkulie “Pundu toko ni.” ningu tondolo munduku niringi.

12 ¹Kanu kinie Yesusi molorumuna yambo tausini aisili liku maku toko angiliringine ekelepa tepili angiliringi kinie yu lombili andoringimendo ou kumbi lepa nimbendo:

“Ene lepi lepi topo, ‘Parisi yema pillawa akoli mele isi nosilimelema kanoko konjei.’ nikiru. Enenga isi nosilimele akumu enene [“Pulu Yemonga ulu peangama telemolo.” ningu] kolo toko topele mapele tolemele ulumu. [‘Akumu manda lelko naa teangi.’] nimbu lepi lepi tokoro. [Parisi yemane sike teko kenjiku molemele mele kamu lopi manda naa tenge.] ²Aki tolemo ulumanga telu kepe pe aki naa topa pali mona lemba. Lopi telemo ulumanga telu kepe pe lopi naa temba. Kanu uluma kinie unguma pali yambomane pali pilingí. ³Sumbulu toline ungu niringime yambomane pa teline pilingí. Ulke suluminiana ungu ólo toko niringi unguma ulke imuna ola angilku ru ningu ningí.” [nirimu.]

⁴“Nanga pulu lemo yamboma, enendo ungu te nimbu siembo: Kangimu mindi toko konjikulie pe kelko minimu pea ulu te manda naa tenge yamboma pipili naa kolangi. ⁵Nakolo ene paa pipili kolonge yemo nimbu siembo: Kangi topa konjipelie pe mini pali tepe koleana manda topa mundumbe [Pulu Yemo] yu pipili kolangi. Paa sike nimbu sikiru. Yu pipili kolangi.

⁶“Kera kalsindipele paa kangamo molemo, topo toko lingíndu kera te pakara kou kololi talo mindi pulimo kanumu. Nakolo Pulu Yemone kanu kerama nokombando komu naa silimo. ⁷Pilieme! Ene [na lombili andolime], enenga penge indime kepe yuni koronga telu telu nimbe pali kambu torumu. Kera kalsindipele yu kou paa layetolo mele pulimo nakolo kanu keramo Pulu Yemone kanopa molemo. Ene yamboma paa olandopa ailime kanopalie ene paa nokopa konjipe molomba [kene pipili naa kolai.]” [nirimu.]

⁸“Nane enendo ungu te nimbu siembo: Yambo tene yambomanga kumbikerena ola angilipe ‘Na Yesusinge yambomo molio.’ nimbé kinie pe Pulu Yemonga angellomanga kumbikerena Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemone ola angilipe “Kanu yambomo nanga yambomo.” nimbéla. ⁹Nakolo yambomanga kumbikerena “Yesusi yu naeye? Yu na naa pilkiru.” aku mele nimbé yambomo pe Pulu Yemonga angellomanga kumbikerena Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemone “Aku yambomo yu naeye? Yu na naa pilkiru.” nimbéla.

¹⁰“Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo ungu taka tonjipe ungu nimbe kenjilimo yambomo aku sipe ulu keri telemoma [Pulu Yemone] ‘Manie pupili.’ nimbe siye kolomba. Nakolo Mini Kake Telimu ungu taka tonjipe, ungu nimbe kenjipe, marake telemo yambomo aku sipe ulu keri telemomo ‘Manie pupili.’ naa nimbe, paa siye naa kolomba.

¹¹“Kanu kinie pe ene [nanga yamboma molonge kanokolie] ene ongo ka siku, ene maku toko Pulu Yemonga ungumu pilimele ulkemanga

ye ailime kinie, ye nomime kinie, gapomano ye ailime kinie ene molongena ene mengo puku kote tenjingi kinie ‘Kotena nambolka unguri nimulúnje? Olio ungu te walsiku pilingi kinie nambolka unguri pundu topo nimulúnje?’ ningu mini wale naa mundengi. ¹² Akuna Mini Kake Telimuni enene anju ningi mele mane simbe kene mini wale naa mundengi.” nirimu.

¹³ Yesusi molorumuna liku maku toringi yambomanga tene yundu nimbendo: “Ungu Mane Silimu, nanga angenumu kinie oltonga lapane sirimu monge melema yuni ‘Na mare moke tepa sipili.’ ni.” nirimu.

¹⁴ Nakolo Yesusini yundu pundu topa nimbendo: “Yemo, ‘Nane enenga kote pilinjiku enenga melema moke tenji.’ nimbe naene na mako torumuye? Yambo tene nando aku sipe naa nirimu kanumu. Nanga kongono te molo.” nirimu.

¹⁵ Aku nimbelle yuni enendo kelepa nimbendo: “‘Mele aisili lipu nosipu kamako molambo.’ ni naa ningu, ‘Melema lili ulu pulumu yu ulu pulu kerimu kene aku naa teambo.’ konopu lelko molangi. Yambo tene mele aisili lipe nosilimomonga mini pali konde molopa konjimbe aulkemo naa lemo.” nirimu.

¹⁶ Aku nimbelle Yesusini ‘Enendo nikiru ungumanga pulumu kamu piliengi!’ nimbe, yuni ungu iku te topalie nimbendo:

“Walse ye kamako te molopalie yunge poniena langi paa aisili orumu. ¹⁷ Akumunge yuni yuyu nimbendo: “Langi nosilio ulkema pali si nimu, langi aisili goli lepa we lemo kene na nambe teamboye?” nirimu. ¹⁸ Pe kelepa yuni yuyu nimbendo: “Kinié na pilipero. Na i sipu teambo. Na langi nosilio ulkema tekisipulie langi nosimbu ulke paa ailime kelepo takopolie akumanga nanga rasi witi kinie langi kinie nanga poniena olemo langime pali nosebo. ¹⁹ Akuna nosipulie na nanu pilipulie nimbundu: Na papu. Na langi aisili, ponie aisili omba pumbe kinie nombo molombo mele lemo kene koro molopo, kongi nombo, no waene nombo, konopu sipu molambo.” nirimu. ²⁰ Nakolo Pulu Yemone kanu yemondo nimbendo: “Ye aromamo. Kinié ipulueli nane nunge minimu ombo limbu kinie nunge nosilino melema naene limbeye?” nirimu.”
nimbe Yesusini nirimu.

²¹ Ungu ikumu topa pora sipelie ungu te pea nimbendo: “Aku sipe mele, ‘Na mele aisili nosilio.’ nilimele yamboma Pulu Yemone ene kanopalie ene yambo koropa pulime nimbe kanolemo. Pulu Yemo kanopa peanga kanolemo ulu puluma naa teko molemele yamboma enenga minime koropa pupili mele molemele. Kanu yamboma ene aku ungu iku tokoro yemo mele molemele.” nirimu.

²²⁻²³ We yambomando aku sipe nimbelle Yesusini yu lombili andolimendo kelepa nimbendo: “Kolonge kinie mana melemane ene naa lipe taponjimbe, kene nane enendo ungu te nimbu siembo: ‘Kangikundu

molopo konjemili.’ ningu konopu aisili liku naa mundengi. Langi nongemonga kepe no nongemonga kepe mulu wambale pakongemonga kepe akumanga konopu aisili liku munduku naa molangi. Ene kapola molonge mele olandopa, langi nonge mele maniendopa; enenga kangu yu olandopa mele, mulu wambale pakonge maniendopa mele kene langi nonge mele kinie, mulu wambale pakonge mele kinie, konopu aisili liku naa mundengi. ²⁴Kerama kaname. Langi te panjikulie nou lemo kinie liku mengo ulkendo puku nosiku naa nolemele nakolo Pulu Yemone kerama langi silimo. Kerama we mele, ene yamboma olandopamonga yuni ene paa nokomba. ²⁵Enenga yambo tene konopu aisili lipe mundumbemone yu kolomba ena te manda ‘We lepili.’ nimbéye? Manda naa nimbé. ²⁶Enene ulu wallo kolte aku sipe mele te manda naa telemelemonga ulu wema ene nambemuna konopu aisili liku munduku molemeleye?

²⁷“Pillawa sindime kaname. Pillawa sindimene kongono mindili siku naa teko, mulu wambale te teko mimi naa telemele nakolo pillawa sindime molemele mele olandopa, [ye nomi kingi] Sollomono kongono aisili tepalie wale paa peangama pakopa au nirimu mele maniendopa. ²⁸Era sindi tolemoma kinié mele molemo, opali mele poroko tepena kalemelema Pulu Yemone aku sipe nokopa konjilimo liemo ene ‘Pulu Yemone olio manda nokombanje?’ ningu laye kolte mindi pilimele yamboma pakonge melemanga yuni manda lipe naa taponjimbeye? Ene lipe taponjimbe.

²⁹“[Pulu Yemone kerama kinie era sindime kinie aku we melema aku sipe nokolemo] kene ene konopu aisili liku mundukulie ‘Esi, langi te tena lipu nomolonje?’; molo ‘No tena kolopo nomolonje?’ ningu pilku naa molangi. ³⁰Pulu Yemonga yamboma naa molko ulsukundu molemele yambomane aku siku telemele nakolo enenga Lapa [Pulu Yemone] ene yunge yambomanga mele molo tolemoma kanopa molemo [kene ene langi nongemanga kinie mele pakongemanga kinie konopu naa liku mundengi]. ³¹[Pulu Yemo] ye nomi kingi molopa yamboma nokolemo uluma ‘Kumbi lepo teambo.’ konopu lelko molangi. Aku tenge kinie yuni we melema kepe ene simbe.” [nirimu.]

³²“Nanga kongi sipisipi layetolo, enenga Lapa walse ye nomi kingi molopa yamboma nokomba kinie ‘Ene pea ye nomime molko yamboma nokangi.’ nimbé. Yu aku sipe tembando konopu sipe molemomonga pipili kolko naa molangi. ³³Akumunge ene nosilimele melema kou mone liku aku kou mone lingíme yambo koropama moke teko siengi. Aku siku tekolie pe kou kamu manie naa puli koumu liku nosiku, mele aisili liku mulu koleana [pe pungímunge] nosiku teangi. Akuna wa lili yema ongo wa naa liku, koka molo lkurinia melemane ongo teko kenjiku naa tenge. Ene akuna nosingí melema kamu kapola lembe. ³⁴Enenga nosilimele melema lemo kolea akuna ene konopuni pilku konopu monjiku molemele kene [mulu koleana mindi melema lepili.’ ningu molangi.” nirimu.]

35 “Na lombili andolime, enene ‘Ailimu kinié ombánje.’ ningu mulu wambale pakoko, kako toko, kiye kandoko, molangi. 36 Ye aili te tenga pupe ye te ambo limbe langi koyolemele yamboma kinie anju langi nomba molemo kinie yu kelepa ulkendo ombámonga yunge kendemande yambomane ‘Yu ombá.’ ningu ulke kune linjingindu nokoko molemele mele ene aku siku molangi. 37 Kanu kendemandemanga nokolimu omba yunge kendemandema kanopalie, uru naa peko we molonge kanomba kendemandema ene konopu siku molonge.

“Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: [Alieli kendemandemane enenga ailimu nokoko langi kalonjiku silimele mele yu aku siku nokolemelka nakolo kendemandemanga, ye ailimuni [kanu kendemande peangama konopu sipe, yuni kongono mulu wambale pakopa enendo “Langi noli polona molai.” nimbe ‘Langi nangi.’ nimbe enenga kongono tenjipe ene nokomba. 38 Ipulueli ai burumi ombáne, kera gulta ko tomba kinie ombánje, ene uru naa peko nokoko molongi kanomu liemo ene konopu siku molonge.

39 “I ungumu konopu liku munduku pilieyo. Ulke pulu ye tene wa noli ye te yunge ulkemo omba bulsupe melema wa limbe enamo pilkenje ‘Wa noli yemo ombá.’ nimbe nokopa molka kinie wa noli yemo yu manda suku naa olka. 40 Aku siku ene nokoko molai. Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo ombá enamo naa pilimele kene ‘Yu sike ombá.’ ningu aku siku nokoko molangi.” nirimu.

41 Pitane yundu nimbendo: “Ailimu, aku ungu iku toko ningu sikinumu olio nunge lombili andolimendo manjiku, ningu sikinu molo yambo wemando pea ningu sikinuye?” nirimu.

42 Aili Yesusini pundu topa nimbendo:

“Kongono tenjili kendemande ye naene kongono tepa konjinjilimo kinie kanopalie yunge ye ailimuni ‘Yuni kongono silioma sumbi sipe telemomonga yu kongono simbu kinie tepa konjimbemonga na altopo konopu kimbu sipu naa molombo.’ nilimoye? Kendemande ye te aku sipe mele tepa konjipe molemomo kanopalie yunge ye ailimuni yu mako topalie yundu nimbendo: “Nuni kongono tenjili kendemandema pali nokonjiku enenga langi nongema ena mako toliomonga ene nangi moke teko sieni, nokonjiku moloi.” nimbe [yu tenga pulimo]. 43 Pe ye ailimuni kongono simumu kanu kongono tenjili kendemandemone mimi sipe tenjipe molopili ailimu kelepa omu liemo kendemandemo yu konopu sipili. 44 Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Kanu ye ailimuni kanu kendemandemondo “Nanga mele nosilioma pali nuni nokonji.” nimbé.

45 “Nakolo [ye ailimuni kanu kendemande yemondo nimbendo: “Nanga kendemande yamboma pali nokonji.” nimbe tenga pulimo kinie, kanu kendemande yemone “Nanga ailimu welea naa ombá.” konopu lepalie yuni nokonjilimo kendemande yamboma kopene topa, langi nomba no

tondoloma nombra kekelepa topalie, aku sipe tepa kenjipe molomu liemo
 46 walse kanu kendemande yemo ‘Yunge ye ailimu ombá.’ nimbe naa
 pilipe ꞓkongono sirimu mele naa tepa, walu tepa kenjipe molomba kinie
 ombá. Omba ꞓkanu yemo tepa molomba mele kanopalie,ꞓ yu paa kopene
 topa konjipelie, yunge ungumu pilku su siku kongono ambolko naa
 konjili yamboma ꞓkolea kerí,ꞓ molemelena ‘Pupili.’ nimbe lipe mundumbe.

47 “Kongono teli yambo te yunge ailimuni “I siku i siku tei.” nimbé
 ungumu sumbi sipe pilipelie ungumu ta nimbé, molo ‘Nikimu mele naa
 tembo.’ nimbe pilipe aku sipe pilipe lipe naa temba yambo kanumu
 yunge ailimuni pe yu mongo paa aisili simbe. 48 Nakolo “Tei.” nimbé mele
 mimi sipe naa pilipelie we walu tepa kenjimbe yambomo yunge ailimuni
 mongo laye kolte mele simbe. Yambo mele aisili siringi lipe nosirimu
 yambomo “Pundu toko mele aisili si.” ningí. Yambo “Mele aisili nokoko
 moloi.” niringi yambomo “Kelko mele aisili si.” ningí.” ꞓnirimu,ꞓ

49 “ꞓNa lombili andolime,ꞓ na ya ma koleana tepe mundumbu orundu.
 Kanu tepemo isili ou welea nolkanje papu. Na konopu silke.

50 “Na no limbu ulu akumu na kinie wendo ombá. Ulu akumu isili ou
 wendo naa okomomonga na konopu umbuni tepili molio.” ꞓnirimu,ꞓ

51 “ ‘Ya mana yamboma opa naa teko teluna kapola kapola molangi.’
 nimbu orundu konopu lekemeleye? Aku molo. ‘Yamboma konopu lupe
 lupe pepili anju yando opa tou mele molangi.’ nimbu orundu. 52 Kinié
 kepe pe anjupe kepe ulke teluna pelemele yambomanga ꞓmarene nanga
 ungumu pilku molko marene nanga ungumu liku su siku molkolie,ꞓ ene
 eneno opanale teko yambo te pakara ulke teluna peko, yepoko eneno
 molonge, talo eltelte molongele, yu mele mele molonge. 53 Lapane malo
 kinie opa tepa, malone lapa kinie opa tepa, teluna kapola naa molongele.
 Anumuni lemenu kinie opa tepa, lemenuni anumuni kinie opa tepa, teluna
 kapola naa molongele. Bamuni yunge malonga menu kinie opa tepa,
 malonga menuni bamu kinie opa tepa, teluna kapola naa molongele.
 ꞓKanu yamboma kapola naa molonge,ꞓ” nirimu.

54 Aku nimbelle Yesusini liku maku toringimendo nimbendo: “Enene
 kolea kolopalie kupe tolemo kinie kanokolie “Lo ombá lemo.” nilimele
 kinie lo sike olemo. 55 Pe kelepa ipulueli poporome topa, kombukandipi
 angilimo kinie kanokolie “Ena tondolo temba lemo.” ningu pilimele
 kinie ena sike telemo. 56 “ꞓNaa pilkimulu.” nilimele nakolo sike pilimele,ꞓ
 yambo kolo toko topele mapele tolime! Ene mulumu kinie ya mamu kinie
 kanokolie ‘kolea i sipe i sipe temba.’ ningu kanolemele nakolo kinié ꞓna
 mana orundu kinie,ꞓ wendo olemo uluma kanoko molkolie kanu ulumanga
 ulu pulumu naa pilimele. Aku nambemuna ꞓlipe ora silimo mele,ꞓ naa
 kanoko naa pilimeleye?” ꞓnirimu,ꞓ

57 “Enene nambemuna uluma pilku apuruku ulu peangama pilku
 naa telemeleye? 58 Nu kote tenjimbe temba yambomo ‘Kapola kapola

molambili ulu te teambo.’ ningulie welea teani. Aku naa tenu liemo nu kote tenjimbe yambomone nunge kote pilili yemo molombana memba pupe simbenje? Pe kote pilili yemone nu ka ulke nokoli yemo lipe simbe, yuni nu ka ulkena lipe mundumbe. ⁵⁹Nane nundu paa sike nimbu sikirumu: Nu ka ulkena wendo onindu pundu paa pali tokolie mindi wendo onimu. We manda wendo naa oni.” nirimu.

13 ¹Kanu kinie Yesusini ungu mane sirimuna moloringi yambo marene yundu temane toko sikulie ningindu: “Kolea Gallilli disiriki yambo marene Pulu Yemo popo melema toko kalko molangi [Romo gapomano ye aili] Paillatene ene topa konjirimu.” ningu temane toringi.

²Aku temanemo toringi kinie pilipelie Yesusini enendo nimbendo: “Kanu kolea Gallilli yamboma aku siku mindili noringine pilkulie ‘Gallilli yambo moloringi lupe wemane ulu pulu keru teringi mele maniendopa, kanu mindili noringi yamboma ulu pulu keru teringi mele paa olandopa.’ konopu lekemeleye? ³Paa sike nane enendo “Aku sipe molo.” nikiru. Ya molkomele yamboma, ene ulu pulu keru telemelema bulu siku munduku kelko konopu alowa naa tengi liemo ene aku siku toko konjingla.” nirimu.

⁴Pe kelepa Yesusini temane te topalie nimbendo: “Kolea aili Jerusalleme sukundu kolea kanga Silloamo kouni takoli ulke aili olana te topa kalalu sipe topa manie mundupelie yambo tene eti topa konjirimu koloringi. Kanu yamboma ‘Kolea aili Jerusalleme yambo lupe moloringimene pali ulu pulu keru teringi mele maniendopa, koloringi yambomane ulu pulu keru teringi mele paa olandopa.’ konopu lekemeleye? ⁵Paa sike nane enendo ‘Aku sipe molo.’ nikiru. Ya molkomele yamboma, ene ulu pulu keru telemelema bulu siku munduku kelko konopu alowa naa tengi liemo ene aku siku kolongela.” nirimu.

⁶Aku nimbelle kelepa ungu iku te topalie enendo nimbendo: “Ye tene unju piki te yunge unju waene poniena umbu lerimu. Pe ‘Piki mongo tomba.’ nimbe omba kanorumu kinie te naa torumu. ⁷Piki mongo te naa torumuna yunge unju waene ponie tapu yemondo nimbendo: “Pilie. Ponie talo yepoko pea i unju piki angilimomonga ombo kanorundu nakolo piki mongo telu kepe naa torumu kene yuni ma kopongo we nolemo kene peko toko ele tei.” nirimu.

⁸Ponie pulu yemo aku sipe nirimu kinie ponie tapu yemone yundu pundu topa nimbendo: “Ailimu, i ponie telumu mindi aku unjumu we angilipili. ‘Unjumu akopa mongo topili.’ nimbu unju puluna era tepo, ma mundupu, kongi le lipu mundupu, teambo. ⁹Pe nekendo poniemonga mongo tomu liemo papu. Naa tomu liemo kamu peko tani.” nirimu.” [nimbe Yesusini] nirimu.

¹⁰Walse, [Juda yambomanga koro moloringi] wale Sambate tenga Juda yamboma maku toko Pulu Yemonga ungunu piliringi ulke tenga suku

Yesusi pupelie yamboma ungu mane sipe molorumu. ¹¹Akuna ambo te molorumu, yu kuru topa bulu langorumuna ola angilipe sinio simbendo perepa molorumu. Yu aku sipe molopili ponie tene eti omba purumu. ¹²Yesusini kanu ambomo kanopalie yundu “Oi.” nimbelle nimbendo: “Ambomo, nu kuru torumumu topa kelepili.” nimbelle ¹³ambomo kini ambolorumu kinie yu tamburembu sumbi sipe ola angilipelie Pulu Yemo kapi nirimu.

¹⁴Nakolo kanu ulkemo nokorumu yemo yuni Yesusi [koro mololi] wale Sambatemonga yambo tepa konde lirimuna kanopa keru kanopalie akuna maku toringi yambomando nimbendo: “Kongono wale talo pakara lemomanga ‘Konde pamili.’ ningu onge manda. [Koro mololi] Sambate walemonga manda molo.” nirimu.

¹⁵Yemone aku sipe nirimu kinie Yesusini nimbendo: “Ene topele mapele toli yema, alieli [koro mololi] wale Sambate wendo olemo kinie ene pali yu mele mele enenga kongi kao molo kongi dongi langi nomba molorumuna moki lelko no olemo kolea tenga ‘No nopili.’ ningu mengo pulimele kanumu. ¹⁶Ene enenga kongime Sambate walemonga papu moki lelko nokolemele kene i ambomo Sambate walemonga papu lipu taponjikirula. Kongimu maniendopa mele, ambomo olandopa mele kanumu. Akumunge i ambomo, yu Eporayamone kalopa lirimu ambo te, [kurumanga nomi] Setenene yu ponie tene eti ka mele sirimu ambomo Sambate walemonga moki lepo nokokoromo tepo kenjikiruye?” nimbe walsirimu.

¹⁷Yuni aku sipe nirimu kinie kanu ungumuni yu terimu mele kanoko keru kanoringime olie poloringi nakolo we yambomane yu ulu tondolo peangama terimu kanokolie konopu aili teko siringi.

¹⁸Kanu kinie Yesusini [yambomando] kelepa nimbendo:

“Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokomba, mele nambolka mele kanu silimu lembaye? ‘Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokolemo mele piliengi!’ nimbu akumu nambe tepo nimbu simbuye? [Nimbu siembo.] ¹⁹Akumu i sipe mele: Ye tene yu unju masetete umbu te lipa yunge poniena umbumu mundurumu kinie kanu unju umbumu wendo omba ai lepa unjumu angilirimu kinie aku unjumunge kolamanga kerama ongo peringi. Pulu Yemo ye nomi kingi molomba mele aku sipe.” nirimu.

²⁰Aku nimbelle kelepa walsipe pilipelie nimbendo: “Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokomba mele pilingi nambe tepo nimbu siemboye? [Nimbu siembo.] ²¹Akumu i sipe mele: Ambo tene yu langi pillawa akoli mele isi wallo kolte lipelie pillawa aisilinge mundurumu kinie pillawa pali akorumu. Pulu Yemo ye nomi kingi molomba mele aku sipe.” nirimu.

²²Aku sipe nimbelle pe Yesusi kolea aili Jerusalleme pulimo aukena pumbe pupelie kolea ailime kinie kangama kinie pupe, akumanga

moloringi yamboma ungu mane sirimu. ²³Kanu yambomanga tene yu walsipe pilipelie nimbendo: “Ailimu, mindili nomolo aulke molemolona Pulu Yemone yamboma lipe taponjipe wendo lipe yu kinie molko konjingi aulkena lipe monjimbe yamboma wallotolo mindiye?” nimbe walsirimu.

Pilipelie yuni enendo nimbendo: ²⁴“Ulke kerepulu paa kanga si niline yambo aisili ongo suku pungindu perenge. Akumunge ‘Kanu kerepuluna ene ongo sukundu puku molongendo mindili siku pangí.’ nimbu nikiru. ²⁵Ulke pulu yemone ola angilipe kune anjimbe kinie ene pena molkolie ningímuni, kune toko walsikulie ningindu: “Ailimu, olio nu kinie pea molamili wamili kene olionga kune linji.” ningí kinie yuni enendo nimbendo: “Enenga imbime na naa pilipu ene kepe enenga koleama kepe na naa kanolio.” nimbé.

²⁶“Yuni aku nimbé kinie enene yundu ningindu: “Nu pea ga norumulu. Olionga koleamanga nu ongolie olio ungu mane sirinu.” ningí.

²⁷“Nakolo yuni enendo nimbendo: “Ene niembo piliei. Enenga imbime na naa pilipu enenga koleama na naa kanolio. Ene ulu pulu kerí teko molemele yamboma pali na moliona anju pai.” nimbé. ²⁸Akuna ulsu molkolie ene [anda kolepali] Eporayamo kinie, Aisake kinie, Jekopo kinie, Pulu Yemone ungu umbu tonjirimoma pilku yamboma ningu siringi yema pali kinie, ene Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokomba koleana sukundu molonge kanokolie ene eneno akuna ulsu molonge kanokolie ene eneno mumindili kolko kola teko mini wale mundungí.” nirimu.

²⁹Isirele yamboma ene Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokomba koleana sukundu ene manjiku naa pungí ‘Piliengi!’ nimbelle yuni kelepa nimbendo: “Ma koleana pali yambo mare Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokomba koleana sukundu puku Pulu Yemo pea langi nonge.

³⁰Pilieme. Akilku olemele yambo mare Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokomba koleana sukundu kumbi lelko pungí. Kumbi lelko oringi yambo mare akilku pungí.” nirimu.

³¹Walse, Yesusi ou Jerusalleme naa pupelie kolea tenga ungu nimbe molorumu kinie Parisi ye marene ongo yundu ningindu: “[Ye nomi kingi] Erotene ‘Nu topo konjembo.’ nimbe molemo kene nu ya naa molkolie tenga kowa pui.” niringi.

³²Yesusini enendo nimbendo: “Na tomba tekemo yemo, yu kolo topa konopu kerí peli owa takara pokisi mele akumu molemona i ungumu puku ningu sipai.” nimbelle nimbendo: “Kinié mele kepe opali talu mele kepe kuruma yambomanga konopuna pelemoma makoropo, kuru toli yamboma tepo konde lipu, molopolie laye pe mele na kongono tepo moliomo pora simbu. ³³Nakolo Jerusalleme pumbundu kinié kepe opali talu kepe na we kongono telipu pumbu. Pulu Yemone ungu umbu tonjilimoma pilipe yamboma nimbe silimo ye te kolea aili Jerusalleme ulsukundu manda naa kolomba kene [na Pulu Yemone ungu umbu

tonjilimoma pilipulie yamboma nimbe silimo yemo molio kene, na Jerusalleme ulsukundu manda naa kolombo.” 1nirimu.

341Aku nimbelle Yesusini Jerusalleme moloringi yamboma yu kondo kolopa akumundu ungu te nimbelle nimbendo:

“O Jerusalleme 1yamboma, Jerusalleme 1yamboma, Pulu Yemone ungu umbu tonjirimoma pilku yamboma ningu siringi yema toko konjiku, yuni ene molemelena lipe mundulimo yema kouni toko konjiku telemele yamboma, kera gulta anumumuni yunge waloma lipe yunge kongona lopi tepa nokolemo mele nane wale aisili ene aku sipu nokolka nakolo eneno “Molo.” niringi. 35Akumunge pilieme. 1Opa touna ene tonge onge kinie Pulu Yemone altopa ene naa nokopa naa lipe taponjimbemonga, opa toumane ongo sike toko munduku enenga koleamo kinie enenga ulke tembelemo kinie kamu toko kalongemonga ene ku penge. Nane ene ungu te pea nimbu sikiru: Ene Jerusalleme yamboma, enene nando

“Pulu Ye Yawene lipe mundurumuna okomo yemo imbi ola molopa, molopa konjipili.”

ningi walemonga na altoko kanonge. Ou molo.” nirimu.

14 11Juda yambomanga koro moloringi, wale Sambate tenga Parisi ye aili tenga ulkena Yesusi langi pea nongendo purumu. Omba molorumu kinie pea langi nongo moloringi yemane yu nemo nemo ningu kanoko moloringi. 2Yunge kumbikerena ye kangi akorumu te molorumu. 3Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku konjiringi yema kinie, Parisi yema kinie, ene Yesusini walsipelle nimbendo: “1Koro mololi, wale Sambate kinie kuru toli yambo te tepo konde limelkanje kapola molo moloye?” nirimu. “Pulu Yemonga ungu manemanga sukundu nambolka nimbe molemoye?” nirimu. 4Nakolo yundu ungu te pundu toko naa ningu we moloringi. Kanu kinie yuni kanu yemo lipe tepa konde lipelle yundu “Pui.” nirimu.

5Aku tepalie Yesusi yuni pea moloringi yambomando nimbendo: “Ene molkomele yambomanga ye tenga kango te molo kongi kao te Sambate wale tenga no muru tenga manie tomu liemo kanu yemone yunge kangomo molo kongi kaomo tamburembu wendo naa limbeye?” nirimu.

6Aku nirimu pilkulie ‘Olione “Sambate wale tenga kango molo kongi kao wendo limbe akumu papu.” nimumu liemo yuni “Yemo papu Sambate walemo kinie lipu taponjikiru.” nimbe.’ ningu pilkulie ungu te pundu toko ningi aulke te naa lerimu.

7Parisi ye ailimunge ulkena langi nongendo oringi yamboma ye ailimenga polo kumbikundu ‘olio molamili.’ ningu konopu siku moloringi kanopalie Yesusini ene ungu mane sipelle nimbendo:

8-9“Ye tene nu kinie yambo mare pea “Langi namili wai.” nimbé kinie nu ongolie ye ailimenga polo kumbikundu tenga puku naa molani. Nu kanu polomonga moloni kinie pe ye aili te yu imbi olandopa molomba

ye te yu kepe ‘Langi pea namili oi.’ nimbé ye te ombá kinie ulke pulu yemone nundu nimbendo: “I ye ailimu nu moleno polo akuna molopili polomo si.” nimbé kinie nu pipili kolkolie polo te lupe, namba naa leli yambomanga polo tenga puku moloni.

¹⁰“Akumunge, ye tene nundu “Langi pea namili oi.” nimbé kinie yunge ulkena puku namba naa leli yambomanga polo tenga puku molani. Akuna moloni kinie ulke pulu yemone nu molonine ombalie nundu nimbendo: “Ano, i polona naa molko ye ailimenga polona ongo moloi.” nimbé kinie langi pea nongo molonge yambomane nu kinie temba mele kanokolie nu ‘Ye ailimu.’ ningu kanonge.” nirimu.

¹¹“Yambomane eneno imbime ambolko ola limele yamboma [Pulu Yemone] topa manie mundumbe, nakolo yambo eneno toko manie mundulimele yamboma yuni enenga imbime ambolopa ola limbe kanumu.” nirimu.

¹²Kanu kinie Yesusini ulke pulu yemondo nimbendo: “Nu yambomanga langi kalonjikulie nunge pulu lemoma kinie, nunge angenali kinie, ye kamakoma kinie enendo ‘Langi pea namili wai.’ ni naa nieni. ‘Enene walse altoko pundu mele toko, nando ‘Langi pea namili oi.’ niengi.’ ni naa nieni, molo! ¹³Nu yambomanga langi kalonjikulie yambo koropama kinie, kimbu ki lkinuwa tambulurumu yamboma kinie, kimbu keru lerimuna mimi siku aulke naa andoringi yamboma kinie, mongo keru lerimu yamboma kinie enendo ‘Langi pea namili wai.’ nieni. ¹⁴Enene aku langime pundu paa manda naa tongemonga nu konopu siku molko konjini. Walse konopu sumbi nimbe pepili molemele yamboma kolko lomboroko ola molonge aku walemonga ya nikiru mele nu aku siku tenimunge mele kalomba lini.” nirimu.

¹⁵Parisi yemonga ulkena Yesusi pea langi nongo moloringi ye tene Yesusindu nimbendo: “Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokomba koleana langi nomolo yamboma [olio] malo.” nirimu. ¹⁶Nakolo Pulu Yemonga Isirele yamboma Yesusi yunge ungumu naa pilku liku su siringimunge mulu koleana puku naa molonge pilipelie yemone nirimu ungumu pilipelie Yesusini ungu te pundu topa ungu iku te topalie nimbendo:

“Ye tene ‘Yambo aisili pea langi namili kalambo.’ nimbelle yambo aisilindu “ ‘Langi kalopolie namili wai.’ nimbú kinie wangi.” nimbe, nimbe mundurumu. ¹⁷Langi nonge enamo wendo orumu kinie yunge kendemandemondo nimbe mundupelie nimbendo: “Oi “Langi pea namili wai.” nirindu yambomando “Kinié enamonga langi kalonjindu kene namili wangi.” nipui.” nirimu.

¹⁸Nakolo ene pali naa ongendo yu mele mele “Takaraki lekemo kene naa omolo.” niringi.

Tene nimbendo: “Na ma konde te topo tondumu kanopumbundu na naa ombó kene ninji.” nirimu.

¹⁹Tene nimbendo: “Nane kongono teli kongi kao rureponga talo topo tonduma pupu kanopumbundu manda naa ombó kene ninji.” nirimu.

²⁰Tene nimbendo: “Kinié mindi ambo lindumunge na manda naa ombó.” nirimu.

²¹[_Aku siku niringi kinie pilipelie_] kendemandemo kelepa yando ombalie niringi mele yunge ye ailimu nimbe sirimu.

Kanu kinie ulke pulu yemone mumindili kolopalie kendemandemondo nimbendo: “Nu welea lkisiku puku, i kolea ailimunge aulke ailimenga kinie aulke kangamanga kinie puku, yambo koropama kinie kimbu ki lkinuwa tambulurumu yamboma kinie, mingo keru lerimu yamboma kinie kimbu keru lerimuna mimi siku aulke naa andoringi yamboma kinie, ene liku mengo oi.” nirimu. ²²Kendemandemone aku tepalie kelepa omba nimbendo: “Ailimu, ninu mele tendu nakolo langi noli polona kolea mare we lemola.” nirimu.

²³Kanu kinie Ailimuni yunge kendemandemondo nimbendo: “Aku tekemo kene nu altoko puku, kolea ailine ulsu puku aulke ailimenga kinie aulke paka makamanga puku, yambo kanoko lenjinime pali mengo wani. “Molo.” ningí yamboma kepe karaye teko mengo wani. Nanga ulkemo si nipili kene aisili wangi.” [_nirimu.] ²⁴“Paa tambu ya kana. Na paa sike ene nimbu sikirumu: Nane pulu pulu “Langi pea namili wai.” nimbu, nimbu mundurundu yambomanga telu kepe paa naa ongo langi nonge. Paa molo.” nirimu.” nimbe [Yesusini aku sipe ungu iku te torumu.]

²⁵Yesusi aulkena omba purumuna yambo aisili liku maku toko yu lombili andoringi kinie yu we angilipe topele topa kanopalie enendo nimbendo: ²⁶“Yambo tene na lombili ombando na olandopa konopu naa monjipelie na lombili manda naa ombá. Yunge lapa kinie, anumu kinie, menu kinie, ambolangoma kinie, angenupili kinie, kemulupili kinie, yu yuyu kepe, ene pea olandopa konopu monjipe, na manjipe konopu naa monjipelie na lombili manda naa ombá. ²⁷Yambo tene ‘Yu lombili pambo.’ nimbelle yamboma unju perana angilku mindili nongo kolemele mele yuni unju pera mele gomo lembando ‘Na yu lombili pumbundu mindili nondu liemo papula; kolondu liemo papula.’ naa nimu liemo na lombili manda naa ombála.

²⁸“Enenga ye tene ulke aili tondolo te takombando yu ou naa takopalie kanu ulkemonga konopu lipe mundupelie yuyu nimbendo: ‘Ulke takopo pora simbumunge kou mone manda nosilionje molo molo tombanje?’ nimbe pilipelie ‘Nanga kou mone manda nosindu liemo manda takombo.’ konopu kimbu sipe naa molombaye? [_Aku sipe temba kanumu.] ²⁹Yu aku sipe ou naa telkanje pe yu kanu ulkemo takombando unju pote mindi topo topa lipe polopalie pe kou mone molo tomba kinie kamu manda naa takopa pelka. Akumunge yambomane yu ungu taka tonjiku tae tenjilimelka. ³⁰Enene tae tenjiku ungu ururumi toko ningindu: “I yemo

ulke aili tondolo te takomba takorumu nakolo yunge kou mone molo torumuna yu manda naa takopa pora sirimu.” ningu tae tenjilimelka.

³¹ “Te walsikirula. Enenga ye nomi tenga talapemo kinie ye nomi kingi tenga lupe talapemo kinie opa tengele kinie te yu tomba temba, te yunge koleana we molomba. Ene omba tomba ye nomi kingimu yu opa teli ye tuwendi tausini memba ombá. Nakolo we molomba ye nomimu yunge opa teli ye tene tausini mindi molonge. Kokele tonge onge kinie we molomba ye nomimu yunge yema walsipe pilipelie nimbendo: “Olio opa teli ye tene tausini mindi molopolie olio ongo tonge yamboma anju manda tamili molo moloye?” ni naa nimbéye? ʼAku sipe manda manjipe pilipe molomba kanumu.ʼ ³² Kanu kinie kanu ye nomi kingimu yuni ‘Olione ene anju manda naa tamili.’ nimbe pilimu liemo yunge ye mare lipelie, ye tuwendi tausini memba ombá ye nomimu aulke suluna ombámonga “Pai.” nimbe lipé mundupelie nimbendo: “‘Opa naa tepo we taka lepo molamili kene nane nambolka ulu te teamboye?’ ningu walsiku pilipai.” nimbé.ʼ ʼnirimu.ʼ

³³ ʼUngu ikutolo topa kelepalie nirimumuni, pe ungu ikutolonga ye talone telembelka melemonga ungu pulumu ene nimbe sipelie nimbendo.ʼ “Kanu yetolone telembelka, aku sipe mele enenga yambo te yuni ‘Na lombili wambo.’ nimbelle yunge melema pali kinie, yunge yamboma kinie, yunge kou mone kinie, yunge kangi kinie, aku melema mindi konopu monjipe na olandopa konopu naa monjilimo yambomo na lombili manda naa ombá.” ʼnirimu.ʼ

³⁴ ʼAku nimbelle kelepa nimbendo.ʼ “Api kusa akumu mele peangamo nakolo yu songo naa temba kinie ‘Yu kelepa songo tepili.’ ningu ulu te manda temoloye? ³⁵ Kanu api kusa songo naa telimu nambe temoloye? ‘Poniena lipu mundumulú kinie langi manda naa ombá; yu ma kopongo te molo.’ nimbu kanopolie we ele temolo.” ʼnimbelle.ʼ

“Yambo komu peo lemba yambomane i nikiru mele piliei.” nirimu.

15 ¹ Kou takisi lili yema kinie ulu pulu kerime teli ye wema kinie ene pali Yesusinge ungu pilingindu yu molorumuna nondoko oringi. ² Parisi yema kinie Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie enene aku teringi mele kanokolie konokono ningu ningindu: “I yemo yu tepa kenjikimu. Ulu pulu kerime ambololi yamboma “Pea molamili wai.” nimbelle, langi alieli ene pea nongo molemelela.” niringi.

³ Yesusini ene aku siku niringi pilipelie ʼi ungu ikuma ene topa sirimu.ʼ Ungu iku imu topalie nimbendo:

⁴ “Enenga ye tene kongi sipisipi pape paono monjilke kinie te talopa lelkanje yuni sipisipi po paono tene kelepa nani wema kolea ku leline molangi kelepa pupe, talopa lelka sipisipimu kanopa limbendo korolipe naa pulkeye? ʼKorolipe pulke.ʼ ⁵ Pe kanopa lipelie yuni konopu sipe

apu topa ulkendo memba pulke. ⁶Kanu kinie ulkendo ombalie yemone yunge pulu lemo yambomando kinie yunge ulke kere pongolo pelemelka yambomando kinie walsipelie nimbendo: “Nanga kongi sipisipi talopa lemumu kanopu lindu kene pea konopu sipu molamili wai.” nilke.”
 7Nirimu.]

⁷Nimbelie ungu ikumunge pulumu nimbe para sipelie nimbendo: “Nane ene ungu te nimbu sikirumu: Yambo konopu sumbi nimbe pepili molemele yamboma aku siku molemelena ene ulu pulu kerime munduku kelko konopu alowa tenge aulke te naa lemo kanumu, kanu yamboma mulu koleana angellomane konopu we silimele. Nakolo sipisipi nokoli yemone yunge sipisipi talopa lelimu kanopa lipelie paa olandopa konopu silke mele aku sipe ulu pulu keru ambololi yambo te yunge ulu pulu keru telemoma pilipe keru pilipe mundupe kelepa konopu alowa tembamonga angellomane paa olandopa konopu singi.” Nirimu.]

⁸Nimbelie kelepa ungu iku te pea topalie nimbendo:]

“Te i walsikirula: Ambo te kou mone suruli mele engaki rureponga talo nosipelie nilkemone, pe kanu kou suruli mele te manie pulkenje yu tepe llame kandopa ulke puri memba kanopa limbendo naa korolkaye? Paa korolkamo.” ⁹Kanu kinie kanu koumu kanopa lipelie yunge pulu lemo yamboma kinie yunge ulke kere pongolo pelemelka yamboma kinie walsipelie nimbendo: “Nanga kou mone suruli manie pumumu kanopu lindu kene pea konopu sipu molamili wai.” nilke.

¹⁰“Nane ene nimbu sikirumu: Kanu ambomo konopu silke mele aku sipe ulu pulu keru ambololi yambo te yunge ulu pulu keru telemoma pilipe keru pilipe mundupe kelepa konopu alowa tembamonga Pulu Yemonga angellomane konopu singi.” nirimu.

¹¹Aku nimbelie.] Yesusini kelepa ungu iku yepoko sipemo pea topa ye ailime mane sipelie.] nimbendo:

“Ye te, yunge kango talo moloringili. ¹²Walse akiliomone lapando nimbendo: “Tara, nu kolonimunge monge melema isili ou moke teko na sini mele sieni.” nirimu kinie kanu yemone yunge nosirimu melema moke tepalie yunge kangotolo sirimu liringili.

¹³Kanu melema elte sirimu kinie akiliomo wale pokore mindi molopalie, pe mele sirimuma pali lipe memba aulke sulu tenga purumu. Aulke sulu pupelie nirimumuni, kolea tenga pupe molopalie yu ‘Langi peangama nambo.’ nimbe, ‘Mulu wambale peangama pakambo.’ nimbe kou mone aili tepa pulimo melema topo topa lipe panjipelie, ‘No nambo.’ nimbe topo topa lipe, ‘Amboma pea peamili.’ nimbe kou mone sipe, aku telipe purumu kinie yunge kou mone melema pali pora nirimu.

¹⁴Yunge melema kinie kou mone kinie pora nirimu kinie yu paa koropa purumu. Kanu kinie yu molorumu koleana engele aili tepa lerimu kinie yu melema pali molo torumu kinie yu paa engelene kolorumu.

15 Yu engele terimuna yu kanu kolea pulu ye te molorumuna pupe “Kou kongono te teambo si.” nimbe mawa terimu kinie yuni nimbendo: “Kapola, nanga kongi tapu tenjiku langi nurupuluma ‘Nangi.’ ningu liku si.” nirimu. 16 Ga kiluma kinie konapa buluma kinie kongi sirimuma ‘Nambo.’ nimbe pilipe molorumu nakolo yu te naa siringi.

17 Kanu kinie pe yu konopu lipe mundupe pilipelie yu yuyu nimbendo: “Taranga kongono tenjilimele yamboma ga aisili nongo olo telemo nakolo na ya engelene kolopolie kamu kolombo tekero. 18 Akumunge na pupu Tara molemona pupulie yundu nimbundu: “Tara, nu kinie Mulu Koleana Molemo Yemo kinie nane tepo kenjirindu. 19 Na kango kerimu kene nunge marena molombo kapola naa temba kene nunge kongono ye te molambo.” nimbú.’ nimbe pilirimu. 20 Aku nimbe pilipelie yu molorumu koleamo mundupe kelepa, lapa molorumuna pumbe purumu.

Yu ulkendo pumbe purumu kanu kinie yunge lapane yu sulu tepa orumu kanopalie yu kondo kolopa lkisipe pupe yu kangulurumu.

21 Kanu kinie kangomone lapando nimbendo: “Tara, nu kinie Mulu Koleana Molemo Yemo kinie nane tepo kenjirindu. Na kango kerimu kene nunge marena molombo kapola naa temba kene nunge kongono ye te molambo.” nirimu.

22 Aku sipe nimbe molorumu kinie lapane yunge kongono tenjiringi kendemande yemandu nimbendo: “Welea puku nanga mulu wambale peangamo liku mengo ongo yu pakonjiku, ki ongi te liku yunge kine monjinjiku, kimbu su liku yunge kimbuna monjinjeyo. 23-24 Aku tekolie kongi kao walo ailimu toko kalonjiku molombolona mengo wai.” nirimu. “Nanga kangomo yu koronga ou purumu, ‘Yu kolorumunje.’ nimbu pilirindu nakolo kinié yu kelepa okomo. Yu ou pupe tepa nema lirimu nakolo kinié altopa okomo kanopo likimulu kene konopu sipu kongi kao nombo molamili.” nirimu kinie ene aku siku konopu siku kongi nongo moloringi.

25 Nakolo yunge kango komomo poniena kongono tepa molopalie pe ipupini ulkendo ombá orumu kinie ene konopu siku musiki toko denisi teko moloringi ungumu pilipelie 26 yuni kongono kendemande ye tendo “Ungu te niembo oi.” nimbelle nirimumuni, yundu walsipelie nimbendo: “Ulu tekemelemono nambemuna tekemele?” nimbe walsirimu.

27 Kanu kongono kendemande yemone yundu pundu topa nimbendo: “Angena omuna laniene kanopa yu manda mele molopa ulu te naa tepa omuna kanopalie konopu sipe “Kongi kao walo ailimu namili.” nimbe topa kalomu.” nirimu.

28 Aku sipe nirimu pilipelie komomo yu mumindili kolopalie “Na ulkena suku paa naa pumbu!” nirimu.

Aku nirimu pilipelie lapane wendo omba yundu nimbendo: “Olio pea konopu sipu molamili oi.” nimbe mawa terimu kanu kinie

²⁹lapando pundu topa nimbendo: “Pílie! Na alieli, ponie aisili, nunge kongono tenjipu molopolie nu nilino unguma alieli pilipu lipu tenge panjipu, walse kepe nunge ungu te karaye naa tepo molio nakolo nuni nando walse kepe kongi meme walo te ‘Kangoma kinie pea konopu siku nongo molangi.’ ningu naa silino. ³⁰Nakolo kinié nunge kango te omba, yuni ambomando “Na pea peambili kou mone siembo.” nimbe nunge kou mone ene sipe pora sirimu, kanu kangomo omu kinie nu konopu siku ‘Kongi kao walo ailimu namili.’ ningu tonu lepamo.” nirimu.

³¹Lapane yundu pundu topa nimbendo: “Kangomo, nu kinie na pea alieli molebolo kinie nanga melema pali oltonga. ³²Nakolo kinié angena kolorumu kanumu altopa omu. Yu ou pupe tepa nema lirimu, kinié kelepa omu kanopo likimulu kene olio papu konopu sipu musiki topo langi nombo molkomolo.” nirimu.” _{nimbe Yesusini} nirimu.

16 ¹Aku nimbelle, Yesusini yu lombili andolimendo nimbendo: “Walse ye kamako te molorumu kinie yunge mele nosirimumanga nokoli ye te molorumula. Walse yambo marene kamakomo molorumuna ongo, yunge melema nokonjili yemone terimu mele ongolie yundu ningindu: “Nunge mele nosilinomanga nokonjili yemone nu tepa kenjipe, nunge melema ‘We manie pupili.’ nimbe yu akuma nokopa naa konjilimo.” niringi.

²Aku niringi pilipolie kamakomone kanu yemondo ‘Oi.’ nimbelle yundu iri topa nimbendo: “I ungu nambolka ungumu nikimiliye? Nuni nanga melema teko kenjilino mele níngi kinie pilipulie nuni nanga melema terinu teleno mele bokuna toko, yando sikulie pe pani. Nu nanga melema altoko manda naa nokani. Nu makorombo.” nirimu.

³Kanu melema nokonjili yemo yuyu nimbendo: “Apa! Kinié nambe teamboye? Nanga ailimuni nanga kongono teliomo wendo lipe na makoromba tekemo kene na nambe teamboye? Na ma akumbundu tondolo naa pulimona aku kongonomo manda naa tembo. Yamboma langi mawa tembono pipili kolombo. ⁴Akumunge na tembo mele kinié pilipero. _{Nanga ailimuni} pundu anjirimu yamboma lipu taponjipulie enendo ‘Pundu ekendo mindi tangi, ekendo manie pupili.’ nimbú kinie, pe na makoromba kinie kanu yambomane na konopu siku liku taponjikulie nando “Pea peamili oi.” níngi.” nimbelle nirimumuni,

⁵yunge ailimuni pundu anjirimu yamboma ‘Yu mele mele wangi.’ nimbe kumbi lepa orumu yemondo nimbendo: “Nanga ailimuni nu kinie nambolka mele pundu anjirimuye?” nimbe walsirimu kinie

⁶yuni pundu topa nimbendo: “Wele mingi pape paono pundu anjirimu.” nirimu kinie

kamakomonga melema nokonjili yemone yundu altopa nimbendo: “Pundu anjili bokumu i sikiru; ya manie molko, pape paono toko monjiringi gomomo ora toko ele tekolie kolo wangoko gomo kondena wele mingi tu paono tene welea toko monji.” nirimu.

⁷Yunge bulkundu orumu yemondo nimbendo: “Nanga ailimuni nu kinie nambolka mele pundu anjirimuye?” nimbe walsirimu kinie yuni pundu topa nimbendo: “Rasi witi wale pape paono pundu anjirimu.” nirimu kinie

melema nokonjili yemone yundu altopa nimbendo: “Pundu anjili bokumu i sikiru; ya manie molko, rasi witi wale pape paono toko monjiringi gomomo ora toko ele tekolie kolo wangoko gomo kondena rasi witi wale po paono welea toko monji.” nirimu.

⁸Yu aku terimu pilipelie ye kamako ailimuni kanu tepa kenjili yemo yu kapi nirimu. Yunge melema sike wa mele lippe tepa kenjirimu nakolo yunge pilipe konginjilimu paa olandopa perimu pilipelie yu kapi nirimu.

“Ya mana molko, Pulu Yemo konopu naa monjilimele yamboma, enenga pilipe konginjilimu paa olandopa; pa teline molko Pulu Yemo konopu monjilimele yamboma enenga pilipe konginjilimu maniendopa. We yambomane yambo te kinie kou kongono tengendo, molo ulu te tengendo aulkemo sumbi siku kanoko akisiku konjilimele; pa teline melemele yamboma aku sipe tondolomo maniendopa pelemo. We yamboma aku siku molemelemonga ɿye ailimuni tepa kenjili yemo aku sipe kapi nirimu.” ɿnimbe Yesusini nirimu.

⁹“Nane enendo nimbu siembo: Kinié ya mana molkolie mana melema liku ‘Yamboma nunge angenali mele molangi.’ ningu nunge mele nosilinomanga ene liku taponjeni. Pe melema pora nimbé kinie nu kolea peanga kamu kamu lembana puni kinie akuna molongemane nundu “Ya kamu pea molamili.” ningí.” ɿnirimu.

¹⁰“Yambo tene yambo tenga mele layetolo nokopa konjinjilimo kinie kanopalie ‘Mele aisili simbu kinie nokopa konjinjimbe lemo.’ nilimo. Yambo tene yambo tenga mele layetolo nokopa konjinjilimo kinie kanopalie “Mele aisili simbu kinie nokopa konjinjimbe lemo.” nilimo.

¹¹Nuni ya mana nosilimele melema nokoko naa konjinu liemo nu paa sike mele aisili peanga lupema, Pulu Yemone silimo mele aisili peangama, ‘Nokonjeni.’ manda naa nimbé. ɿYa mana nosilimele melema maniendopa, Pulu Yemone silimo mele aisili peanga lupema olandopa kanumu.” ¹²Nuni ya mana nosilino melema paa sike nunge molo, kanu melema Pulu Yemonga. Akumunge nuni yunge melema nokoko naa konjinjinu liemo pe yuni ‘nunge noseni.’ nimbe simbe tepa molemo melema manda simbeye?

¹³“Kendemande yambo teluni ye aili talonga kongono lippe tere lepa manda naa tenjimbe. Ye aili te konopu keru panjipe, te konopu monjimbe. Molo aku naa temu liemo ye aili tenga ungu nimbéma paa konopu sipe pilipe lippe kongono nimbéma tondolo mundupe tenjipe, te konopu keru panjipe yunge ungu nimbéma ta nimbé. Yambomane Pulu Yemonga kongonomo kinie Kou Monemonga kongonomo kinie liku tere lelko manda naa tenjingí.” nirimu.

¹⁴Yesusini aku sipe nirimu pilkulie Parisi yema ene kou mone kepe melema kepe konopu paa aisili monjiringimunge yuni ungu nirimumu liku su siku tae teringi kinie

¹⁵Yesusini enendo nimbendo: “Ene eneno i siku ningindu: ‘We yambomane olio Parisi yema konopu sumbi sipe pepa, peangama molemolo kanoko niengi.’ ningu molemele nakolo enenga konopuna paa sike pelemo mele Pulu Yemone kanopa molemo. Mana yambomane kanokolie ‘Mele paa peanga, mele paa olandopamo.’ nilimele melema Pulu Yemone kanopa keru kanolemo.” _{┌nirimu.┐}

¹⁶“No Linjili, Jono ou mana naa omba molopili Pulu Yemone yamboma ‘Teai.’ nirimu mele _{┌Pulu Yemonga ungu manema yando nimbe sirimu ye,┐} Mosisini torumu bokuma kinie, Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yemane boku toringime kinie, kanu bokumanga molorumu, yandopa yandopa mane siku yamboma ningu siringi. Nakolo kinié, Pulu Yemone omba ye nomi kingimu molopa yamboma nokopa konjimbe temane peangamo topo silipu andolemolo. Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokomba yambo talapena sukundu puku molongendo yamboma ekelepa teko pulimele. ¹⁷Mulu kinie ma kinie walse manda pora nimbé nakolo Pulu Yemone ungu manema Mosisini yando nimbe sipe boku torumu bokumanga molemo ungumanga imbi torumumanga imbi telu paa wallo kolte kepe manie manda naa pumbe. Pulu Yemonga ungu manema pali lepa mindi pumbe.” _{┌nirimu.┐}

¹⁸“Ye tene yunge ou limo ambomo makoropa “Kamu pui.” nimbelie kelepa ambo te limo kinie aku yemone wa ulu kerinele telemo. “Pui.” nimbe makorolemo ambomo pe ye tene yu limo kinie kanu yemo kepe wa ulu kerinele telemola.” _{┌nirimu.┐}

¹⁹_{┌Nimbelie} Yesusini kelepa temane te topalie nimbendo:

“Ye kamako te molorumu. Yunge wale pakoli paa peanga kou paa olandopa pulime pakopa, alieli yunge ulkena langi peangama mindi nomba perimu. ²⁰Ye koropa te molorumula, kanumunge imbi LLasirasi. Yu enamanga taki taki ‘Kamakomone yu kondo kolopa kou mone te molo langi te simbenje.’ ningu yunge ulke kerepuluna ‘Molopili.’ ningu mengo ongo monjiringi. Yunge kangime pali ereli terimu. ²¹Aku erelime owamane ongo pene mane leringi. Yu ‘Kamakomonga langi pundu manie pumbema lipu nombó.’ nimbe molorumu.

²²Pe walse koropamo kolorumu. Kolorumu kinie angellomane yunge minimu liku, _{┌Juda yambomanga pulu pulu anda kolepa,┐} Eporayamo molorumuna mengo puringi. Kamakomo kolorumula. Yambomane yu ono teringi. ²³Kanu kinie yu tepe koleana mindili nomba molopalie, yuni mongone olando sipe kanopa aulke suluna Eporayamo kanopa LLasirasi pea moloringili kanorumu. ²⁴Kanopalie ungu te tondolo mundupe

nimbendo: “Toto Eporayamo, na kondo kolkolie ‘LLasirasini nona ki sundumu manie mundupelie ‘Nanga alimbeluna koma lepili.’ nimbe tenjipili.’ ningu yu yando munduyo. Na i tepemonga paa mindili nombomo.” nirimu.

²⁵Nakolo Eporayamone yundu nimbendo: “Toto, ou moloringili mele pfile! Elte mana moloringili kinie nu mele aisili nosiku kapola molorunu; LLasirasi yunge mele kerime nosipe, molopa kenjirimu kanumu. Pe kinie yu konopu peanga pepili molemo, nu mindili nongo moleno. ²⁶Molo nane “E.” nilkenje yu andine manda naa la olka. Olio kinie ene kinie ai suku singine [Pulu Yemone] kombu ailimu lirimu lemo kanumu. Pe kinie ya molemolo yamboma ‘Ene molemelena anju pamili.’ ningi kinie manda naa pungila; enenga yamboma ‘Yando wamili.’ ningi kinie yando manda naa ongela.” nirimu.

²⁷Kanu kinie kamakomone nimbendo: “Aku lepamo kene, Toto, yu nanga pulu koleana pupili mundeni nimbu mawa tekero. ²⁸Nanga angenupili te pakara molemele kanumu. I kolea mindili noli koleana ene kepe naa wangi kene yuni ene lepi lepi topa ungu nimbe sipe konjipili.” nirimu.

²⁹Nakolo Eporayamone yundu nimbendo: “Mosisini boku torumu bokuma kinie Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yemane boku toringi bokuma kinie nosilimele kanumu. Enene kanu bokuma kanoko piliengi!” nirimu.

³⁰Kanu kinie kamakomone nimbendo: “Toto Eporayamo, aku manda molo. Kolorumu yambo te lomboropa ola molopa ene molemelena pupe nimbe simu liemo ulu pulu keru telemelema pilku keru pilkulie siye kolko konopu alowa tenge.” nirimu.

³¹Eporayamone yundu nimbendo: “Mosisinge unguma kinie Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yemanga unguma kinie [bokumanga toringi molemo akuma] pili naa pilingi liemo kolorumu yambo te lomboropa ola molopa pupe nimu liemo yunge ungumu naa la pilingi.” nirimu.” nimbe Yesusini temane te aku sipe torumu.

17 ¹Yesusini yu lombili andolimendo nimbendo: “[Na] ‘Sike’ ningu tondolo munduku pilimele yamboma kelko bulu siku munduku kelenge uluma sike wendo omba nakolo yambo tene nanga yambo te kondi tombamonga aku yambomo na bulu sipe anju pumu liemo kanu kondi tomba yambomo mindili nombomo paa molopa kenjimbe. ²Nanga yamboma aku sipe kondi tomba yambomo yu kou paa aili te moko toko nomine lenjiku ‘Yu kamu kolopupili.’ ningu paka toko nomuna paa maniekondo mundulimelkanje paa papu. Aku siku toko mundulimelka kinie yu kolopalie pe yu Pulu Yemonga ambolango tendo ‘Ulu kerime tepili.’ nimbe kondi manda naa tolka. Nakolo yu aku siku nomuna naa mundulimelka

kinie yu yamboma kondi tombamonga Pulu Yemone yu mongo aili tepa silke kene enene yu nomuna papu paka toko mundulimelka.

³“Nanga yamboma, ene eneno telemele mele kanoko konjeme.

“Angena tene nu kinie ulu te tepa kenjimbe kinie yu molombana puku ninindu: “Ano, nuni na teko kenjinu.” nieni. Aku nini kinie yu pilipelie nimbéndo: “Ano, sike tepo kenjindu kene kondo kolambo.” nimbé kinie nu kinie kanu ulu keru temba ulumu ‘Manie pupili.’ ningu siye kolani.

⁴Kanu kinie ena telumunge yu wale yepoko pakara aku sipe nu kinie tepa kenjipe, pe kelepa wale yepoko pakara konopu alowa tepa nundu “Ano, kondo kolambo.” nimbé kinie kapola, nu wale yepoko pakara kanu ulu keru tembama ‘Manie pupili.’ ningu siye kolani.” nirimu.

⁵Kanu kinie Yesusini ou “Nanga kongonomo tenjipai.” nimbe lipe mundurumu yemane yundu ningindu: “Ailimu, nu ungu nilino mele olio ‘Sike ungumu.’ nimbu laye tepo mindi pilipu lipu ambolemolo kene nuni ‘aili teko pilku liku tondolo munduku ambolangi.’ ningu liku taponjeni.” ningu mawa teringi kinie

⁶[_Ailimuni_] enendo pundu topa nimbendo: “Unju tenga mongo akumu mele paa kangamo nakolo kanu mongomo mana mundulimolo kinie unju akopa ai lepa angilimo kanumu. Aku sipe mele, ene nane ungu nilio mele unju mongo kanga mele paa wallo kolte mindi pilku liku ambolemelkanje, enene ‘Pulu Yemone nanga ungumu manda pilimbe.’ ningu ya angilkimu unju aili akumundu “Nu pulkeno pali lkuruku puku, nomuna kelko angili.” nilimelka kinie kanu unjumu enenga ungumu pilipe lipelie aku sipe manda telka.” [_nirimu.]

⁷[_Nimbelie ungu te pea nimbéndo:] “Enenga ye te yunge kendemande ye tene ponie tenjimbe molo kongi sipisipi tapu tenjimbe kinie pe ipupini ulkendo ombá kinie yunge ailimuni yundu “Ya ongo manie molko ga noi.” nimbéye? [_Aku manda naa nimbé.]” ⁸Kanu kongono tenjili yemo yu kongono tepa kelepa ulkendo ombá kinie yunge ailimuni yundu i sipe nimbé: “Nanga ga kalonjiku boroko sikulie pe na nanu ga nombo pora simbu kinie nu puku nunge ga kalko nani.” nimbé. ⁹Ye ailimuni ‘Tei.’ nimbé mele yunge kendemande yemone pilipe lipe tembamonga “Ange, papu tenu.” nimbéye? Aku naa nimbé.

¹⁰“Aku sipela, enene Pulu Yemone enendo “Kongono tenjei.” nilimo mele pali teko likulie ene eneno ningindu: ‘Olio kendemande kerime.’ niengi. ‘Yuni olio “Teai.” nilimo mele manjipu tepo, kongono olandopa te naa tepolie olio kendemande kerime molemolo.’ niengi.” nirimu.

¹¹Yesusi kolea aili Jerusalleme pumbe pupelie nirimumuni, kolea Gallilli kolea Sameria disirikitolo aulke ai suku singine pupelie, ¹²kolea kanga tenga sukundu purumu. Sukundu purumu kinie kuru kendi noli ye rureponga talo yu aulke omba purumuna ongo anju siku angilku ¹³enene ru ningulie ningindu: “Yesusi, Ye Nomimu, olio kondo kolo.” niringi.

¹⁴Yuni ene kanopalie nimbendo: “Pulu Yemo popo tonjili yema molemelena puku, enenga kangime liku ora sipai.” nirimu. Kanu kinie ene pungí puringi kinie ene kuru pora nimbe umbu kangí angilirimu.

¹⁵Enene konde pukulie kanoringi kinie ye akumanga te yando omba ungu tondolo nimbe Pulu Yemonga imbi ambolopa ola linjilipe omba
¹⁶Yesusi angilirimuna manie pupe tamalu pepa yundu “Paa ange.” nirimu. Kanu yemo yu Sameria yemo.

¹⁷Kanu kinie Yesusini nimbendo: “Nane ye rureponga talo tepo konde naa linduye? Pe kinié rureponga telu akuma tena molemeleye? ¹⁸Te pea yando ongo Pulu Yemonga imbi ambolko ola naa linjikimiliye? I ye lupemo mindi okomoye? Isirele ye kuru kendi nomu tepo konde linduma tena molemeleye?” nirimu.

¹⁹Kanu kinie yuni Sameria yemondo nimbendo: “Ola angilku puyo. Nane nu manda tembomonga tondolo munduku pilinumuni nu konde punu.” nirimu.

²⁰Parisi yemane Yesusi walsiku pilkulie ningindu: “Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokomba walemo tewale wendo ombáye?” niringi.

Yesusini enendo pundu topa nimbendo: “Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa yamboma nokomba walemo wendo ombándo yamboma mongone kanonge ulu te naa wendo ombá. ²¹Ene kinié ya molemelena Pulu Yemo koronga ye nomi kingimu molopa yambo mare nokolemona yu ye nomi kingimu molopa yamboma kinie melema pali nokomba ulumundu yambo tene “Kaname! I wendo okomo.” ningu, “Andi wendo okomo.” ningu, aku mele manda naa ningí. Kanu walemo koronga wendo okomo lemo.” nirimu.

²²Aku nimbelle Yesusini yunge lombili andolimendo nimbendo: “Enene “Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo wallo kolte kanamili.” ningí walema wendo ombá nakolo naa kanonge. ²³Yambomane “Wine molemo.”, “Ya molemo.”, ningí. Nakolo aku sipe ningí kinie kolo tonge kene ene lombili naa pangi. ²⁴Kariapá lipé sinjipe telemo kinie koleama pali pa telemo yambomane pali kanolemele. Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo aku sipe mele kelepá ombá. ²⁵Nakolo ou yu mindili aili tepa nombá, kinié molemele yambomane yu liku su siku bulu singí. Kanu kinie kolopa lomboropa ola molopalie nimbemone, pe “Ombá.” nikiru mele ombá.

²⁶“Ou ye Noa molopili yambomane teringi mele Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo ombá temba kinie yambomane aku siku tengela. ²⁷Ma koleamanga pali no ou naa topili yamboma langi nongo, yema ambo liku, amboma ye puku, aku uluma mindi teko mololiku puringi. Noa nona andoli sipi ulkemonga suku purumu kinie kepe ene aku siku uluma mindi teko molangi no topa koleama pali none aki topa yamboma pali topa konjirimu.

28 “LLote pea moloringi yambomane aku siku teringila. Ene langi nongo bisinete teko ponie panjiku ulke takoko, we ulu akuma teko moloringi. 29 Nakolo LLote kolea aili Sodomu mundupe kelepa kowa purumu kanu walemonga tepe kinie kou tepene nolime kinie lo mele muluna manie omba Sodomu moloringi yamboma pali topa konjirimu.

30 “Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo kelepa ombá walemonga ou teringi nikiru mele pe aku siku teko molongela.

31 “Yu ombá kanu walemo wendo ombá kinie ulke imuna ola molonge yamboma altoko ulkendo puku enenga ulke sukundu nosingí melema puku naa lipangi. Aku sikula poniena molonge yamboma melema lepili nosiku poniena pungí kinie kanu walemo wendo ombá kinie nosingí melema altoko puku naa lipangi. 32 LLote menu terimu mele pilieme. LLote pea Sodomu munduku kelkolo kowa puringili nakolo Sodomu tepe manie orumuna pilipolie Pulu Yemonga angello tene ou “Iki teko naa kanokolo we sumbi siku kowa pale.” nirimu mele LLote menu naa pilipe lipe, iki tepa kanorumu kinie api kusa au lepa kou mele we angilirimu. 33 “Na naa kolopo konopu simbu uluma mindi tepo molambo.’ ningu Pulu Yemonga ungu naa pilku lingí yamboma sike kolonge. Nakolo ‘Na kolondu liemo papula.’ ningu Pulu Yemonga ungu pilku liku teko molonge yamboma naa kolko molko mindi pungí.

34 “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo kelepa ombá walemonga ipulueli yambo talo suluminia teluna pengele kinie Pulu Yemonga angello tene omba yambo te we pepili mundupe kelepa te lipe memba pumbe. 35 Ambo talo langi kalongele teko molongele kinie angello te omba ambo te we molopili mundupe kelepa te lipe memba pumbe. 36 Ye talo lamana unju toko angilingilí kinie Pulu Yemonga angello tene omba ye te we molopili mundupe kelepa te lipe memba pumbe.” nirimu.

37 Yuni nirimu mele pilkulie enene ningindu: “Ailimu, aku ulumu tena tembaye?” niringi.

Yesusini pundu topa ungu iku te topalie nimbendo: “Melema kolopa lemo koleamanga mele kololime nolemele kera ilsepema mele kolopa lemoma kanokolie nongendo manie ongo liku maku tolemele.” nirimu.

18 1 Walse, Yesusini ‘Ene alieli Pulu Yemo kinie ungu ningu siye naa kolangi.’ nimbe yu lombili andolimendo ungu iku te topalie nimbendo:

2 “Walse, kolea tenga kote pilirimu ye te molorumu. Kanu kote pilirimu yemo yu Pulu Yemo kepe mana yamboma kepe, pipili naa kolorumu.

3 Aku koleana ambo waye te molorumula. Kanu ambomo yuni kote pilili yemo molorumuna alieli omba yundu nimbendo: “Na tepa kenjirimu yemo kote tenjembo. Nuni na liku taponjiku kote pilinji.” nimbe mawa te pu opu terimu.

⁴ Ambomo ou kokele orumu kinie kote pilili yemone yundu “Molo, nunge kote naa pilinjimbu.” nirimu nakolo ambomo yu alieli omba mawa terimumunge kote pilili yemo pilipe keru pilipelie yu yuyu nimbendo: ‘Na Pulu Yemo pipili naa kolopo, yamboma kondo naa kolopo molio ⁵ nakolo i ambo wayemo alieli omba walsilimomonga pe altopa omba mawa temba kinie na kamu pilipu keru pilimbu kene yunge kote pilinjembo.’ nirimu.” _¶ nimbe Yesusini _¶ nirimu.

⁶ Aili _¶ Yesusini aku ungu ikumu topa pora sipelie _¶ ungu te pea nimbendo: “Kote pilirimu ye kerimuni ambo wayemondo terimu mele pilieyo. ⁷ Aku sipe mele Pulu Yemone yunge yamboma umbuni silimele yamboma aku telemeleomonga kote pilili yemo molopalie kote naa tenjimbe? Yunge ou mako torumu yambomane ipulueli kepe tangoli kepe alieli “Olionga kote pilinji.” ningu mawa telemele kinie yuni enenga kote naa pilinjimbeye? Yu ou we molopa pe mele “Ene lipu taponjembo.” nimbe taka lepa ombáye? ⁸ Yu temba mele nimbu siembo: Pulu Yemo yu welea omba yunge yamboma lipe taponjimbendo, ene umbuni silimele yamboma kote tenjipelie mindili simbe. Nakolo Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo kelepa wale talo sipe manie ombá kinie “Yambo marene ‘Yuni ene lipe taponjimbe.’ ningu yu mawa teko molonge molo molonje?” nimbe omba kanomba.” nirimu.

⁹ Yambo mare ene enene pilkulie ‘Na peanga. Na sumbi sipu molio, yambo lupema molko kenjilimele. Ene yambo kerime. Ene kinie tapu topo naa molambo.’ ningu pilku andoko moloringi yambomando Yesusini i ungu ikumu topalie nimbendo:

¹⁰ “Ye talo yu mele mele ‘Pulu Yemo kinie ungu niembili.’ ningulu Pulu Yemo popo toko kaloringi ulke tembelena puringili. Te Parisi ye te, te kou takisi lili ye te.

¹¹ Parisi yemo pende tepa ola angilipelie yu yuyu konopuni pilirimu unguma nimbendo: “Pulu Yemo, yambo lupe molemele mele na aku sipu naa moliomonga nu “Ange.” nikiru. Ene wa nongo, ulu pulu kerime teko, ambo yema wa ulu kerinele teko, telemele. I kou takisi lili yemo tepa molemo mele kepe na naa telio. ¹² Na koro tenga tenga wale talo langi mi topo naa nombo, kou mone kinie melema kinie mele tene tene nimbu liomanga telu telu nimbu nu silio.” nirimu.

¹³ Nakolo kou takisi lili yemo nondopa naa omba anju tenga lupe ma kanopa angilipe, ‘Na ye paa keru te.’ nimbe pilipelie pipili kolopa ki lumuni yunge luwine topa angilipelie nimbendo: “Pulu Yemo, na konopuna ulu pulu keru peli yemo kondo koloi.” nirimu.” _¶ nimbe Yesusini nirimu. _¶

¹⁴ “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: I yetolonga Pulu Yemone kou takisi lili yemonga ulu pulu kerime siye kolopa, yu ‘ye sumbi nilimu.’ nimbe kanopa molopili ulkendo purumu, nakolo Parisi yemo yunge ulu

pulu kerime konopuna we pepili ulkendo purumu. Yambo eneno imbi ambolko ola limele yamboma Pulu Yemone topa manie mundumbe, nakolo yambo eneno toko manie mundulimele yamboma yuni enenga imbime ambolopa ola linjimbe.” nirimu.

¹⁵Kanu kinie yambomane enenga ambolango kangama ‘Yesusi yunge kimuni ambolopili.’ ningu yu molorumuna mengo oringi. Mengo onge oringi kanokolie Yesusi lombili andolimene iri toko [“Naa mengo wai.”] niringi.

¹⁶Nakolo Yesusini ambolangomando “Wai.” nimbelie [yu lombili andolimendo] nimbendo: “Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokolemo yambo talape akumu i ambolangoma mele molemele yamboma enenga yambo talapemo kene enene i ambolangoma na moliona wangi pipi siku “Molo.” naa niei.” [nirimu.] ¹⁷“Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Ambolangomane ‘Pulu Yemo olionga ye nomi kingimu molopili.’ ningu molemele mele aku siku naa nilimele yamboma yunge koleana suku paa naa pungí, molo.” nirimu.

¹⁸[Walse] [Juda yambomanga] ye nomi te Yesusi molorumuna omba yundu walsipe pilipelie nimbendo: “Ungu Mane Sili Peangamo, na nambolka uluri tembo kinie na konde molopa konjipe mindi puli ulu pulumu limbuye?” nirimu.

¹⁹Yesusini yundu nimbendo: “Nuni na nambemuna “Peangamo.” nikinuye? Yambo peanga te molo. Pulu Yemo mindi peangamo.” [nirimu.]

²⁰[Aku nimbelie yemone walsirimumunge pundu topa nimbendo:] “Nu [Pulu Yemonga] ungu manema [Mosisini yando nimbe sirimuma] pilino. Yuni nimbendo:

“Ambo ye pulime molo ye ambo lilime yambo lupema kinie wa ulu kerinele naa teangi.” nimbe,
 “Yambo toko naa konjengi.” nimbe,
 “Melema wa naa liengi.” nimbe,
 “Yambomanga kote kolo toko naa tenjengi.” nimbe,
 “Aminieli lanieli kinie teko konjiku, ungu ningí mele pilku liku teko molangi.” nimbe,
 ungu mane akuma sirimu pelemo kanumu.” nirimu.

²¹Aku nirimu kinie pilipelie kanu yemone nimbendo: “Na kangomo molopolie aku ungu manema pali pilipu lipu tepo molorundu mele yandopa kinié kepe tepo molioko.” nirimu.

²²Yu aku nirimu pilipelie Yesusini yundu nimbendo: “Papu teleno nakolo ulu telu mindi naa teleno. Nu puku nunge mele nosilinoma pali kou mone lipukulie, kou mone linime yambo koropama moke teko sikulie na lombili oi.” nirimu. “Nunge [mana] melema aku teni kinie mulu koleana nunge mele aisili peangama lembe.” nirimu.

²³Kanu ye nomimu mele paa aisili nosirimuna Yesusini aku nirimu kinie pilipelie yu konopu keru panjipe konopu umbuni paa tepili anju purumu.

²⁴Yu aku sipe purumu kanopalie Yesusini yu lombili andolimendo nimbendo: “Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokolemo koleana suku pungindu yambo kamakoma paa mindili siku suku pungí. ²⁵Kongi kemele [kongi paa aili te nakolo] kale suru toline suku pumbendo mindili kanga mele sipelie pumbe. Nakolo yambo kamakoma Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokolemo koleana suku pungindu mindili paa aili mele siku pungí.” nirimu.

²⁶Yuni aku nirimu piliringi yambomane ningindu: “Aku liemo mindili nolemelka aulkena nae manda wendo pupe, molopo konjimulu aulkena pumbeye? Te molonje?” niringi kinie

²⁷yuni enendo nimbendo: “Yambomane paa manda naa telemele uluma Pulu Yemone manda temba. Pulu Yemo yuni uluma pali kapola telemo. Ulu te yuni manda naa temba te molo.” nirimu.

²⁸[Yuni aku nirimu kinie pilipelie] Pitane yundu nimbendo: “[Pe olio kinie nambolka uluri wendo ombáye?] Olio olionga melema pali mundupu kelepo nu lombili purumulu mele pulimolo kanumu.” nirimu.

²⁹Yesusini nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Pulu Yemo omba ye nomi kingimu molopa nokomba walemo wendo ombá mele ‘Yamboma piliengi!’ ningu siliku andongendo enenga ulkema kinie, menupili kinie, angenupili kinie, anupili lapali kinie, ambolangoma kinie, akuma siye kolonge yamboma pali ³⁰ya mana paa olandopa mele aisili likulie pe pungí koleana konde molko konjiku mindi puli ulu pulumu lingíla.” nirimu.

³¹Kanu kinie Yesusini [yu lombili andoli] ye engaki rurepo ‘na kinie ene kinie oliolio molamili.’ nimbe ene lipe anju memba pupelie enendo nimbendo:

“Pilieme. Olio kolea aili Jerusalleme pumulú pukumulu. Akuna pumulú kinie ou Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yemane wendo ombá mele ningu bokuna toringi uluma pali Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo kinie kamu wendo ombá. ³²Juda yambomanga ye ailimene Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo liku Juda ye naa molemele yema singí. Enene yu ungu taka tonjiku yu teko kenjiku yunge kumbikerena lkambe toko, ³³yu ka pulsene toko yu toko konjingí. Yu toko konjingí kinie wale yepoko sipemonga lomboropa ola molomba.” nirimu.

³⁴Nakolo yuni ungu nirimumu pilku sunduringi. Ungu pulumu naa pilkulie ungu nirimumu pilku sunduringi.

³⁵Kanu kinie Yesusi Jeriko taono nondopa ombá orumu kinie mongo keru lerimu ye te aulke alselsena molopa yamboma “Kou mone siei.” nimbe mawa terimu. ³⁶Kanu yemone yambo aisili ongo pungí puringi pilipelie yuni “Nambe tekemele?” nimbe walsirimu kinie

³⁷enene yundu ningindu: “Nasarete ye Yesusi omba pukumu.” ningu, ningu siringi.

³⁸Aku niringi pilipelie yuni tondolo ru nimbe walsipelie nimbendo: “Yesusi, [ye nomi kingi] Depisini kalopa lirimu yemo, na kondo koloi.” nirimu.

³⁹Kumbi lelko puringi yambomane yu iri toko “Nu ungu naa nili taka lelko moloi.” niringi.

Nakolo yuni paa tondolo ru nimbe walsipelie nimbendo: “Depisini kalopa lirimu yemo, na kondo koloi.” nirimu.

⁴⁰Yesusi we angilipelie “Yu yando mengo wai.” nirimu. Yu Yesusi angilirimuna nondopa orumu kinie Yesusini yundu walsipe pilipelie nimbendo: ⁴¹“Nane nu nambe teambo konopu lekenoye?” nirimu.

Yuni pundu topa nimbendo: “Ailimu, na mongone melema kanambo nanga mongotolo teko peanga tenjeni.” nirimu.

⁴²Yesusini yundu nimbendo: “ ‘Nane nunge mongotolo kapola tenjimbu.’ konopu lenumunge nu umbu mongo kapola angilipili.” nirimu.

⁴³Yesusini aku nirimu kinie yu tamburembu mongotolo peanga lerimu, melema kanopalie Pulu Yemo kapi nimbe yunge imbi ambolopa ola linjilipe Yesusi lombili purumu. Yambomane pali kanu ulu [tondolo wendo orumumu] kanokolie enene kepe Pulu Yemo kapi niringi.

19 ¹Yesusi yu Jeriko taono omba pumbe purumu. ²[Jeriko akuna] kou takisi lipe takisi liringi yema nokorumu ye te, yunge imbi Sakiasi, yu akuna molorumu. Yu mele aisili nosipe yu kamakomo molorumu. ³Kanu yemone Yesusi orumu kanomba terimu. Yesusi orumuna yambo aisili liku maku toringine Sakiasi yu ye ponjilimu molopalie Yesusi manda naa kanorumu. ⁴Akumunge Yesusi orumuna yu lkisipe kumbi lepa pupelie unju sikamo piki te Yesusi ombá orumu aulkena nondopa angilirimu unju tenga omba ola purumu.

⁵Yesusi akuna ombalie we angilipe olando sipe kanopalie yundu nimbendo: “Sakiasi, nunge ulkena kinié na pea molambili pambili welema manie oi.” nirimu kinie

⁶yu popenge tepa manie omba yundu “Kapola.” nimbe konopu sirimu.

⁷Yesusi Sakiasinge ulkena pea puringili kanokolie ou akuna liku maku toringi yambomane ningindu: “Yu ulu pulu keru teli ye te kinie ‘Molambili.’ nimbe pukumu.” ningulie yu terimu mele kanoko keru kanoringi.

⁸Kanu kinie Yesusi kinie Sakiasi kinie elte ulkena suku molkololie Sakiasi ola angilipe Ailimundu nimbendo: “Ailimu, nane nundu ungu te niembo pílie. Nanga mele nosilioma ekendo lipu yambo koropama sipulie, pe kou te molo melte kolo topo wa mele lirindu melte altopo wa lirindu mele pundu topo yepoko ola panjipu anju simbu.” nirimu.

⁹Yuni aku sipe nirimu kinie Yesusini yundu nimbendo: “Kinié i ulke pulu yamboma Pulu Yemone lipe taponjipe ‘mindili nolemelka aulkena wendo ongo, yu kinie pea molko konjingí aulkena pangí.’

nilimo ulu pulumu likimili. Kinié i ulke pulu yemo yu kepe anda kolepa Eporayamone kalopa lirimu ye te kanumu.

¹⁰“Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemone ‘Yambo aulke lou lelko molko kenjilimele yamboma koropo, ene lipu taponjipu mindili nolemelka aulkena wendo lipu na kinie molko konjingí aulkena lipu monjimbu.’ nimbe orumu.” nirimu.

¹¹Aku sipe nirimu pilkulie Yesusi yu kolea aili Jerusalleme nondopa ombá terimuna kanokolie we yamboma enene ‘Pulu Yemo omba ye nomi kingimu molomba walemo paa nondopa ombá.’ konopu lelko moloringi. Enene aku siku pilku moloringi pilipelie [Yesusi] yuni enendo ungu iku te topalie ¹²nimbendo:

“Ye nomi tenga malo kolea tenga aulke sulu pupe yu kingi molomba namba tondolo te lipupelie ‘Pe yando ombó.’ nimbelle yu purumu. ¹³Ou naa pupili yunge kendemande rureponga talondo “Wai.” nimbelle kou kulupi rureponga talo moke tepa ene yu mele mele kou kulupi telu telu nimbe sipelie enendo nimbendo: “Na wele anju molambo i kou mone sikiru likimilimunge ‘Kou te olandopa pea liemili.’ ningu konopu tondolo munduku teko molangi. Pe ombó.” nimbe yu purumu.

¹⁴Kanu yemo purumu kinie yunge talapena yamboma yu kinie konopu keru piliringine enenga ye te ‘Yu akilipe pupili.’ ningu liku mundukulie ningindu: “ ‘I ye nomimu olionga ye nomi kingi naa molopili.” nimbu molemolo.’ ninji.” ningu yu liku munduringi.

¹⁵Pe kanu yemo kingi nambamo sike lipe memba yando orumu kinie ou kou mone sipe purumu kendemandemande “Wai.” nimbelle “Ene kou mone sirindumunge olandopa kou nambepa liringiye?” nimbe walsirimu.

¹⁶Ou kumbi lepa sirimu yemone omba yundu nimbendo: “Ailimu, nunge kou kulupi te sirinu kanumunge ola panjipu kulupi rureponga talo lirindu.” nirimu kinie

¹⁷ye nomi kingimuni yundu nimbendo: “Kendemande peangamo. Papu terinu. Mele kanga sirindumunge nu teko konjirinu kene nu kolea aili rureponga talo nokani.” nirimu.

¹⁸Ye talo sipemone omba yundu nimbendo: “Ailimu, nunge kou kulupi te sirinu kanumunge ola panjipu kulupi te pakara lirindu.” nirimu kinie

¹⁹ye nomi kingimuni yundu nimbendo: “Aku siku terinumunge nu kolea aili te pakara nokani.” nirimu.

²⁰⁻²¹Pe kendemande te omba yundu nimbendo: “Ailimu, nane pilipulie ‘Nu bisinete tondolo munduku teko, ‘Kou mone lipu nosimumunge yamboma mindili nongi liemo mandala.’ ningu [kendemande yamboma ‘Kongono mindili siku teangi.’ ningu siku, ene mele layetolo siku melema pali nunu mindi lino yemo;] ponie yambomane panjinjilimele kinie nu nunu langi melema we akuku liku; ponie naa teleno poniena langi liku nosiku, nu aku siku teko moleno yemo.’ pilipulie pipili kolopo nuni na sirinu koumu kulupi topo nosirindumu i sikiru.” nirimu.

²² Aku nirimu kinie pilipelie ye nomimuni iri topalie yundu nimbendo: “Nu kendemande kerimu. ǀNane nunge kote pilimbu kinie, nunge nikinu ungumuni nunu kote tenjimbe. Nuni pilkulie ‘Ponie yambomane panjinjilimele kinie na nanu langi melema we akupu lipu; ponie naa telio poniena langi lipu nosipu, na aku sipu tepo molio.’ ningu pilku molenoye?”
²³ Aku ningu pilkulie nanga kou monemo kou benge ulkena nambemuna naa nosirinuye? Aku telenanje na ombo nanga koumu wendo lipulie kou wallo kolte ola panjiku silimelka likela.” nirimu.

²⁴ ǀKanu kendemande yemondo aku sipe nimbe pora sipelie, yuni nondoko angiliringi yambomando nimbendo: “I yemo tepa kenjirimu kene yunge koumu wendo likulie kou kulupi rureponga talo ambolkomo yemo siei.” nirimu.

²⁵ Enene yundu ningindu: “Ailimu, yu kou kulupi rureponga talo ambolkomo kanumu.” niringi.

²⁶ Enene aku niringi kinie ye nomi kingimuni kelepa nimbendo: “Enendo nimbu siembo: Melema nosilimo yambomo nane mare pea simbu, yu paa aisili nosimbe. Nakolo melema naa nosilimo yambomo yu nosilimoma kepe wendo limbu.” nirimu.

²⁷ Aku sipe nimbelle kanu ye nomi kingimu yuni ungu te pea nimbendo: “Kinié na teko kenjiringi yamboma mengo wame. Enene nando ningindu: ‘I yemo olionga ye nomi kingimu naa molopili.’ niringi kanu yamboma mengo ongo na kanopo molambo ene toko konjei.” nirimu.” nimbe ǀYesusini aku sipe kanu ungu ikumu topa pora sirimu.

²⁸ Topa pora sipelie kolea aili Jerusallendo kelepa pumbe purumu.

²⁹ Kanu kinie Yesusi ǀkinie yu lombili andolime kinie, ene kolea aili Jerusalleme nondoko ongo, ma pangi te ‘Ma Pangi Unju Ollipi Ponie’ nili akuna lemo kolea kanga talo, Betepasi kinie Betanitlonga oringi. Kanu kinie Yesusini yu lombili andoli ye talo lipe mundupelie, eltendo nimbendo: ³⁰ “Ne kolea kanga kanokombelena pukululie kongi dongi walo te, yambo te yunge bulu mingine walsikale kepe naa molopa andorumumu ka teko panjingimu ne sukundu molomba kanongele kanumu puku posiku mengo wangili pale. ³¹ Posingilí teko molongele kinie yambo tene eltendo “Dongimu nambemuna posikimbiliye?” nimbe walsimu liemo eltene i siku niengili: “Ailimu yu ‘Dongimuni mepili.’ nimuna ombo likimbulu.” niengili.” nimbe elte lipe mundurumu.

³² Kanu lipe mundurumu yetolo pukulu yuni nirimu mele kanoko lenjikululie ³³ pe kanu kongi dongi walomo posikulu moloringili kinie dongi pulu yemane eltendo ningindu: “Olionga dongimu nambemuna posikimbiliye?” ningu walsiringi kinie

³⁴ eltene “Ailimu yu ‘Dongimuni mepili.’ nimuna ombo likimbulu.” niringili.

³⁵ Kanu kinie dongi kanumu likulu Yesusi molorumuna mengo ongololie enene enenga mulu wambalema kulku, dongimunge bulu

mingine ola pauwe tonjiku Yesusi kanuna ola monjiringi. ³⁶Marene enenga mulu wambalema kulku yu ombá aulkena pauwe toliku puringi.

³⁷Kanu kinie yu Jerusalleme paa nondopa omba, ‘Ma Pangi Unju Ollipi Ponie’ nili akuna manie ombá orumu kinie yu lombili puringi yambo aisili konopu aili teko siku [Yesusini] ulu tondolo aisili terimu kanoringimenga Pulu Yemo kapi ningu ungu tondolo munduku ningindu: ³⁸“Pulu Ye Yawene lipe mundurumuna

yunge kongonomo tenjimbe okomo ye nomi kingimu
molopa konjipili.

Mulu koleana konopu pe nipili molomolo walemo welea opili.

Mulu koleana molemo [Pulu Yemonga] imbi
paa ola molopili lakopo kapi niemili.”

niliku puringi.

³⁹Aku siku niringi pilkulie pea oringi Parisi ye marene [we yambomane aku siku niringi mele pilku keru pilkulie] yundu ningindu: “Ungu Mane Silimu, nu lombili andolimene nikimili mele ‘Naa niengi.’ ningu ene iri toi.” niringi kinie

⁴⁰Yesusini enendo nimbendo: “Nane enendo i sipu nikiru: I yambomane i siku naa ningu we molongi liemo ya kou lemomane ru ningí.” nirimu.

⁴¹Kolea aili Jerusalleme paa nondopa omba kanumu kanopalie nirimumuni, Yesusini kola tepalie ⁴²nimbendo: “[Jerusalleme yamboma,] kinié ene kepe mindili naa nongo kapola kapola molonge aulkemo pilimelkanje papu. Nakolo kinié naa pilimele, naa pilingí. ⁴³Ene molongena wale mare wendo ombá, kanu walemanga enenga opa touma ongo ‘Enenga koleamonga aulke naa lepili.’ ningu ma liku maku toko, pala mele teko opa touma ene molko makaye teko ‘Ene sukundu molangi.’ ningu aku tenge. ⁴⁴Aku tekolie ningímuni, pe Jerusalleme ulkema pali toko tekisiku bulu balu sikulie suku molonge yamboma tonge, aku siku tenge walema wendo ombá lemo. Pulu Yemone [ene lipe taponjimbendo] omu walemo enene naa pilingimunge kanu walema wendo ombá.” nirimu.

⁴⁵Yesusi Jerusalleme suku pupelie nirimumuni, Pulu Yemo popo toko kaloringi ulke tembelena [‘Juda yambo naa molemele yamboma ‘Pulu Yemo popo tamili.’ ningu maku tolemele kolea” niringi akuna] suku pupe kanopalie akuna melema makete teko moloringi yamboma topa makoromba makoropalie ⁴⁶enendo nimbendo: “Pulu Yemonga bokuna ningu te i sipe nilimo:

‘Yambomane nanga ulkemondo

“Pulu Yemo kinie ungu nilimolo ulkemo.” ningí.’

kanumu. Ungu aku sipe molemo nakolo enene i ulkemo

‘wa nolemele yamboma lopi teko molemele ulkemo’ mele

ningu pilkulie aku siku telemele.” nirimu.

⁴⁷Yuni enamanga taki taki ulke tembelena suku „Juda yambo naa molemele yamboma ‘Pulu Yemo popo tamili.’ ningu maku tolemele kolea” niringi akuna, yamboma ungu mane sirimu. Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie, Juda yamboma nokoringi ye ailime kinie, enene yu toko konjingi aulke te kororingi ⁴⁸nakolo we yambomane yunge ungu komu tenjiku pilku moloringine enene yu toko konjingi aulke te naa kanoko liringi.

20 ¹Walse „Pulu Yemo popo toko kaloringi, ulke tembelena Yesusi akuna maku toringi yamboma ungu mane sipe, temane peangamo topa sipe molorumu kinie ye mare, Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie, Juda yambomanga tapu yema kinie, ene ongo ²yu walsiku pilkulie ningindu: “Nu namba nambolka nambamo likulie i kongonomo telenoye? Naene i kongonomo “Tepui.” nimbe nu nambamo sipe lipe mundurumuye?” niringi.

³Yesusini enendo pundu topa nimbendo: “Nane ene ungu te walsipu piliembola. Ene walsimbu mele enene na pundu toko niengi. ⁴Ou „No Linjili, Jono omba yamboma no linjirimu kinie yu mulu koleana „molemo yemonga, kongonomo tenjimbendo yamboma no linjirimu molo ya mana yambomanga kongonomo tenjimbendo yamboma no linjirimuye? „Naene “Tei.” nirimuna terimuye? Ningu siei.” nirimu.

⁵„Yuni aku sipe walsirimu mele pilkulie, enene eneno kerepali ningulie ningindu: “Yuni walsikimu mele olione pundu topo, “„Jono, yu mulu koleana „molemo yemonga kongono tenjimbendo yamboma no linjirimu,” nimumu liemo yuni oliondo nimbendo: “Aku liemo ene Jonone nirimu ungumu nambemuna ‘I ungumu sike.’ ningu naa pilku liringiye?” nimbé. ⁶Molo olione nimulundu: “Yu mana yambomanga „kongono tenjimbendo yamboma no linjirimu,” nimumu liemo we yambomane olio kouni tonge. We yambomane ‘Jono yu paa sike Pulu Yemone ungu umbu tonjirimumu pilipe yamboma nimbe sirimu ye te molorumu.’ ningu pilimele kene enene olio kouni tonge.” ningu eneno aku siku kerepali niringi.

⁷„Eneno aku siku anju yando kerepali ningulie, Yesusindu pundu toko ningindu: “Yuni Pulu Yemonga kongono tenjipelie yamboma no linjirimu, molo mana yambomanga kongono tenjipelie yamboma no linjirimunje. Olio naa pilkimulu.” niringi.

⁸Aku siku niringi kinie pilipelie Yesusini enendo nimbendo: “Kapola, „Nane ene walsikuru ungumunge ungu te pundu toko naa nikimilimunge, enene na walsikimili ungumunge ungu te pundu topo nando i kongonomo ‘Tepui.’ nimbe na lipe mundupe namba sirimu yemonga imbimu ene naa nimbu simbula.” nirimu.

⁹Kanu kinie maku toko moloringi yambomando Yesusini ungu iku imu topalie nimbendo:

“Ye tene unju waene ponie terimu. Ye mare kanopa lipelie enendo nimbendo: “Nanga poniamo tapu tenjiku unju mongoma inie toko nokonjengi. Pe waene mongo polo tomba kinie unju mongoma moke tepo, kongono tenjingí mele mare ene liengi, mare na liembo.” nimbe kanu poniamo ene sipelie yu kolea paa suluringe pupe akuna wale aisili molorumu.

¹⁰Kanu kinie pe waene mongo polo tomba terimu kinie ponie pulu yemone yunge kendemande ye te “Nanga waene mongo siengi puku liku menjiku wani pui.” nimbe ponie nokoringi yema moloringine lipe mundurumu. Nakolo kendemande yemo ʼorumu kinie, ponie nokoli yemane yu wale aisili kopene toko, waene mongo mare naa siku, ʼYemo molemona kelko pui.” ningū yando we liku munduringi.

¹¹Altopa ponie pulu yemone kendemande ye te lipe ʼNanga waene mongo linjipui.” nimbe lipe, mundurumu. Nakolo kendemande yemo ʼorumu kinie, ponie nokoli yemane yu ambolko likulie kopene toko, teko kenjiku, waene mongo mare naa siku yando we liku munduringi.

¹²Altopa ponie pulu yemone kendemande ye te lipe mundurumu kinie enene yu tokolie poniena ulsu munduringi.

¹³Aku siku teringimunge ponie pulu yemone ʼkonopuni pilipelie, ‘Kinié na tembo mele pilipero. Nanga malo, na konopu monjilio kangomo, ene yu pipili kolko liku ai siku yu waene mongo mare singinje.’ konopu lepalie ʼyunge malo lipe mundurumu. ¹⁴Nakolo ponie nokoli yemane ponie pulu yemonga malo ombá orumu kanokolie enene eneno ningindu: “Andi okomo yemo pe lapanga monge melema limbe yemo okomo. Yu topo konjipu, i poniamo olio kamu liemili.” ningulie ¹⁵enene yu ambolko liku poniena ulsu mundukulie yu toko konjiringi.” ʼnimbe Yesusini nirimu.

ʼNimbelie ungu iku akumu topa pora simbendo akuna maku toko moloringi yambomando nimbendo:ʼ

“Ponie nokoli yemane aku siku teringimunge pe ponie pulu yemone ene kinie nambolka uluri tembaye? ¹⁶Yu omba kanu ye kerime topa konjipelie ‘Ye marene lupe poniamo nokonjengi.’ nimbe lipe simbe.” nirimu.

Kanu kinie Yesusini aku sipe nirimu kinie pilkulie enene ningindu: “Pulu Yemone ‘Aku sipe wendo naa opili, paa molo!’ nipili.” niringi.

¹⁷Yesusini ʼPulu Yemonga Juda yamboma nokoringi yemane yu toko konjingí mele pilipelie, enendo nimbendo: “Pulu Yemonga ungu te bokuna molemomonga ungu pulumu nambolkanje konopu lemeleye? Aku ungumu i sipe mele:

‘Ulke takoringi yemane kanoko keru kanoko

toko ele teringi kou kanumu
 kinié kelepa ulke simu mele
 ulke enge sinjili kou aili peangamo.’

nimbe molemo kanumu. ¹⁸I kou ʼnikiruʼ munge ola yambo te a topa topalie ombele melema elke tomba. Nakolo yambo te molombana ola koumu omba yu topalie kanu yambomo topa nurupulu tomba.” nirimu.

¹⁹Kanu kinie Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie, Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, ene Yesusini ungu iku torumu kanumu pilkulie enene teko kenjiku yu tonge teko moloringi mele yuni nirimu pilkulie enene kanu enamonga yu ka singí teringi nakolo kanu ye ailimene we yamboma pipili kolkolie yu naa liku ka siringi.

²⁰Kanu kinie ʼJuda yambomanga ye ailimeneʼ ʼYesusi ka sipu ʼkote tenjimulunduʼ gapomano yemo molombana membo pumulú.’ ningu molkolie yu kanoko moloringi. ʼYuni ungu te nimbe kenjimbe kinie ka simulú.’ ningulie ye mare, ʼKonopu sumbi nimbe pepili molemolo. Yunge ungumu konopu sipu pilipu molemolo.’ ningu kolo toko molonge ye mare, liku yu molorumuna liku munduringi.

²¹Kanu yemane ongo yundu ʼkondi tokolieʼ ningindu: “Ungu Mane Silimu, olio pilipulie, ʼNu alieli ungu sikema mindi sumbi siku ningu, ungu mane sikema manjiku sumbi siku mane siku tekolie, nu yambo teluringe kepe konopu kimbú naa siku, yamboma pipili naa kolko, enendo pali ungu telu siku kapola kapola ningu siku, Pulu Yemone “Teai.” nilimo uluma paa sike unguma mane siku, aku siku teleno.’ konopu lemolo.

²²ʼAku siku teko molenomonga nu nambolka konopu lekenoye?’ Olione Romo Gapomano Ye Paa Aili Kumbine Sisamo kou takisi tomulu liemo kapola molo moloye? Pulu Yemone akumundu ungu mane sirimu ungu mane nambolkamo pelemoye? Ningu si.” niringi.

²³Nakolo Yesusini enene yu teko kenjingindu aku siku liku lou siku walsiringi pilipelie enendo nimbendo: ²⁴“ʼTakisi tolemeleʼ kou mongo te na liku ora siei.” ʼnimbelle enendo kelepa walsipe pilipelie nimbendo:ʼ “I kouna naenga kumbikeremo kinie imbimu kinie molemoye?” nirimu.

²⁵Enene yundu ningindu: “Romo Gapomano Ye Paa Aili Kumbine Sisamonga ʼkumbikeremo kinie imbimu kinie molemo.’” niringi.

Kanu kinie yuni enendo nimbendo: “ʼKou monemo Sisamongaʼ kene Sisamonga melema Sisamo yuyu siku, Pulu Yemonga melema Pulu Yemo yuyu siei.” nirimu.

²⁶Yuni aku sipe ʼpaa sumbi sipeʼ nirimu mele pilkulie ʼOlionga ungumu paa pundu topa nimbe konjikimu.’ ningu pilku konopu aisili liku mundukulie ungu te altoko naa niringi. Yamboma kanoko molangi yu liku lou siku walsiringi kinie yuni ungu te nimbe na kenjirimunge “Yu ka siemili.” ningí aulke te naa lerimu.

²⁷ Kanu yema Yesusi kinie kou takisi toli ungumu ningu pora siringi kinie, pe Sadusi ye mare Yesusi molorumuna oringi. Sadusi yema ene ‘Pulu Yemone pe kolemele yamboma topa naa makinjimbe, lomboroko ola naa molonge.’ ningu pilku moloringi talapemo. Kanu Sadusi yema ongo ²⁸ Yesusi walsiku pilkulie ningindu: “Ungu Mane Silimu, [Pulu Yemonga ungu manema olio sirimu ye,] Mosisini ungu mane sipelie nimbendo:

“Ambo limbe ye te ambolango naa membalie
ambomo we molopili kolomba kinie
kanu yemo yunge angenu molombamone
yunge ambo wayemo lipe
angenu lipe taponjipe ambolango menjipili.”

nirimu aku sipe nimbe bokuna torumu molemo kanumu. ²⁹ Aku ungu manemonga ulu te olionga ye mare kinie wendo orumu mele nu walsipu piliemili.

“Angenupili yepoko pakara moloringi. Komomo ambo lipe ambolango te naa membalie kolorumu. ³⁰⁻³¹ [Ambolango te naa molopili kolorumuna, yunge bulkundu angenumuni,] yunge angenu kolorumumunge ambolango ‘Menjembo.’ nimbe,] ambo wayemo kelepa lirimu. Yu ambolango te naa menjipelie yu we kolorumula. Yunge angenu bulkundumuni kanu ambomo lirimula nakolo yu kepe we kolorumula. Aku teliku pukulie ye yepoko pakara pali ambolango telu kepe naa mengolie kolko pora siringi kinie akiliomo we kolorumula. ³² Pe ambomo yu kolorumula. ³³ Akumunge, kolemele yamboma pe lomboroko ola molonge kinie kanu ambomo ye yepoko pakara pali ya mana liringine ambomo yu ye paa naenga menu molombaye?” niringi.

³⁴ Yesusini enendo pundu topa nimbendo: “Ya mana molemele yambomanga yema ambo liku, amboma ye puku telemele ³⁵ nakolo Pulu Yemone ‘Yambo kolkolie manda lomboroko ola molko mulu koleana puku molangi.’ nilimo yambomanga yema ambo naa liku, amboma ye naa puku, aku paa naa tenge. ³⁶ Kanu yamboma lomboroko ola molongena ene mulu koleana molemele angelloma molemele mele aku siku molkolie, kelko kolou naa kolkolie Pulu Yemonga ambolangoma molonge.

³⁷ Nakolo [ene Sadusimene,] ‘Kolemele yamboma lomboroko ola naa molonge.’ konopu lemelemonga ungu te niembola. Mosisini olio lipe ora sirimu mele niembo: Walse Mosisi unju kanga tenga [tepe nomba perimu tepemone unjumu naa norumu kanopalie nirimumuni,] akuna yuni [Pulu Ye,] Yawendo imbi lepalie nimbendo: “Eporayamo kinie, Aisake kinie, Jekopo kinie enenga Pulu Yemo.” nirimu. ³⁸ Pulu Yemo yu kololi yambomanga Pulu Yemo molo. Yu yamboma pali konde molemele kanopalie yu konde mololi yambomanga Pulu Yemo.” nimbe Yesusini nirimu.

³⁹⁻⁴⁰ Aku nirimu pilkulie Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi ye marene altoko yu ungu te walsiku pilingindu pipili kolkolie yundu ningindu: “Ungu Mane Silimu, nuni papu nikinu.” niringi.

⁴¹Kanu kinie ɽJuda yambomanga ye aili mare aku siku we moloringi kinie, Yesusini enendo altopa ungu te nimbendo: “ ‘Pulu Yemone “Ene nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” ou nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu yu ɽye nomi kingi, Depisinge kalopa limbe ye te molomba.’ ningu pilimele, ɽnakolo yu aku sipe manjipe molo, ⁴²⁻⁴³Aku nilimele yemane, Depisi yuni yuyu ɽkanu yemondo nirimu mele naa pilimelenje, Depisini ɽye nomi Kirasimu molomba mele, konana te konopuni pilipelie bokuna torumu mele i sipe:

“Aili ɽPulu Ye Yawene, nanga Ailimundu nimbendo:

“ ‘Nunge opa tuma nuni nokani.’ nimbu,

pe ene topo manie mundunjimbu kene

isili ou nu ɽna kinie pea

tapu topolo ye nomitolo molopolo

melema nokambili,

nanga ki umbukundu ongo molani.” nirimu.”

nimbe Depisini nirimu. ⁴⁴Depisini ɽye nomi Kirasimu, yundu “Nu nanga Ailimu.” nirimu. Pe enene “Yu Depisini kalopa limbe yemo ɽmindi molomba.” nambe teko pilkulie nilimeleye?” nimbe Yesusini nirimu.

⁴⁵Yesusi molorumuna yambo aisili liku maku toko moloringime pilku molangi Yesusini yu lombili andolimendo ɽlepi lepi topa, ungu te nimbendo:

⁴⁶“Enene Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane sili yema mimi siku kanoko konjiku ɽenene telemele mele manda lelko naa teko, molayo. ɽYambomane olio kanoko “Ye peangama” niengi.’ ningu, wale pakoli paa sulu peangama, ɽye nomime pakolemele mele, pakoko andolemele. Yamboma maku toko molemele koleamanga andongendo mongo kenge teko ‘We yambomane olio kapi niengi.’ ningu pilkulie konopu siku pilku andoko molemelela. Yamboma maku toko Pulu Yemonga ungu pilimele ulkena sukundu pukulie manie molongendo ye ailime molemele polo peanga akuna ‘molamili.’ ningu mendo puku polo akuna konopu siku molemelela. Yambomane langi nongo yambomando “Namili wai.” nilimele kinie kanu yema ongolie ye ailimenga polo kumbikundu ‘olio molamili.’ ningu konopu siku molemelela.

⁴⁷“Yema kolemele kinie enene kanu yemanga ambo wayema toko makoroko mundukulie ulkema ‘Olionga’ ningu we limele. Pulu Yemo kinie ungu ningindu ningu sulu munduku kolo toko nilimele. Pulu Yemone we yamboma ulu pulu keru telemelemonga ene sike mongo lipe simbe nakolo ya ye nikirumane aku uluma telemelemonga Pulu Yemone aku yema mongo aili tepa lipe simbe.” nirimu.

21 ¹Yesusi ɽPulu Yemo popo toko kaloringi ulke tembele kerepuluna molopa, ulke tembelena sukundu kongono tenge kou mone

munduringi unju ketena nondopa molorumu. Akuna molopalie yu olando sipe kanopalie ye kamakomane kanu ketena kou mone ongo munduringi kanorumu. ² „Aku sipe kanopa molorumu kinie, ambo waye paa koropa te omba yu kou kololi talo mindi mundurumu kanopalie ³ nimbendo: “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Andi ambo waye koropamo yuni kou mone mundukumumu paa olandopa mele mundukumu, we mundukumilime maniendopa mele. ⁴ Ene kou mone aisili nosilimelemanga wallotolo mindi ongo mundukumili. Nakolo ambo wayemo kou mone te paa naa nosilimo. Yunge layetolo nosimutolo pali memba omba mundumu. Langi nombá te kepe naa nosilimo.” nirimu.

⁵ Kanu kinie Yesusi kinie yu lombili andoli yema kinie ene „Pulu Yemo popo toko kaloringi, ulke tembele kolea akuna molkolie ulke tembelemo paa peanga angilirimu mele kinie ulke tembelemo takoringi kou paa peanga lupe lupema kinie aku kouna au siringi mele kinie kanoko, marene ungu anju yando ningu moloringi kinie Yesusini enendo nimbendo: ⁶ “Ya „ulke tembele peanga angilimo, kanokomele melema „pe walse ya kolea aili Jerusalleme yamboma mindili nonge walemo wendo ombá kinie, i ulke tembelemo tekisikulie kouma pali toko manie mundungí.” nirimu.

⁷ Yesusini aku nirimu pilkulie enene yundu walsiku pilkulie ningindu: “Ungu Mane Silimu, nuni nikinu mele tewale wendo ombáye? Pe nuni i nikinu uluma nondopa wendo ombándo ou nambolka uluri temba kinie olione kanopolie ‘Sike i wendo ombá tepamo.’ nimbu pilimulúye?” ningu walsiringi kinie

⁸ yuni enendo nimbendo: „Aku uluma wendo ombámonga ungu mare, yambomane ene kolo toko singí kene kanoko konjiku molangi. Ye aisili nanga imbi lelko ongolie yu mele mele kolo toko ningindu: „Pulu Yemone ‘Nanga yamboma nokopili lipu mundumbu.’ ou nimbe mako torumu ye nomi Kirasi, akumu na.” ningulie, „Ma pora nimbé, wale nirimumu wendo ombá tekemo.” ningíla. Ene lombili naa pangí. ⁹ Kolea marenga opa aili teko tenge mele pilku, yambomane enenga ye nomime tonge pilkulie mini wale naa mundengi. Opa tengema kinie aku uluma Pulu Yemone ‘Ou wendo opili. Laye pe mele ya ma koleamo pora nimbé.’ nimbe, nimbe panjirimumunge aku uluma sike wendo ombá nakolo aku kinie mulu matolo ou naa pora nimbé.” nirimu.

¹⁰ Kanu kinie Yesusini yu lombili andolimendo kelepa nimbendo: „Mulu ma pora nimbé walemo ou wendo naa opili, yambo talape aili te kinie talape aili te kinie opa tekolo, ye nomi kingi marenga talapema kinie marenga talapema kinie opa tenge. ¹¹ Ya mana kolea tenga tenga ma jimi jimi aili tepa tepa, engele lepa, kuru aili tepa topa, aku sipe temba. Yamboma pipili aili tepa tepa konjili ulu tondoloma muluna wendo ombá kanongela.

¹²“Aku sipe mele [pe wendo ombá nakolo, ou naa wendo opili ene nanga yamboma molongemonga ene [mare, liku ambolko, teko kenjingí. Ene [mare, Juda yamboma maku toko Pulu Yemonga ungumu pilimele ulkemanga liku mengo puku [akuna kote tenjiku, ene [mare, ka ulkena mengo puku panjiku, ene [mare ka siku, ye nomi kingime kinie gapomano ye ailime kinie molongena [kote tenjingindu, mengo pungíla. ¹³“Ka siku kote tenjingí kinie kotena angilkulie kanu yema kinie kanu yema nokonge ye nomime kinie, enene ‘Nanga ungumu piliengi!’ ningu, ene ningu singí. ¹⁴⁻¹⁵Ene ka siku kote tenjingí kinie ‘Enenga kere kinie konopu kinie tondolo pupili.’ nimbú kinie enene ningí unguma ene teko kenjingí tenge yambomane enene ungu ningí mele ungu ningu pundu tongendo perenge. Akumunge ene ou ongo ka naa siengi ‘Kotena nambolka unguri nimulúnje? Olio ungu te walsiku pilingí kinie nambolka unguri pundu topo nimulúnje?’ ningu mini wale naa mundengi.

¹⁶“Enenga kandi aminieli lanieli kinie angenali kinie, pulu lemba yamboma kinie, enene kepe liku ka siku kote tenjikulie ene mare toko konjingíla. ¹⁷Nanga yamboma molongemonga yambomane pali ene kinie konopu kerí panjingí. ¹⁸Nakolo enenga kangine uluri naa tepa penge indi kepe telu omba manie naa pumbe. ¹⁹Nanga yamboma molongemonga enene ene aku siku teko kenjingí kinie, na munduku naa kelko tondolo munduku molonge yamboma mini pali konde molko konjiku mindi puli ulu pulumu lingí.” [nirimu.]

²⁰“Pe walse, ami yema i kolea aili Jerusalleme yamboma tongendo ongo liku makaye teko molonge kanokolie i kolea Jerusalleme yamboma toko mundungí walemo nondopa wendo ombá mele pilingí. ²¹“Aku siku mele wendo ombá kanokolie ‘Umbuni ailime wendo ombá tekemo.’ ningu pilku, kolea Judia disiriki lerimu koleamanga molonge yamboma [enenga koleama munduku kelko, ma pangí lembamanga kowa puku, Jerusalleme suku molonge yamboma wendo ongo kowa puku, Jerusalleme ulsu molonge yamboma altoko suku naa pangí. ²²Aku walemanga Jerusalleme yambomane ou taki taki Pulu Yemo teko kenjiringimunge yuni ene mongo simbe. Koronga ou yuni ‘Walse aku sipu tembo.’ nimbe, nimbe panjirimu kanu ungumu yunge ye marene yunge bokuna toringi molemo kanumu. ²³“[Pulu Yemone, Jerusalleme yamboma mumindili kolopalie ‘Ami yema ene kinie mumindili kolko ongo tangi.’ nimbé kinie ulu umbuni teli aisili ene molongena wendo ombá.

“Aku sipe wendo ombá kinie ambo ambolango monjingíme kinie, ambo ambolango ame singíme kinie, [ene manda lkisiku kowa naa pungímunge, ene kinie paa umbuni wendo ombámonga ene kondo tekemo.

²⁴Jerusalleme yamboma tonge walemanga yambo toli lou pulsemane yambo mare toko konjingí, mare ka siku kolea sulu lupe lupemanga mengo pungí. Juda yambomanga talapena ulsu mololi yamboma ya Juda

yambomanga kolea aili Jerusalleme suku ongo toko munduku kolea liku kolo wangoko molonge. Kanu kinie pe Pulu Yemone ‘Enenga walema pora nipili.’ nimbé kinie Juda yamboma Jerusalleme kelko ongo molonge.” nirimu.

25 “Aku mindili nonge nikiru uluma wendo ombá kinie, ena kinie óli kinie kombukandipime kinie [pali] uluma temba yambomane kanokolie pilingí. Ma koleana nomu kusane ungu paa aili tepa nimbe, paa aili tepa topa piki maka lepa no tomba kanongela. Uluma aku sipe wendo ombá kinie yambo talapema mini wale mundungí. 26 Muluna angilimo mele tondoloma lope lope tepa anju yando pumbe kinie yamboma pipili paa aili teko kolko ‘Ma koleana nambolka uluri wendo ombá tekemonje?’ ningu pilku konopu paa aisili liku mundungí. 27 Aku uluma wendo ombá kinie Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo tondolo pulimu kinie, tondolo pa aili tepa telimu kinie, kupe tenga suku molopa, kamu manie ombá yambomane kanonge.

28 “Aku uluma pulu monjipe temba kinie Pulu Yemone ene ulu pulu kerimene ka sipe nokolemomonga mindili siku molemele koleana wendo lipe, yu kinie kamu tapu toko kapola molonge kolea peangana sukundu limbe walemo nondopa wendo ombá kene aku uluma wendo ombá kinie ene ola angilku olando siku kanangi.” nirimu.

29-30 Yesusini aku sipe nimbelle nirimumuni, yu ombá walemo ‘Piliengi!’ nimbe, ungu iku te topalie nimbendo: “Unju piki kinie we unjuma pali kinie kuku topa gomo tolemo kinie kanokolie ‘Kinié ena temba walemo wendo ombá tekemo lemo.’ ningu pilimele. 31 Aku sipela i ulumu “Wendo ombá.” nikiruma sike wendo ombá kinie kanokolie ningímuni, “Pulu Yemo ye nomi kingimu molomba walemo nondopa wendo ombá tekemo.” ningu pilingí.

32 “Nane enendo paa sike nimbu sikirumu: Kinié molemele yamboma ou naa kolangi [i] “Wendo ombá.” nikiru, uluma pali wendo ombá.

33 Mulumu kinie mamó kinie pora nimbé nakolo nanga ungu nilioma paa pora naa nimbé. [Nilio mele pali paa sike wendo ombá.] nirimu.

34 “Akumunge naa kanoko molangi kanu walemo ombá paa piliei! Lopa te yunge tapu andolemona ‘Pumbu.’ nimbe olemo kinie melu lelko panjilimelemo naa kanopa ‘Yu tomba.’ konopu naa lepa walu olemo kinie pe meluna walsikale tolemo, aku siku ene no tondolo nongo kekelepa toko we umbuni tepili molko konopu naa makilipili molongi liemo [Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo] yu ombá kanu walemo ene naa kanangi lipe sinjipe wendo ombá kene kanoko konjiku pilku molayo. 35 Aku walemo ma koleana pali yamboma molongena wendo ombá kene 36 enene Pulu Yemo kinie mawa tekolie ningindu: “ ‘Na pe Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemonga kumbikerena pupu ola angiliembo kene na enge nipili, i ulu wendo ombámane na topa manie naa mundupili.’ ni.” ningu alieli kanoko konjiku pilku molai!” nirimu.

³⁷Yesusini enamanga taki taki ulke tembelena yamboma ungu mane si pu opu tepa, ipulueli taki taki Jerusalleme ulsukundunge pupe ma pangi Unju Ollipi Poniena ola pupe pe pu opu terimu. ³⁸Yamboma pali paa ipulueli ou ‘Yu ungu mane simbema piliemili.’ ningu ulke tembelena ongo maku to pu opu teringi.

22 ¹┌Juda yambomane ponie tenga tenga kolea aili Jerusalleme ongo akuna suku┘ Pulu Yemone enenga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele piliringi walema, akumu imbi lelko ‘Pillawa Akoli Mele Isimu Naa Munduku Pillawa We Kalko Noringi Walemo’ niringila, aku walemo nondopa wendo orumu kinie ²Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie, enene Yesusi toko konjingí aulke te koroko moloringi nakolo enene “Olio yambomane kanangi yu ka simulú kinie yambomane olio kinie mumindili kolko iri tonge.” ningu┘ pipili kolko we moloringi.

³Kanu kinie Yesusi yu lombili andoli ye rurepo akumanga ye Judasi, yunge imbi te ‘Isikeriote’ nili, kanumunge konopuna ┌kurumanga nomi┘ Setene omba sukundu purumu. ⁴┌Setene yunge konopuna suku purumu┘ kinie yu Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, ulke tembele nokoli ele yemanga ele ye ailime kinie, ene moloringine pupelie, ene Yesusi ka singí aulkemo yuni akisinjimbe mele ene kinie kerepali niringi. ⁵Yuni temba mele nirimu kinie pilkulie ene konopu aili teko siku “Nu kou mone te simulú.” ningu, ningu panjiringi.

⁶Yuni enenga unguma pilipelie “Kapola.” nimbe, we yamboma Yesusi pea naa molonge kinie yu ene lipe simbe mele aulkemo koropa molorumu.

⁷Pillawa Akoli Mele Isimu Naa Munduku Pillawa We Kalko Noringi Walemo wendo orumu kinie Juda yambomane Pulu Yemone ou enenga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele pilingindu kongi sipisipi walo te toko nonge mele pilipelie nirimumuni, ⁸Yesusini Pita kinie Jonotolo lipe mundupelie nimbendo: “Elte pukulu, Pulu Yemone olionga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele pilimulúndu kongi sipisipi walo te kinié nomolomo teko mimi tepale.” nirimu.

⁹Eltene walsikululie ningilindu: “Tena tepo mimi tepambili konopu lelko nikinuye?” niringili.

¹⁰Yuni eltendo pundu topa nimbendo: “Piliele. Ne ulke kolea aili ┌Jerusalemendo┘ pukululie, ye te mingine no kolopa memba ombá aulkena puku kane kane tokololie, yu pumbe mele lombili pukulu yu suku pumbe ulkena suku pukululie ¹¹ulke pulu yemondo ningilindu: “Ungu Mane Silimuni i sipe walsipelie nimbendo: “Na kinie na lombili andoli yema kinie olione Pulu Yemone olionga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele pilimulundu kongi sipisipi walomo tena

nomoloye? Nomolo suluminiamo tena lemoye?” nimu.” niengili. ¹² Aku ningilí kinie yuni elte ulkemonga olakondo suluminia aili te, akuna langi noli polo te kinie, manie molomolo poloma kinie, melema kinie akuna ou lemoma, lipe ora simbe. Aku suluminiamonga ‘nomolo sipisipi walomo, teko mimi teangili.’ nirimu.

¹³ Kanu kinie elte pukululie, Yesusini nirimu kanu mele aku uluma teli lerimu kanoko lenjikululie, akuna Pulu Yemone enenga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele pilingí kongi sipisipi walo nongemo kinie langi nongema teko mimi teko nosiringili.

¹⁴ Juda yambomane ipupini kolea kalá torumu kinie Pulu Yemone enenga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu Walemo pilingindu kongi sipisipi walomo nonge enamo kamu wendo orumu kinie, Yesusi kinie yunge kongonomo ‘tenjipai.’ nimbe lipe mundurumu yema kinie ene langi noli polona moloringi. ¹⁵ Langi nongo moloringi kinie yuni enendo nimbendo: “ ‘Na mindili ou naa nombolie i wale wendo okomomonga langime ene kinie pea namili.’ paa tondolo mundupu konopu lepo andopo molorundu mele yandopa paa konopu lepo pilipu molio. ¹⁶ Nane enendo i sipu nimbu sikirumu: Isili ou i langime na altopo naa nombó. Pulu Yemo ye nomi kingimu kamu molomba walemo wendo ombalie i langimenga sike ulu pulumu wendo ombá kinie altopo nombó.” nirimu.

¹⁷⁻¹⁸ Yu no waene kapomo lipe ambolopalie Pulu Yemondo “Ange.” nimbemie nimbendo: “Imu ene eneno moke teko nayo. Nane enendo i sipu nimbu sikirumu: Isili ou na no waene altopo paa naa nombó. Pe mindi, Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa nokolemo walemo wendo ombá kinie na no waene kondemo kelepo nombó kene ‘ene eneno isili ou nangi.’” nirimu.

¹⁹ Berete te lipe Pulu Yemo kinie “Ange.” nimbemie ambolopa pike lepa ‘yu lombili andolime,’ sipelie nimbendo: “Imu nanga kangimu ‘ene liku nangi,’ ‘Nanga kangimu ‘enenga’ nimbu ‘lipu taponjembo.’ nimbu tangi,’ simbu tekero imu. Pe pe kepe, ‘Ene lipu taponjembo.’ nimbu nanga kangimu enenga nimbu ‘Na tangi.’ nimbu simbu tekero mele ‘Altopo piliemili.’ ningu i beretemo “Nanga kangimu.” nimbu sikiru mele ene aku siku berete te nongolie piliengi!” nirimu.

²⁰ Pe ene langime nongo pora siringi kinie yuni ‘berete te kinie terimu mele,’ aku sipela no waene kapomo lipe ‘ene sipelie,’ nimbendo: “I ‘no waene,’ kapo ‘ene sikirumu,’ nanga mememo. ‘Pulu Yemone ‘Ene kinie tembo.’ nimbe,’ ungu te nimbe panjipe mi lerimu kanu ungumu ‘Kamu wendo omba pepili.’ nimbu nane enenga nimbu nanga mememo ondo lenjipulie ‘kolombo,’ aku mememo i no waenemo.

²¹ “Nakolo na lipe nanga opa touma simbe yemo na kinie pea i langi nokomolo polona molemo.” nirimu. ²² “Kinié Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo kinie tenge mele Pulu Yemone koronga ou nimbe panjirimu

mele sike opa toumane tenge, nakolo yu lipa opa touma simbe yemo mindili nomba molopa kenjimbe.” nirimu.

²³Aku nirimu kinie pilkulie [yu lombili andolimene] anju yando walsikulie ningindu: “Olionga ye naene ulu akumu tembanje?” niringi.

²⁴Aku walemo kinie ungu te pea wendo orumula. [Yesusi lombili andolimene] ene eneno anju yando ungu mele tekolie ningindu: “Olionga ye nae paa olandopa molemoye?” ningu keru kuru liku moloringi.

²⁵Yesusini enendo nimbendo: “Olio Juda yambomanga ulsu molemele yambo talapemanga ye nomime enenga yamboma tondolo munduku nokoko kongono enge nilime alieli silimele. Ye imbi ola molemo yema enenga yamboma ‘Mindili nangi.’ ningu nokolemele yemane ene eneno imbi ambolko ola liku, “Olio yamboma nokopo konjipu lipu taponjili yema.” nilimele. ²⁶Nakolo [we yambomanga ye nomimene enenga yamboma tondolo munduku nokolemele mele na lombili andoli yema] ene eneno aku siku anju yando naa teangi. Enenga ye te imbi ola molomba kinie aku yemo ye koropa mele molopili. Ye nomi molopa we yema nokomba yemo ye kendemandemo mele molopa we yemanga kongono tenjipili.” [nirimu].

²⁷“Ye nae paa ye olandopamoye? Langi nolemo yemo ye olandopamo molo langi peko topa kalopa pellete kulumiye topa aku kongonoma tenjilimo yemo ye olandopamoye? Langi nolemo ye akumu ye nomimu lemo. Aku sipe, nakolo na aku sipe molo. Na [sike enenga ye ailimu] nakolo enenga kongono tenjili kendemande mele molopo ene lipu taponjili yemo molio.” [nirimu].

²⁸[Yesusini yu lombili andoli engaki rurepondo kelepa nimbendo:] “Na mindili sipu molorundu molio mele ene na kinie pea tapu topo mindili sipu molorumulu molemolola. ²⁹Nanga Lapa ye nomi kingimu omba molopa yamboma nokomba kinie nando ‘Akuna yamboma nokonjipilila.’ nilimo nimbé mele nane enendo ‘Akuna yamboma nokonjengi.’ nilio nimbula. ³⁰Akuna na ye nomi kingi molopo yamboma nokombo kinie ene na kinie pea langi polona molopo ga nombo molomolo. Ene ye nomi kingi polomanga molkolie ningimuni, Isirele yambo talape rurepo nokonge.” [nirimu].

³¹[Nimbelie, Yesusini lombili andoli ye Pitando nimbendo:] “Saimono, pilie! [Kurumanga nomi] Setenene Pulu Yemondo mawa tepalie nimbendo: “Ene teko kenjinginje manda manjipu kondi topo kanambo.” nirimu kinie Pulu Yemone “Manda.” nirimu. ³²Nakolo Saimono, nane Pulu Yemo kinie ungu nimbu nunge mawa tenjipulie nimbundu: “Setene yuni nu aku temba kinie Pita yuni na naa mundupe kelepa na pilipe molopili.” nindu. Saimono, Setene laye kolte pilku na munduku kelkolie, pe konopu alowa teko na kelko tondolo munduku pilku molkolie ninimuni, angenalime tondolo mundunji.” nirimu.

³³Nakolo Pitane nimbendo: “Ailimu, nane nu pe siye kolopo talopa lepo pumbu ningu nikinuye? Manda molo. Olto pea “Ka siemili.” níngi liemo papula. Molo olto pea “Topo konjemili.” níngi liemo uluri molo. Pea kolambili.” nirimu.

³⁴Yesusini Pitando nimbendo: “Pita, nane nundu i sipu nimbu sikirumu: Kinié kera gulta ou ko naa topili nuni pipili kolkolie wale yepoko nando kolo toko “Yu naeye? Na naa kanolio.” nini.” nirimu.

³⁵Nimbelie Yesusini yu ye ɽurepondoɽ pali kelepa nimbendo: “Nane ene ou ɽKongono tepangi.ɽ nimbuɽ lipu mundurundu kinie ‘Kou naa mengo, mele wale naa mengo, kimbu su naa mengo, we pangi.’ nimbu lipu mundurundu kinie ene melte molo torumu molo moyoye?” nimbe walsipe pilirimu kinie

enene “Mele telu kepe molo naa torumu.” niringi.

³⁶Yuni enendo kelepa nimbendo: “Nakolo kinié na kinie uluri wendo ombámonga, kou mone nosilimo yemo kanu kou monemo lipe ambolopa, mele wale nosilimo yemo kanu walemo lipe ambolopa, aku siku teko molangi. Opa teli lou pulse naa nosilimo yemo yunge wale pakoli te anju sipe lou pulse te yando lipili. ³⁷ɽNane aku sipu nambemuna nikiru, niembo.ɽ Ou yambomane nando ningu Pulu Yemonga bokuna toringi molemo mele kinié wendo ombá tekemo mele i sipe:

“Yu kinie, yambo mongo liku
ulu pulu kerime teli yamboma kinie,
liku tere lelko mako toringi.”

niringi bokuna molemo kanumu.” nirimu.

³⁸Yuni aku nirimu mele pilku sundukulie enene yundu ningindu: “Ailimu, ya opa teli lou pulse talo nosilimolo kanoi.” niringi kinie yuni enendo nimbendo: “Ungu manda nimbu, ɽpamolo.ɽ” nirimu.

³⁹Kanu kinie Yesusi ɽulke mundupe kelepa kolea aili Jerusallemeɽ ɽulsukundu pupelie nirimumuni, yu taki taki ma pangi Unju Ollipi Poniena ola pu pu opu terimu mele akuna purumu. Yu lombili andolime yu lombili akilku pea puringi.

⁴⁰Akuna purumu kinie yuni yu lombili andolimendo nimbendo: “ɽKurumanga nomiɽ Setenene ‘Olio kondi tomba kinie tepo kenjimulú kene’ ningulie Pulu Yemo kinie ungu ningu mawa teko molai.” nirimu.

⁴¹Nimbelie yu yuyu laye kolte anju pupe koporongu langopa, Pulu Yemo kinie ungu nimbe mawa tepalie nimbendo: ⁴²“Tara, na mindili noli no mingine no nombómo ‘Naa nambo.’ konopu lenu liemo aku siku teani nakolo ‘Nane tepolie nanu konopu simbu.’ konopu lekero mele naa teambo. Nuni kanoko peanga kanoni ulumu mindi teambo.” nirimu.

⁴³Aku nirimu kinie angello tene mulu koleana mundupe kelepa Yesusi yu molorumuna omba ‘Yu tondolo pupili.’ nimbe terimu mele Yesusini yu kanorumu. ⁴⁴Kanu kinie yu konopuna umbuni aili tepa tepa, kamelena

mindili tepili molopalie yu Pulu Yemo kinie tondolo mundupe ungu nimbe mawa terimuna yunge kangine kúru omba kanu kúrumu meme none tepa mana manie purumu.

⁴⁵ Yu Pulu Yemo kinie aku sipe ungu nimbelle ola angilipe yu lombili andoli yema moloringine yando omba enene yu kondo kolko molkolie uru peringi kanopalie ⁴⁶ enendo nimbendo: “Ene uru nambemuna pekemeleye? ‘Kurumanga nomi Setenene, olio kondi tomba kinie tepo kenjimulú kene’ ningulie ola molko Pulu Yemo kinie ungu ningu mawa teko molai.” nirimu.

⁴⁷ Yesusini aku nimbe molopili ene moloringine ye aisili oringi. Oringi yemanga te kumbi lepa orumu yemo yu ye Judasi, Yesusi lombili andoli rureponga ye te. Judasi yu Yesusi molorumuna nondopa omba yu kangulurumu. ⁴⁸ Aku terimu kinie Yesusini yundu nimbendo: “Judasi, opa tou yemane Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo ‘kanoko imbi siku ka siengi.’ ningu nuni na kangulkunuye?” nirimu.

⁴⁹ Kanu kinie Yesusi pea tapu toko angiliringi yemane yu ulu temba terimu mele kanokolie enene yundu ningindu: “Ailimu, opa teli lou pulsemane i yema tamiliye?” niringi kinie ⁵⁰ enenga ye tene ‘yunge lou pokete napimu lipe ambolopalie,’ Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopamonga kendemande ye tenga komumu topa laká lerimu kinie komumu omba manie purumu.

⁵¹ Aku terimu kanopalie Yesusini yundu nimbendo: “Kinié manda, kelei!” nimbelle torumu yemanga komumu lipe ambolopa tambu sinjirimu.

⁵² Yesusi ka singí oringi yema i sipe: Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili mare kinie, tembele ulkemo nokoko moloringi ami yema nokoringi ye mare kinie, Juda yambomanga tapu ye mare kinie, enene Yesusi ka singí oringi kinie kanopalie enendo nimbendo: “Na ‘yambo topo wa noli yere molemo.’ konopu lelkolie lou pulsema kinie kopema kinie mengo okomeleye? ⁵³ Ulke tembele kerepuluna alieli ene pea molemolo kinie na ambolko liku ka naa silimele kanumu. Nakolo kinié i ena wendo okomomo Pulu Yemone ou ‘Enenga.’ nirimu enamo wendo okomo. Sumbulu tolimunge tondolomo kinie olandopa pelemo.” nirimu.

⁵⁴ Kanu kinie enene Yesusi ka sikulie Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopamonga ulkena sukundu mengo puringi. Yesusi mengo puringi kinie Pita lombili akilipe taka lepa purumu.

⁵⁵ Yesusi mengo oringi ulke kanumunge ulke angilipe makaye terimu, suku we lerimuna tepe kalko pilku moloringine Pita pupe ene kinie molorumu. ⁵⁶ Yu akuna molopili ‘Pulu Yemo popo tonjiringi ye aili olandopamonga,’ kendemande ambo te omba tepe nomba pa terimuna Pita molorumu kanopalie yu nemo nemo nimbe kanopalie nimbendo: “I yemo Yesusi pea moloringili kanorundu.” nirimu.

⁵⁷Nakolo Pitane kolo topalie nimbendo: “Ambomo, aku niku yemo na naa kanolio.” nirimu.

⁵⁸Laye pe mele ye te Pita kanopalie yundu nimbendo: “Nu Yesusinge talape ye te lepamo.” nirimu kinie

Pitane yundu nimbendo: “Yemo, na akumu molo.” nirimu.

⁵⁹Pe ena mongo telu mele omba purumu kinie yambo te Pita yu ungu laye lupe mele nirimu mele pilkulie, yuni tondolo mundupelie nimbendo: “Kolea Gallilli disiriki yambomane ungu nilimele mele yu aku sipe ungu nikimu pilkiru. Yesusi kinie yu lombili andoli yema kinie kolea Gallilli disiriki yemala, yu kepe Gallilli ye te, aku kene ‘Yu paa sike Yesusi lombili andoli ye te.’ konopu lekero.” nirimu.

⁶⁰Aku nirimu kinie Pitane yundu nimbendo: “Yemo, nu niku mele na paa naa pilkiru.” nirimu. Aku sipe nimbe molopili kera gulta ko torumu.

⁶¹Kanu kinie Yesusini topele topa Pita kanorumu kinie Yesusini yundu “Kera gulta ou ko naa topili nuni wale yepoko kolo tokolie “Yu naa kanolio.” nini.” nirimu ungu kanumu Pita kelepa pilirimu. ⁶²Pilipelie ‘Ama, paa tepo kenjindu lepamo. ‘Paa naa tembo.’ konopu lerindu mele sike tendu.’ nimbe pilipelie, pena pupe kola paa aili tepa terimu.

⁶³Kanu kinie Yesusi akuna nokoko moloringi ele yemane yu ungu taka tonjiku, yu laruwe toko, teringi. ⁶⁴Yunge kumbikeremo múlu tene pipi sinjikulie ki lumuni toko “Nu ‘Pulu Yemonga yere molio.’ konopu leno kene, naene nu tokomonje ningu si.” niringi. ⁶⁵Ungu taka tonjingindu enene yu aku mele ulu aisili teko ungu aisili ningu yu aku siku teko kenjiringi.

⁶⁶Kolea tangorumu kinie Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie, kanu Juda yambomanga tapu ye kanjolloma pali ‘Yesusinge kote piliemili.’ niringi. [Enenga ele yemane, yu ene liku maku toko moloringine mengo puringi kinie enene yundu ningindu: ⁶⁷“Pulu Yemone olio “Nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” ou nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu sike nu molo moye? Ningu si.” niringi.

Yuni enendo nimbendo: “Na akumu molio.” nilkenje enene naa pilku “Kolo tokono.” nilimelka. ⁶⁸Nane enendo ungu te walsipu pilkenje yando ungu te naa la nilimelka. ⁶⁹Nakolo Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo kinié kepe pe pe kepe tondolo pali pelemo Pulu Yemo kinie melema nokombando, yunge ki umbukundu molomba.” nirimu.

⁷⁰Enene pali yundu ningindu: “Nu “Pulu Yemonga Malo molio.” ningu nikinuye?” niringi kinie

yuni nimbendo: “Akumu na.” nirimu.

⁷¹Enene ningindu: “Yuni mongo lirimu mele nimbe simbe yambo te pea nambemuna koromoye? Yuni yuyu nimbe kenjikimu pilkimulu.” niringi.

23 ¹Aku ningulie Juda yambomanga ye ailime pali ene ola angilku Yesusi liku mengo puku [Romo gapomano ye nomi] Paillate molorumuna mengo puku kote tenjiringi. ²Yu kote tenjikulie Paillatendo ningindu: “I yemone nimbendo: “Romo gapomanomone olio Juda yamboma naa nokopili.” nimbe, “Romo Gapomano Ye Paa Aili Kumbine Sisamo kou takisi naa tangi.” nimbe, “Yu yuyu “Pulu Yemone olio nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” nimbe mako torumu ye Kirasimu, ye nomi kingimu molio.” nimbe molemomo olio pilipu kanolemolo.” niringi.

³Ene aku siku niringi kinie pilipelie Paillatene [Yesusinge kotemo] yu walsipe pilipelie nimbendo: “Nu Juda yambomanga ye nomi kingimu molo moloye?” nirimu.

Yesusini pundu topa nimbendo: “Sike niku. Akumu na.” nirimu.

⁴Yuni aku nirimu kinie pilipelie Paillatene Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, we yamboma akuna liku maku toringime kinie, enendo nimbendo: “I yemo ulu te naa tepa kenjimu.” nirimu.

⁵Nakolo enene karaye teko tondolo munduku ningindu: “Yuni ungu mane sipelie “We yamboma ulu teko kenjiku, mongo liku teangi.” nimbe mane sirimu. Yuni ou pulu pulu kolea Gallilli disiriki ungu akumu mane sipe, pe yandopa kolea Judia disiriki koleama pali silipe andopalie, pe kamu ya kolea aili Jerusalleme omba ungu akumu mane sipe molemo.” niringi.

⁶“Kolea Gallilli” niringi kinie pilipelie Paillatene enendo walsipe pilipelie nimbendo: “I yemo yu Gallilli ye teye?” nirimu kinie ⁷enene “E.” niringi pilipelie yuni nimbendo: “[Ye nomi kingi] Erote, Gallilli disiriki nokoli yemo, Yesusinge kotemo yuni pilipili yu molemona mengo pai.” nirimu. Aku walemonga kanu [ye nomi kingi] Erote yu Jerusalleme omba molorumuna pilipelie, “Yu molemona mengo pai.” nirimu. [Paillate yu Jerusalleme lerimu kolea Judia disiriki nokorumu yemo.]

⁸Erote [molorumuna mengo puringi kinie] yu Yesusi kanopalie konopu sirimu. Yu Yesusini ulu terimu mele ungu aisili pilipelie, ‘Kanu yemo kanamboa!’ nimbe molopa, ‘Yuni ulu tondolo te tepili kanamboa!’ konopu lepa molorumuna yu orumu kinie kanopa konopu sirimu.

⁹Akumunge Erote Yesusi ungu aisili walsipe pilirimu nakolo Yesusini ungu te pundu topa naa nimbe we molorumu. ¹⁰Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, Pulu Yemonga ungu manemanga puluma pilku mane siringi yema kinie, akuna angilkulie enene Erotendo ningindu: “Yesusini i sipe ungu nimbe kenjipe, i sipe ulu aisili tepa kenjipe molemo.” ningu tondolo munduku niringi. ¹¹Kanu kinie Erote kinie yunge ami yema kinie enene ‘Yesusi yu ye nomi molo, yu we yere.’ ningu ye nomimene pakolemele mulu wambale peanga te liku pakonjiku, yu ungu taka tonjiku tae teringi. Kanu kinie Paillate molorumuna Erotene Yesusi lipe yando mundurumu.

¹²Paillatene Erote molorumuna Yesusi ou naa lipe mundupili Paillate kinie Erote elte opa tou moloringili. Nakolo Yesusi aku teringili walemonga pe elte angenungulu mele moloringili.

¹³Yesusi Paillate molorumuna yando mengo oringi kinie Paillatene Pulu Yemo popo tonjiringi ye ailime kinie, Juda yambomanga tapu yema kinie, we yamboma kinie, enendo “Wai.” nimbelle nimbendo: ¹⁴“Enene ‘I yemone yambomando ‘Romo gapomanomo olio naa nokopili.’ nimbe ‘Ene mongo liku teangi.’ nimbe molemo.” ningu na moliona mengo ongi. Kanu kinie ene kanoko molangi nane kote pilipulie enene ‘Yu tepa kenjirimu.’ níngi mele na ulu te naa pilkiru. ¹⁵[Gallilli disiriki ye nomi kingi] Erote, yu pea i yemo ulu te tepa kenjirimu te naa la pilipulie yu altopa yando mundumu. Pilkimiliye? Yu ulu te tepa naa kenjimu. Yu we nambemuna topo konjimulúye? ¹⁶Ulu te tepa naa kenjimungu nane yu we kopene topolie “Kelko pui.” niembo.” nirimu.

¹⁷⁻¹⁹(Kolea aili Jerusalleme sukundu ye te, yunge imbi Barapasi, [yu kinie ye mare kinie,] ‘Romo gapomanomone olio Juda yamboma naa nokopili.’ ningu ou Romo gapomanomo kinie opa tekolie yambo mare toko konjiringimunge yu ka siringi. [Romo gapomano ka ulkena kanu ye Barapasi we pepili Juda ye ailimene Yesusi kote tenjiringi,] Juda yambomane ponie tenga tenga kolea aili Jerusalleme ongo akuna suku Pulu Yemone enenga anda kolepalime Naa Topa We Omba Purumu mele piliringi walemo wendo orumu kinie Romo gapomano ye ailimuni ka ye te ka ulkena wendo lipe mundupe “Pui.” nirimu.) [Aku sipe terimu mele piliringimunge Paillatene “Yesusindu “Pui.” niembo.” nirimu kinie pilkulie,] enene pali yundu tondolo mundukulie ningindu: “I yemo molo. Yu [kolopili] mengo pukulie, Barapasi, [ka ulkena,] wendo liku si.” niringi.

²⁰Paillatene ‘Yesusi we pupili.’ nimbelle enendo ungu te pea nirimu ²¹nakolo enene yundu wale aisili tondolo munduku ningindu: “Yu kolopili unju perana uku toko panji!” ningu moloringi.

²²Aku niringi kinie yuni enendo altopa wale yepoko sipe walsipulie nimbendo: “Aku nambemunaye? Yu mongo nambolka mongore limuye? Yu ulu te tepa naa kenjimu. Yu we nambemuna topo konjimulúye? Nane yu we kopene topolie “Kelko pui.” niembo.” nirimu.

²³Nakolo enene karaye teko ungu tondolo mundukulie ningindu: “Yu kolopili unju perana uku toko panji!” niringi kinie enene tondolo munduku niringi mele pilipulie Paillatene ene niringi mele temba terimu.

²⁴Kanu kinie Paillatene kote pilipulie enene yu kinie “Paa tel.” ningu karaye teko mawa teringi mele ‘Aku sipe tepili.’ nirimu kinie ²⁵[ye Barapasi,] ‘Romo gapomanomone olio Juda yamboma naa nokopili.’ nimbe ou Romo gapomanomo kinie opa tepalie yambo mare topa konjirimungu ka ulkena perimu kanu yemo, wendo lipe ene sipulie nirimumuni, pe enene ‘Yesusi kolopili.’ niringi mele pilipulie “Yu toko konjengi.” nimbe ami yema sirimu.

²⁶ ǁRomo ami yemane, Yesusi mengo pungí pukulie niringimuni, kolea Sairini ye te, yunge imbi Saimono, yu Jerusalleme pumbe orumu kinie kanoko yu ambolko liku ka mele siku Yesusi kolomba unju peramo liku pendekona ola nosinjikulie “Imu menjiku yu lombili aki liku pui.” niringi.

²⁷Yambo aisili yu lombili puringi. Ambo mare yu tongemonga kola teliku puringi. ²⁸Kanu kinie Yesusini topele topa kanu ambomando nimbendo: “Jerusalleme amboma, ene na kolombomonga pilkulie kola naa teangi. Ene eneno kinie enenga ambolangoma kinie ulu pe wendo ombámonga pilkulie kola teangi. ²⁹Aku sipu nikirumu, nambemuna nikiruye? Niembo: Walse ene Jerusalleme yamboma mongo simbe walemo wendo ombá kinie ene kinie enenga ambolangoma kinie mindili nonge kinie yambomane ningindu: “Ambo ambolango te naa mengo, ambolango ame naa siku, wayongono molemele amboma, enenga ambolango te mindili nomba ene naa kanongemonga ene malo.” ningí. ³⁰Pe

‘yamboma kelko mulu aili polemomando

“Ma ange topa olio topili.” ningu,

ma pangimendo

“Ma ange topa olio aki topili.” ningí.’ ”

nirimu. ³¹ ǁNimbelie pe kamu ungu iku te topa enendo nimbendo: “Unju konde angilimomo peko tokomele. Pe unju kololimu nambe tengeye? Akumunge ǁenene ene aku siku umbuni singí, mindili nonge.” nirimu.

³²Ye talo pea ‘Yesusi kinie kolangi.’ ningu unjuna ola uku toko panjingindu mengo puringi. Aku yetolo mongo liringili yetolo.

³³Kolea ‘Penge Ombele’ niline oringi kinie yu kinie mongo liringili yetolo kinie unju pera yepokonga ola uku toko panjiringi. Mongo liringili yetolonga te Yesusi yunge ki umbukundu uku toko, te Yesusi yunge ki tarokondo uku toko panjiringi. ³⁴Aku teringi kinie Yesusini nimbendo: “Tara, na kinie tekemele mele tekemele yambomane naa pilkimili kene nuni tekemelemonga mongo naa siku siye koloi.” nirimu. ǁAku tekolie, ou unjuna ola uku toko naa panjikulie, yunge mulu wambale ǁkulunjiku nosiringime, ‘Moke teamili.’ ningu ene yu mele mele lingí mele pilingindu kou kate teko pe mulu wambalema liringi.

³⁵We yamboma enene yu teringi mele kanoko we angiliringi nakolo enenga ye ailimene yundu ungu taka tonjiku ningindu: “Yu yambo wema ‘Naa kolko konde pangí.’ nimbe lipe taponjirimu mele kinié yuni ‘Naa kolopo unju perana wendo pambo.’ nimbe yu yuyu lipe taponjipe unju perana wendo opili. Yu sike Pulu Yemone mako topa olio ‘Nokopa konjipili.’ nimbe lipe mundurumu ye nomi Kirasimu omba molomu liemo kinié yu yuyu aku sipe lipe taponjipili.” niringi.

³⁶Ami yema pea yu ungu taka tonjiku molkolie no waene kombili teli te ‘Nopili siemili.’ ningulie ³⁷yundu ningindu: “Nu Juda yambomanga

ye nomi kingi molonu liemo ‘Naa kolambo.’ ningu nu nunu liku taponji.” niringi. ³⁸ ‘Yu mongo lirimu mele yamboma kanangi.’ ningu

I YEMO JUDA YAMBOMANGA YE NOMI KINGIMU

ningu imbi toko unjuna ola monjiringi.

³⁹ Mongo liringili yetolo unju perana ola uku toko panjiringi yetolonga tene Yesusindu ungu taka tonjipelie nimbendo: “Nuni “Pulu Yemone mako topa olio ‘Nokopa konjipili.’ nimbe lipé mundurumu ye nomi Kirasimu ɿmolio.” nilino mele sike molo moyoye? Sike aku siku ɿmoleno liemo nu kinie olto kinie pea ‘Naa kolamili.’ ningu liku taponjiku unju perana wendo li.” nirimu.

⁴⁰ Nakolo mongo liringili yetolonga tene yuni nirimu mele pilipelie yu iri topalie nimbendo: “Nu kinie yu kinie mongo telu siku mele síngimunge Pulu Yemo pipili naa kolkonoye? ⁴¹ Nu kinie olto tepo kenjirimbulumunge mongo papu síngi. Nakolo i yemo yu mongo te naa lirimu.” nirimu.

⁴² Aku nimbélie yuni ɿYesusindu ɿnimbendo: “Yesusi, nu ye nomi kingimu molko melema nokokolie ninimuni, na konopu liku mundu.” nirimu kinie

⁴³ Yesusini pundu topa yundu nimbendo: “Nane nundu paa sike nimbu sikirumu: Kinié nu na kinie pea Yamboma Molko Konjilimele Kolea Peangana pupu molombolo lemo.” nirimu.

⁴⁴⁻⁴⁵ Yesusi unju perana ola we pepili ai tangoli ena tuwellepo killoko terimu kinie kolea pali sumbulu topalie pe ipupini ena tere killoko kinie ena kelepa topa kolea tangorumu. ɿUlu aili te walsikale wendo orumula. Pulu Yemo popo toko kaloringi ɿulke tembele ɿJerusallemé suku angilirimu akuna sukundu Pulu Yemo molorumu ɿsuluminia paa kake telimunge kerepuluna ɿ‘Yamboma sukundu naa pangí.’ ningu ou alieli ɿmulu wambale aili tene pipi siku panjiringi angilirimu. Kanu mulu wambalemo ai suku singine olá torumu.

⁴⁶ Yesusini ungu te tondolo mundupe nimbendo: “Tara, nanga minimu ‘Nu molenona opili.’ nimbu nu sikiru.” nirimu. Aku nimbélie yu kolorumu.

⁴⁷ ɿRomo ɿami ye wane anderete nokorumu ye te Yesusi toringi ami yema nokopa molorumu kanu yemone Yesusi ungu te nimbe kolorumu mele pilipe kanopalie yuni Pulu Yemo kapi nimbélie nimbendo: “I yemo yu paa sike ye konopu sumbi nili te lepamo.” nirimu.

⁴⁸ Kanu kinie ‘Yu unju perana uku toko panjiringi kanomolo.’ ningu ou liku maku toringi yamboma yu terimu mele kanoko bulu balu ningu ungu aisili konopu liku munduku kondo kololiku ulkendo puringi. ⁴⁹ Yu kinie ou tapu toko andoringi yema kinie, kolea Gallilli disiriki munduku kelko yu lombili andoko ɿJerusallemé ɿpea oringi amboma kinie enene ɿyu toringi kolorumu mele ɿsulu teko kanoko angiliriringi.

⁵⁰⁻⁵¹ Yesusi kolorumu kinie ye te, yunge imbi Josepo, yu Juda yambomanga kanjollo ye aili te molopa, ulu peangama manjipe tepa molorumu. Yu konopu sumbi nili ye te, kolea Judia disiriki Arimatia taono yemo. Yu ‘Pulu Yemo ye nomi kingimu molopa olio nokomba walemo wendo opili.’ nimbe nokopa molorumu yemo. Yu Juda yambomanga kanjollomo sike molorumu, nakolo kanjollo yemane [ou ene eneno kote pilkulie, “Yesusi kolopili.” niringi kinie yuni “E.” naa nimbe we molorumu. ⁵² Kanu yemone [Romo gapomano ye nomi, Paillate molorumuna pupelie “Yesusinge onomo na si.” nimbe mawa terimu.

⁵³ Paillatene “Kapola.” nirimu kinie Josepo pupe onomo manie lipe, mulu konde tene lipe kulupi topalie, kou kande tenga memba pupe suku nosirimu. Aku kou kandena yambo ono te ou naa nosiringi, yu mindi pulu pulu nosirimu. ⁵⁴ Yesusi ono terimu walemo yu kinié mele, opali mele [Juda yambomanga koro moloringi, wale Sambatemo nondopa wendo ombá terimu. Sambate walemo wendo ombá kinie koro molongendo kinié mele melema liku undu undu siringi walemo wendo orumu, aku walemonga Yesusi ono teringi.

⁵⁵ Ou Yesusi kinie kolea Gallilli disiriki munduku kelko yu pea [Jerusalleme, oringi amboma Josepone Yesusi ono terimu kou kandemo kanoko akuna suku onomo nosirimu mele nemo nemo ningu kanokolie niringimuni, ⁵⁶ pe kanoko pora sikulie yando ongo, ‘Yunge onona kopongo welema kinie mele lupe mune tolime kinie kanjinjemili.’ ningu teko mimi teringi. Nakolo Sambate walemo wendo orumu kinie Pulu Yemonga ungu manemone

‘Sambate wale kinie koro molangi.’

nirimu mele pilku likulie mele teko mimi teringi melema sumbi siku ono koleana naa mengo pukulie we nosiku koro moloringi.

24 ¹ [Juda yambomanga koro moloringi, wale Sambatemo pora nimbe, enenga pulu pulu kongono walemo wendo ombando kolea tangomba muni lerimu kinie amboma kopongo mune toli ou teko nosiringime liku mengo puku, [Yesusinge, onomo nosiringi kou kandena mengo puringi.

² Akuna pukulie kou kande kerepulumu pipi siringi koumu perele marele pupe wilkindu lerimu kanokolie, ³ suku puringi kinie akuna Ye Aili Yesusinge onomo ou lerimuna naa lerimu kanoringi. ⁴ Kanu kinie ‘Onomo nambe temunje?’ ningu konopu liku munduku moloringi kinie ye talo kariapá tepalie pa telemo mele teli wale pakoli pakoringili yetolo ene moloringine angiliringili.

⁵ Kanokolie amboma mini wale munduku tamalu peringi kinie yetolone enendo ningilindu: “Konde molemomo, ya ono koleana nambemuna korokomeleye? ⁶ Yu ya naa lemo. Lomboropa ola molopa wendo pumu.” [niringili, “Yu [ene kinie, kolea Gallilli molopa enendo nirimu mele

pilieyo. Yuni nimbendo: ⁷“Juda yambomanga ye ailimene, Manie Omba Mana Ye Au Lerimu Yemo liku talape lupe yambo ulu pulu keru telime yu liku singi, enene yu unju perana kolopili uku toko panjingi kinie kolopalie wale yepoko sipemonga lomboropa ola molomba.” nirimu kanumu.” niringili.

⁸Kanu kinie Yesusini ou aku nirimu mele ambomane altoko piliringi.

⁹Kou kandemo munduku kelko, kelko yando ongolie niringimuni, lombili andoli rureponga yepoko kinie akuma pea moloringi yamboma kinie enendo pilku kanoringi mele temane toko siringi. ¹⁰Kolea Makatalla ambo Maria keme, ambo Joana keme, Jemisi anumu Maria keme, ene pea puringi amboma keme, kanu ambomane Yesusini ou “Nanga kongonomo tenjipai.” nimbe lipe mundurumu ye rureponga yepoko aku temanemo toko siringi.

¹¹Nakolo ambomane niringi unguumu pilkulie ‘Ene kolo tokomele.’ ningu piliringi.

¹²Aku ningu piliringi nakolo Pita ola angilipe ono nosiringi kou kandena lkisipe pupelie, wake tepa kanopa Yesusinge onomo kulupi toringi muluma yuyu akuna we lerimu kanopalie konopu aisili lipe mundupe ‘I nambolka uluri temunje?’ nimbe pilipe yando orumu.

¹³Yesusi lomboropa ola molorumu aku walemonga yu lombili andoringimenga, yambo talo kolea kanga Emeasi pungili puringili. Aku kolea kangamo kinie kolea aili Jerusalleme kinie aulkemo laye sulu mele, illepepe killomita mele. ¹⁴Eltene Yesusi kolumumundu anju yando ungu mele teliku puringili.

¹⁵Aulkena aku ulumando ungu mele teliku pangili Yesusi yuyu elte puringiline omba elte kinie tapu topa purumu, ¹⁶nakolo Yesusi yu ‘We ye lupere okomo konopu leangili.’ nimbelle terimu, eltene yu naa kanoko imbi siringili.

¹⁷Yuni elte walsipelie nimbendo: “Elte nambolkamondo ungu mele teliku pukumbiliye?” nirimu.

Elte Yesusi toringi kolumumunge nono ningu we angiliringili.

¹⁸Tenga imbi Killopasi, akumuni yundu walsipelie nimbendo: “Jerusalleme sukundu talko ulu wendo orumuma nu naa kanorunuye? Yambo aisili akuna ongo maku tokolie kanoringi nakolo nu pea naa molko kanoringi. Tenga lupe molkolie okono lepamo.” nirimu.

¹⁹Orumu yemone “Nambolka ulumaye?” nirimu.

Eltene ningilindu: “Kolea Nasarete ye Yesusinge ulu kanuma.” niringili. “Yesusi yu Pulu Yemone ungu umbu tonjilime pilipe yando nimbe sili ye te molopalie Pulu Yemo kinie olio mana yamboma kinie kanopo molamili ungu tondoloma nimbe ulu tondoloma terimu. ²⁰Kanu kinie olionga ningu Pulu Yemo popo tonjili ye ailime kinie olio nokolemele ye ailime kinie ‘Yu kote pilku “Kolopili.” ningu tangi.’ ningu Romo gapomano

yema, anju siringi enene ‘Yu kolopili.’ ningu unju perana uku toko panjiringi. ²¹Nakolo olio pilirimulu, ‘Yu Pulu Yemone lipe mundurumu, [Romo gapomano yambomane olio, Isirele yamboma [tondolo munduku nokolemelemonga, mindili nombo umbuni tepili molemolomonga olio lipe taponjipe [enenga kine, wendo lipe ‘Molko konjengi.’ nimbe [kolo wangopa, olionga ye nomi kingimu molopa olio nokopa konjimbe.’ nimbu pilipu konopu sipu molorumulu nakolo yu toringi. Akumunge ungu te pea i sipe: Talko toringi, kinié wale yepoko sipe mele omba pukumu.

²²⁻²³“Pe kinié ulu te lupe wendo omula. Yu lombili andorumulumanga ambo pokore kinié ongo níngi mele pilipulie mini wale mundúmulu. Kinié paa ipulueli ou kanu amboma yu ono teringi kou kandena puku kanongi nakolo yunge onomo naa lemu. Ene ongo oliondo ningindu: “Mulu koleana angello talo kanomulu, eltene “Yu we molemo.” níngili.” níngi. ²⁴Kanu kinie olio pea molomulu ye talo ono kou kandena pukululie ambomane níngi mele kanongili, nakolo yu naa kanongili.” niringili.

²⁵Aku niringili kinie elte lombili akilipe orumu yemone eltendo nimbendo: “Elte aroma topambe. Elte konopu naa pelemomonga ou Pulu Yemone ungu umbu tonjiringime pilku yamboma ningu siringi yemane yundu niringi bokuna molemo mele mongone kanoko komuni pilkululie konopuna liku mengo andolembelkanje [Yesusi kinie talko teringi mele kinie yuni terimu tekemo mele kinie, kamu kamu pilimbelka lemo. ²⁶Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yemane Pulu Yemone “Ene nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” ou nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu manie ombalie, ya ye nikimbilimu talko mindili norumu mele mindili nomba mulu koleana ye nomi aili pupe molomba mele ou ningu naa siringiye? Ningu siringi kanumu. Pe kinié ou ningu siringi mele yu aku temu.” nirimu.

²⁷Aku nimbelle Mosisini Yesusi yu yuyu temba mele ou boku marenga topa nirimu mele pulu monjipe nimbe sipe, yandopa yandopa Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yemane yu temba mele ou boku marenga toko niringi mele nimbe sipe, aku Pulu Yemonga bokumuni nilimo mele pali nimbe silipe yambotolo kinie aulkena purumu.

²⁸Yambotolo puringili koleamo nondoko wendo oringi kinie Yesusi we sumbi sipe tenga lupe pumbe terimu. ²⁹Nakolo eltene karaye tekolie ningilindu: “Molo. Ena pupe ipu nondopa lemba kene pea peamili.” niringiline yu elte kinie pupe molorumu.

³⁰Kanu kinie elte pea kere nongo moloringi kinie yuni pillawa kaloli te lipe Pulu Yemo “Ange.” nimbe, ambolopa pike lepa elte sirimu. ³¹Aku terimu kinie elte yu kanokolo eltenga Aili Yesusi ningu kanoringili kinie tepa nema lirimu altoko naa kanoringili. ³²Kanu kinie elte eltelte anju yando kerepali ningulu ningilindu: “Aulkena olto kinie omba ungu

nimbe Pulu Yemonga bokumuni nilimo mele ungu pulumu nimbe silipe omu kinie olto kamele kongulu topili ombulu kanumu. Aili Yesusi kinie ombulumunge aku temu lepamo.” niringili.

³³Kanu kinie elte ola angilku kelko sumbi siku Jerusalleme yando ongolo, lombili andoli ye rureponga yepoko kinie ene pea maku toko moloringi yambo lupema kinie moloringine puringili.

³⁴Suku puringili kinie enene eltendo ningindu: “Ailimu paa sike lomboropa ola molomu lemo. Yu yuyu Saimono molomuna pupe mona angilimu.” niringi.

³⁵Kanu kinie yambotolone aulkena puringili kinie ye te omba nirimu mele kepe kanu yemone pillawa kaloli te ambolopa pike lerimu kinie kanokolo ‘Yu Yesusi.’ ningu kanoringili mele kepe enendo temane toko siringili.

³⁶Yesusi lombili andoli, yambomane Yesusi yu lomboropa ola molorumu kanoringimundu, ungu mele teko molangi Yesusi yu omba ene moloringine sumbi sipe angilipelie “Ene konopu pe nipili molai.” nirimu.

³⁷Ene ‘Yambo kololi tenga minimu kanokomolo.’ konopu lelkolie pungu pungu ningu pipili koloringi. ³⁸Yuni enendo nimbendo: “Mini wale munduku konopu talo panjiku nambemuna molemeleye?” [nirimu.] ³⁹“Nanga kitolo kinie kimbuma kanoko ‘Imu na nanu.’ ningu kanayo. Ambolko pilieme. Nanga kangi kinie ombele kinie angilkimu mele minimenga aku sipe angilimoye? [Aku sipe naa angilimo kanumu.]” nirimu.

⁴⁰Aku nimbelle yunge kimbu ki pirimu toringime ene lipe ora sirimu.

⁴¹Kanu kinie ene yu kanokolie pondeanga konopu siku paa konopu liku munduringi nakolo ‘Sikenje molo nambolkare kanokomolonje?’ ningu konopu talo panjiku we moloringine yuni ene mawa tepalie nimbendo: “Langi nombó te ya lemoye? Siei.” nirimu. ⁴²Enene yu oma kaloli te liku siringi, ⁴³akumu lipe ene kanoko molangi norumu. [‘Minimu naa molopo yambomo molgoro kanangi.’ nimbe aku terimu.]

⁴⁴Yuni enendo nimbendo: “Na ou naa kolopo ene kinie molopolie ene ulu wendo ombá mele nimbu sirindu kanu ulumu i wendo okomo. “Mosisi kinie Pulu Yemone ungu umbu tonjirimuma pilku yamboma ningu siringi yema kinie enene nando ningu boku marenga toringi uluma kinie, Pulu Yemonga konana niringi bokuna molemo konanamane nando nilimo uluma kinie, kanu uluma sike wendo ombá.” nirindu kanumu.” nirimu.

⁴⁵⁻⁴⁶Aku nimbelle ‘Pulu Yemonga bokumuni nilimo mele pilku konjengi.’ nimbe yuni ungu pulumu ene nimbe sipelie nimbendo:

“Bokuna toringi molemo mele i sipe: ‘Pulu Yemone “Ene nokopa konjimbe ye te lipu mundumbu.” ou nimbe mako torumu ye nomi Kirasimu mindili nomba kolopalie wale yepoko sipemonga ono koleana lomboropa ola molomba. ⁴⁷Aku temba kinie kanu ye Kirasimu yunge

talape yambomane yunge tondolomone yamboma ulu pulu keru tengema pilku keru pilku konopu alowa tenge mele kinie, ulu pulu keru tengema Pulu Yemone siye kolopa altopa naa pilipe mongo naa simbe mele kinie, ningu singindu Isirele yambomanga kolea aili Jerusalleme pulu monjiku ningu siku koleamanga pali pukulie ningu siliku andonge.’⁴⁸ aku mele nando ou ningu buku toringi.

“Pe kinié nane terindu uluma kinie na kinie teringi uluma kinie kanoringi teringi kanokomelemona yamboma manda ningu singi.⁴⁹ Nakolo we naa teangi. Pulu Yemone “Simbu.” nimbe nimbe panjirimu Minimu nane olando pupulie lipu mundumbu kene aku Mini Tondolomo yu mulu koleana manie omba ‘Ene tondolo pupili molangi.’ nimbe ene kinie molomba kene ou tenga lupe naa puku Jerusalleme suku we nokoko molai.” nirimu.

⁵⁰ Yesusi yu lombili andoringi yamboma kolea kanga Betani lerimuna nondopana memba pupulie nirimumuni, ‘Pulu Yemone ene sewe anjipili.’ nimbe yunge kitolo ola mundupe, “Pulu Yemone ene nokopa konjipe ‘Ene konopu enge nipili molangi.’ nipili.” nirimu. ⁵¹ Enendo aku sipe nimbe molopili [Pulu Yemone] yu mulu koleana olando lirimu kinie ene mundupe kelepa mulu koleana olando purumu.

⁵² Kanu kinie enene [Yesusi] yu kapi ningu imbi ambolko ola linjikulie kamele paa akoliku, Jerusallendo kelko yando oringi. ⁵³ Akuna pukulie [Pulu Yemo popo toko kaloringi] ulke tembelena taki taki molko, Pulu Yemone terimumunge “Ange.” ningu yu kapi ningu yunge imbi ambolko ola linjiringi.

[Yesusinge temane peanga ekendo topo pora sikiru.]